

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ Κ' - ΣΥΝΟΔΟΣ Α'

Ε Κ Θ Ε Σ Η

ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΙΣΟΤΗΤΑΣ, ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΝ. ΤΑΣΟΥΛΑ

ΑΘΗΝΑ 2024

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ Κ΄ - ΣΥΝΟΔΟΣ Α΄

ΕΚΘΕΣΗ

ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΙΣΟΤΗΤΑΣ, ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΝ. ΤΑΣΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ 2024

**ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ Κ΄ - ΣΥΝΟΔΟΣ Α΄**

ΕΚΘΕΣΗ

**ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΙΣΟΤΗΤΑΣ, ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ**

ΠΡΟΣ ΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Περιεχόμενα

I. ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ, ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ	1
II. ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΚΛΗΘΕΝΤΕΣ ΣΕ ΑΚΡΟΑΣΗ.....	3
III. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ.....	9
1. Ενδυνάμωση της θέσης των γυναικών στην κοινωνική και οικονομική ζωή και στη δημόσια σφαίρα	11
Εισηγήτριες: Αγγελική Δεληκάρη, Άννα Ευθυμίου και Ουρανία (Ράνια) Θρασκιά, Μέλη της Επιτροπής	
Α. Συνεδρίαση της 20 ^{ης} Δεκεμβρίου 2023, με θέμα ημερήσιας διάταξης: «Γυναικεία Επιχειρηματικότητα: Προκλήσεις και Ευκαιρίες»	11
Β. Συνεδρίαση της 4 ^{ης} Μαρτίου 2024, με θέμα ημερήσιας διάταξης: «Επενδύοντας στη Γυναικεία Ηγεσία»	16
Γ. Συνεδρίαση της 16 ^{ης} Μαΐου 2023, με θέμα ημερήσιας διάταξης: «Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες σε θέσεις ηγεσίας στη δημόσια σφαίρα»	24
Δ. Συνεδρίαση της 13 ^{ης} Ιουνίου 2023, με θέμα ημερήσιας διάταξης: «Γυναίκες και τεχνητή νοημοσύνη. Προκλήσεις και ευκαιρίες στην αγορά εργασίας».....	28
2. Προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του παιδιού, δράσεις για τη νεολαία και ο ρόλος της ελληνικής πολιτείας.....	31
Εισηγητές: Έλενα Ακρίτα, Α' Αντιπρόεδρος της Επιτροπής, Άννα Ευθυμίου, Σπυρίδων Κουλκουδίνης, Γεώργιος Σταμάτης, Ουρανία (Ράνια) Θρασκιά και Παύλος Χρηστίδης, Μέλη της Επιτροπής	
Α. Συνεδρίαση της 23 ^{ης} Νοεμβρίου 2023, με θέμα ημερήσιας διάταξης: «Η ετήσια έκθεση για τη βία στον κυβερνοχώρο»	31
Β. Συνεδρίαση της 11 ^{ης} Ιανουαρίου 2024, με θέμα ημερήσιας διάταξης: «Ο ρόλος του Κοινοβουλίου στην αποτελεσματική εφαρμογή των δικαιωμάτων του παιδιού»	36
Γ. Συνεδρίαση της 22 ^{ας} Ιανουαρίου 2024, με θέμα ημερήσιας διάταξης: «Πρωτοβουλίες της Πολιτείας για ζητήματα νεολαίας»	39

Δ. Συνεδρίαση της 17 ^{ης} Απριλίου 2024, με θέμα ημερήσιας διάταξης: «Μέτρα για την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού (Antibullying Campaign)»	45
3. Πολιτικές για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου	57
Εισηγητές: Έλενα Ακρίτα, Α' Αντιπρόεδρος της Επιτροπής, Σπυρίδων Κουлкуδίνας και Γεώργιος Σταμάτης, Μέλη της Επιτροπής	
A. Συνεδριάσεις της 5 ^{ης} Φεβρουαρίου 2024, 7 ^{ης} Φεβρουαρίου 2024 (δύο συνεδριάσεις) & 12 ^{ης} Φεβρουαρίου 2024, με θέμα ημερήσιας διάταξης: «Επεξεργασία και εξέταση του σχεδίου νόμου του Υπουργού Επικρατείας, κ. Χρήστου - Γεωργίου Σκέρτσου, "Ισότητα στον πολιτικό γάμο, τροποποίηση του Αστικού Κώδικα και άλλες διατάξεις"»	58
B. Συνεδρίαση της 23 ^{ης} Μαΐου 2024, με θέμα ημερήσιας διάταξης: «Ενημέρωση από τον Υπουργό Επικρατείας, κ. Χρήστο - Γεώργιο Σκέρτσο, σύμφωνα με το άρθρο 36 παρ. 5 του Κ.τ.Β., σχετικά με την υπό διαβούλευση Εθνική Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2024 - 2030 "Μια Ελλάδα με Όλους για Όλους"»	69
IV. ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.....	77

Ι. ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ, ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Κατά τη Α΄ Τακτική Σύνοδο της Κ΄ Περιόδου, η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου συνεστήθη με την υπ' αριθμ. 9631/6466, από 28 Ιουλίου 2023, απόφαση του Προέδρου της Βουλής, κ. Κωνσταντίνου Αν. Τασούλα, σύμφωνα με το άρθρο 43Α του Κανονισμού της Βουλής (ΚτΒ).

Η ανωτέρω απόφαση τροποποιήθηκε με τις υπ' αριθμ. 12658/8517/23.10.2023, 15511/10476/16.12.2023, 826/564/18.01.2024, 7199/4972/19.06.2024 και 7613/5249/01.07.2024 αποφάσεις του Προέδρου της Βουλής και η τελικώς διαμορφωθείσα σύνθεση της Επιτροπής, αποτελούμενη από είκοσι επτά (27) μέλη, ήταν η ακόλουθη: Μαρία Αντωνίου, Βασίλειος (Λάκης) Βασιλειάδης, Γεώργιος Βρεττάκος, Αγγελική Δεληκάρη, Άννα Ευθυμίου, Κωνσταντίνος Κατσαφάδος, Μαρία – Αλεξάνδρα Κεφάλα, Κωνσταντίνος Κεφαλογιάννης, Σπυρίδων Κουκουδίνης, Σπυρίδων Κυριάκης, Θεοφάνης (Φάνης) Παπάς, Γεώργιος Σταμάτης, Μαρία Συρεγγέλα, Μαρία – Νεφέλη Χατζηιωαννίδου, Έλενα Ακρίτα, Ουρανία (Ράνια) Θρασκιά, Αθηνά Λινού,¹ Ιλχάν Αχμέτ, Κωνσταντίνα (Νάντια) Γιαννακοπούλου, Παύλος Χρηστίδης, Παρασκευή (Βιβή) Δάγκα, Ασημίνα (Σεμίνα) Διγενή, Συμεών Κουπελόγλου, Θεανώ Φωτίου, Γεώργιος Ρούντας, Γεωργία (Τζώρτζια) Κεφαλά και Κόντης Ιωάννης.

Για την εκλογή των λοιπών μελών του Προεδρείου της εφαρμόζεται το άρθρο 34 ΚτΒ, σε συνδυασμό με το άρθρο 43 Α παρ. 4 ΚτΒ, που ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι δύο Αντιπρόεδροι και ένας Γραμματέας εκλέγονται από τα μέλη της Επιτροπής, από την πρώτη, δεύτερη και τρίτη κατά σειρά σε δύναμη Κοινοβουλευτική Ομάδα της Αντιπολίτευσης, αντιστοίχως.

Η Επιτροπή συγκροτήθηκε σε Σώμα, κατά τις διαδικασίες του Κανονισμού της Βουλής, την 4^η Σεπτεμβρίου 2023, με την εκλογή των μελών του Προεδρείου της. Πρόεδρος της Επιτροπής εξελέγη η Βουλευτής, κυρία Μαρία Αντωνίου. Το αξίωμα του Α΄ Αντιπροέδρου της Επιτροπής κατέλαβε η Βουλευτής, κυρία Μερόπη Τζούφη και του Β΄ Αντιπροέδρου η Βουλευτής, κυρία Κωνσταντίνα (Νάντια) Γιαννακοπούλου. Για το αξίωμα του Γραμματέα δεν υπεβλήθη πρόταση υποψηφιότητας.

¹ Με την υπ' αριθμ. πρωτ. 4135/28.08.2024 επιστολή του Προέδρου της Κ.Ο. «ΣΥΡΙΖΑ – ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ», η κυρία Αθηνά Λινού τέθηκε εκτός της Κ.Ο. «ΣΥΡΙΖΑ – ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ» και συνεπώς έπαψε να είναι μέλος της Επιτροπής. Έκτοτε δεν ορίστηκε αντικαταστάριά της.

Στις 23 Νοεμβρίου 2023, μετά τη μεταβολή στη σύνθεση της Επιτροπής σε ό,τι την εκπροσώπηση της Κ.Ο. «ΣΥΡΙΖΑ – ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ»², η Βουλευτής, κυρία Έλενα Ακρίτα, εξελέγη Α΄ Αντιπρόεδρος της Επιτροπής.

Σύμφωνα με τον Κανονισμό της Βουλής (άρθρο 43Α, παρ. 2, περ. ε΄) αντικείμενο της Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου είναι «α) Η μελέτη, η έρευνα και η διατύπωση προτάσεων με σκοπό την προώθηση στην εκπαίδευση, στην οικογένεια και στους άλλους κοινωνικούς θεσμούς της αρχής της ισότητας των φύλων, ιδίως σε θέματα απασχόλησης, σεβασμού και προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και κάθε άλλη ενέργεια που συμβάλλει στην κατοχύρωση και εφαρμογή της αρχής αυτής από τη Διοίκηση και τους, εν γένει, δημόσιους φορείς, κατά τους ορισμούς της παραγράφου 2 του άρθρου 4 και της παραγράφου 2 του άρθρου 116 του Συντάγματος.

ββ) Η παρακολούθηση των αναγκών και των προβλημάτων της νεολαίας, η υποβολή συναφών προτάσεων, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, προς κάθε αρμόδιο φορέα, η διερεύνηση της δυνατότητας συνεργασίας με τα Κοινοβούλια άλλων χωρών και διεθνείς οργανισμούς σε θέματα που απασχολούν τους νέους, η ανάληψη πρωτοβουλιών και δραστηριοτήτων για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους, καθώς και η αξιολόγηση των απόψεων που διατυπώνονται στις συνόδους της Βουλής των Εφήβων και η προώθησή τους στους αρμόδιους Υπουργούς».

² Βλ. την υπ' αριθμ. πρωτ. 12658/8517/23.10.2023 απόφαση του Προέδρου της Βουλής περί τοποθέτησης μελών των Ειδικών Μόνιμων Επιτροπών.

II. ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΚΛΗΘΕΝΤΕΣ ΣΕ ΑΚΡΟΑΣΗ

Η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου πραγματοποίησε δεκαοκτώ (18) συνεδριάσεις (συμπεριλαμβανομένων εκείνων της εκλογής των μελών του Προεδρείου της).

Η Επιτροπή, κατά την πρώτη συνεδρίασή της ασχολήθηκε με τον προγραμματισμό του έργου της, ενώ στις δεκατρείς (13) συνεδριάσεις που ακολούθησαν εκλήθησαν σε ακρόαση, προς ενημέρωση των Μελών της και υποβολή προτάσεων, αρμόδιοι Υπουργοί, Υφυπουργοί, Γενικοί Γραμματείς Υπουργείων, Ακαδημαϊκοί Καθηγητές, καθώς και εκπρόσωποι φορέων, Συλλόγων, Σωματείων, Οργανώσεων και Ενώσεων.

Στις δύο (2) τελευταίες συνεδριάσεις της, η Επιτροπή συζήτησε για τη σύνταξη της παρούσας Έκθεσης, τον ορισμό Εισηγητών κατά θέματα και τελικώς την έγκρισή της.

Ειδικότερα:

- Συνεδρίαση της 4^{ης} Σεπτεμβρίου 2023

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Εκλογή Προεδρείου

- Συνεδρίαση της 13^{ης} Σεπτεμβρίου 2023

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

α) Προγραμματισμός των εργασιών της Επιτροπής.

β) Σύσταση και συγκρότηση της Υποεπιτροπής για την Καταπολέμηση της Εμπορίας και της Εκμετάλλευσης Ανθρώπων.

- Συνεδρίαση της 23^{ης} Νοεμβρίου 2023

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Εκλογή Α΄ Αντιπροέδρου

- Συνεδρίαση της 23^{ης} Νοεμβρίου 2023

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Η ετήσια έκθεση για τη βία στον κυβερνοχώρο.

Τα Μέλη της Επιτροπής ενημέρωσε η Γενική Γραμματέας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, κυρία Ζαφειρούλα Δημαδάμα.

- Συνεδρίαση της 20^{ης} Δεκεμβρίου 2023

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Γυναικεία Επιχειρηματικότητα: Προκλήσεις και Ευκαιρίες.

Τα Μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν η Υφυπουργός Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, κυρία Μαρία - Αλεξάνδρα Κεφάλα, καθώς και οι κυρίες: Ελένη Πετρά, Επιστημονική Συνεργάτης και Project Manager στη Μονάδα Καινοτομίας του Ερευνητικού Κέντρου «Αθηνά», Αποστολίνα (Λίνα) Τσαλαμπάση, Πρόεδρος του Συνδέσμου Επιχειρηματιών Γυναικών Ελλάδας (Σ.Ε.Γ.Ε.), Κωνσταντίνα Σταυρογιάννη και Όλγα Πολίτη, Πρόεδρος και Μέλος της Επιτροπής Γυναικείας Επιχειρηματικότητας του Επαγγελματικού Επιμελητηρίου Αθηνών (Ε.Ε.Α.), αντίστοιχα, και Αργυρώ Κουτσουράδη, Γεωπόνος – Ιδρύτρια της Εταιρείας «Myronolos Organics».

- Συνεδρίαση της 11^{ης} Ιανουαρίου 2024

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Ο ρόλος του Κοινοβουλίου στην αποτελεσματική εφαρμογή των δικαιωμάτων του παιδιού.

Τα Μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν ο Διπλωματικός Εκπρόσωπος της UNICEF στην Ελλάδα, Δρ Ghassan Khalil και η Αναπληρώτρια Εκπρόσωπος της UNICEF στην Ελλάδα, κυρία Ασπασία Πλακαντωνάκη.

- Συνεδρίαση της 22^{ας} Ιανουαρίου 2024

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Πρωτοβουλίες της Πολιτείας για ζητήματα νεολαίας.

Τα Μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν η Υπουργός Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, κυρία Σοφία Ζαχαράκη και η Γενική Γραμματέας Δημογραφικής και Στεγαστικής Πολιτικής, κυρία Μαρίνα Στέφου.

- Συνεδριάσεις της 5^{ης}, 7^{ης} (2 συν), & 12^{ης} Φεβρουαρίου 2024³

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Επεξεργασία και εξέταση του σχεδίου νόμου του Υπουργού Επικρατείας, κ. Χρήστου - Γεωργίου Σκέρτσου, «*Ισότητα στον πολιτικό γάμο, τροποποίηση του Αστικού Κώδικα και άλλες διατάξεις*».

- Συνεδρίαση της 4^{ης} Μαρτίου 2024

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Επενδύοντας στη Γυναικεία Ηγεσία.

Τα Μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν η Υφυπουργός Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, κυρία Μαρία – Αλεξάνδρα Κεφάλα και η Γενική Γραμματέας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, κυρία Ζαφειρούλα (Ζέφη) Δημαδάμα. Επίσης, στη συνεδρίαση συμμετείχαν και οι κυρίες: Σοφία Κουνενάκη - Εφραίμογλου, Πρόεδρος του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αθηνών (ΕΒΕΑ) και του Εθνικού Επιμελητηριακού Δικτύου Ελληνίδων Γυναικών Επιχειρηματιών (ΕΕΔΕΓΕ), Ιουλία Τσέτη, Πρόεδρος του Δ.Σ. του UN Global Compact Network Greece και Πρόεδρος / CEO του Ομίλου Φαρμακευτικών Επιχειρήσεων Τσέτη, Σόφη Δασκαλάκη – Μυτιληναίου, Αντιπρόεδρος του Δ.Σ. του UN Global Compact Network Greece - Επικεφαλής για Θέματα Ισότητας Φύλων - Ειδική Σύμβουλος CEO και Πρόεδρος της Επιτροπής Αειφόρου Ανάπτυξης του Δ.Σ. της MYTILINEOS και Ευτυχία Κουτσουρέλη, Αντιπρόεδρος του Δ.Σ. της QUEST Holdings.

- Συνεδρίαση της 17^{ης} Απριλίου 2024

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Μέτρα για την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού (Antibullying Campaign).

Τα Μέλη της Επιτροπής ενημέρωσε η Υφυπουργός Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, κυρία Ζωή (Ζέττα) Μακρή.

³ Κοινές συνεδριάσεις με τις Διαρκείς Επιτροπές: Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης & Δικαιοσύνης και Κοινωνικών Υποθέσεων.

- Συνεδρίαση της 16^{ης} Μαΐου 2024

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες σε θέσεις ηγεσίας στη δημόσια σφαίρα.

Τα Μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν οι κυρίες: Μαρία – Βαρβάρα (Μαίη) Ζαννή, Συνιδρύτρια & Πρόεδρος της Women Act, Μαρία Καρακλιούμη, Συνιδρύτρια της Women Act, Μαρίνα Καλαϊτζή, Συντονίστρια της Women Act Θεσσαλονίκης, Μαρία Παπαδοπούλου - Γιαννακίδου, Συντονίστρια της Women Act Αλεξανδρούπολης, Δήμητρα Κουντουριώτη, Συντονίστρια της Women Act Θήβας και Στυλιανή Ρουμπέτη, Συντονίστρια της Women Act Ρόδου.

- Συνεδρίαση της 23^{ης} Μαΐου 2024⁴

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Ενημέρωση των Μελών των Επιτροπών από τον Υπουργό Επικρατείας, κ. Χρήστο-Γεώργιο Σκέρτσο, σύμφωνα με το άρθρο 36 παρ. 5 του Κ.Τ.Β., σχετικά με την υπό διαβούλευση Εθνική Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2024 – 2030 «Μια Ελλάδα με Όλους για Όλους».

Στη συνεδρίαση συμμετείχαν η Υπουργός Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, κυρία Σοφία Ζαχαράκη, η Αναπληρώτρια Υπουργός Υγείας, κυρία Ειρήνη Αγαπηδάκη, ο Υφυπουργός Υγείας, κ. Δημήτριος Βαρτζόπουλος, ο Υφυπουργός Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, κ. Παναγιώτης Τσακλόγλου, η Υφυπουργός Υποδομών και Μεταφορών, κυρία Χριστίνα Αλεξοπούλου, η Υφυπουργός Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, κυρία Ιωάννα Λυτρίβη και ο Γενικός Γραμματέας Πρωτοβάθμιας, Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής, κ. Ιωάννης Κατσαρός.

- Συνεδρίαση της 13^{ης} Ιουνίου 2024

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Γυναίκες και τεχνητή νοημοσύνη. Προκλήσεις και ευκαιρίες στην αγορά εργασίας.

Τα Μέλη της Επιτροπής ενημέρωσε η κυρία Ζαφειρούλα (Ζέφη) Δημαδάμα, Γενική Γραμματέας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας.

⁴ Κοινή συνεδρίαση με τη Διαρκή Επιτροπή Κοινωνικών Υποθέσεων και την Υποεπιτροπή για τα Θέματα των Ατόμων με Αναπηρία.

- Συνεδρίαση της 10^{ης} Σεπτεμβρίου 2024

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Συζήτηση σχετικά με τη σύνταξη της Έκθεσης της Επιτροπής (άρθρο 43Α παρ. 6 του Κανονισμού της Βουλής) και ορισμός Εισηγητών ανά θέμα.

- Συνεδρίαση της 1^{ης} Οκτωβρίου 2024

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Συζήτηση επί των εισηγήσεων που θα συμπεριληφθούν στην Έκθεση της Επιτροπής (άρθρο 43Α παρ. 6 του Κανονισμού της Βουλής) και έγκριση αυτής.

III. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

1. Ενδυνάμωση της θέσης των γυναικών στην κοινωνική και οικονομική ζωή και στη δημόσια σφαίρα

Εισηγήτριες: Αγγελική Δεληκάρη, Άννα Ευθυμίου και Ουρανία (Ράνια) Θρασκιά, Μέλη της Επιτροπής

A. Συνεδρίαση της 20^{ης} Δεκεμβρίου 2023, με θέμα ημερήσιας διάταξης: «Γυναικεία Επιχειρηματικότητα: Προκλήσεις και Ευκαιρίες»

Τα Μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν οι κυρίες: Μαρία – Αλεξάνδρα Κεφάλα, Υφυπουργός Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, Ελένη Πετρά, Επιστημονική Συνεργάτης και Project Manager στη Μονάδα Καινοτομίας του Ερευνητικού Κέντρου «Αθηνά», Αποστολίνα (Λίνα) Τσαλαμπάση, Πρόεδρος του Συνδέσμου Επιχειρηματιών Γυναικών Ελλάδας (Σ.Ε.Γ.Ε.), Κωνσταντίνα Σταυρογιάννη, Πρόεδρος της Επιτροπής Γυναικείας Επιχειρηματικότητας του Επαγγελματικού Επιμελητηρίου Αθηνών (Ε.Ε.Α.), Αργυρώ Κουτσουράδη, Γεωπόνος - Ιδρύτρια της Εταιρείας «Myronolos Organics» και Όλγα Πολίτη, Μέλος της Επιτροπής Γυναικείας Επιχειρηματικότητας του Ε.Ε.Α.

Η κυρία **Μαρία – Αλεξάνδρα Κεφάλα, Υφυπουργός Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας**, τόνισε, καταρχήν, ότι η ισότιμη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας *«αποτελεί βασικό παράγοντα για την ανάπτυξη της ελληνικής κοινωνίας, συμβάλλοντας στην προσπάθεια συγκρότησης ενός υγιούς και βιώσιμου μοντέλου ανάπτυξης»*.

Στη συνέχεια, αναφέρθηκε στην αύξηση του Δείκτη Ισότητας των Φύλων μεταξύ των κρατών - μελών της Ένωσης και στην πρόοδο που έχει καταγραφεί στην Ελλάδα ως προς το ποσοστό των γυναικών σε ανώτερες διοικητικές θέσεις, σε θέσεις Διευθύνουσας Συμβούλου, Γενικής και Οικονομικής Διευθύντριας και στα Διοικητικά Συμβούλια. Στο πλαίσιο αυτό, υπογράμμισε τη σημασία του ν. 4706/2020 για την επαρκή εκπροσώπηση του φύλου μειοψηφίας, που καθιέρωσε το 25% ως ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στα μέλη των Διοικητικών Συμβουλίων. Αναφερόμενη στη σχετική δράση της Κυβέρνησης, έκανε λόγο για το Εθνικό Σχέδιο Δράσης της Ισότητας των Φύλων 2021 – 2025, που συμπεριλαμβάνει την ενίσχυση της γυναικείας εργασίας και επιχειρηματικότητας, καθώς και την εναρμόνιση της επαγγελματικής με την προσωπική ζωή και ενημέρωσε για τα προγράμματα που

έχουν υλοποιηθεί σε διάφορους τομείς, σχετικά με την κατάρτιση, την επιχορήγηση επιχειρηματικών πρωτοβουλιών κ.λπ., με έμφαση στις γυναίκες.

Ωστόσο, παρά την άνοδο των παραπάνω ποσοστών, το ποσοστό της ισότιμης συμμετοχής των γυναικών στη χώρα μας παραμένει χαμηλό, με αποτέλεσμα η Ελλάδα να βρίσκεται στην 24η θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Χρειάζεται να υπερβούμε εμπόδια και να καταπολεμήσουμε βαθιά ριζωμένες προκαταλήψεις και στερεότυπα. Όπως σημείωσε η κυρία Κεφάλα, απαιτούνται γι' αυτό *«συνέργειες, μεταξύ Υπουργείων, μεταξύ της Κοινωνίας των Πολιτών, μεταξύ φορέων, για να βελτιώσουμε την παρουσία των γυναικών σε εκτελεστικές θέσεις, γεγονός που θα αποτελέσει σημαντική πτυχή στην ουσιαστική επίτευξη της ισότητας των φύλων»*, επισημαίνοντας, παράλληλα, πως η εκπαίδευση και η οικογένεια μπορούν να συνδράμουν καταλυτικά στην αλλαγή της υφιστάμενης νοοτροπίας και την καταπολέμηση των προκαταλήψεων έναντι των γυναικών.

Τα κύρια σημεία των παρεμβάσεων των ανωτέρω προσκεκλημένων συνοψίζονται ως εξής:

Κωνσταντίνα Σταυρογιάννη, Πρόεδρος της Επιτροπής Γυναικείας Επιχειρηματικότητας του Επαγγελματικού Επιμελητηρίου Αθηνών (Ε.Ε.Α.):

Η κυρία Σταυρογιάννη εκκίνησε την τοποθέτησή της από την είσοδο των νέων γυναικών στα πανεπιστήμια της χώρας, την αποφοίτηση από αυτά και την είσοδό τους στην αγορά εργασίας, που βαίνουν ολοένα και αυξανόμενες. Ωστόσο, παρά την εξελικτική άνοδο της γυναικείας επιχειρηματικότητας κι ενώ θα περιμέναμε αντίστοιχης εμβέλειας κατακτήσεις των γυναικών στη διοίκηση επιχειρήσεων και οργανισμών, στην ακαδημαϊκή αριστεία, στο επιχειρείν, στην πολιτική, παρατηρεί ότι *«η πρόοδος αυτή είναι αναντίστοιχη και πολύ μικρότερη και ο ρυθμός επιβραδύνεται, κυρίως, όταν η γυναίκα εισέρχεται σε οικογενειακό πλαίσιο και μετά»*. Όπως ειδικότερα εξηγεί η κυρία Σταυρογιάννη, *«υπάρχουν αποστάσεις στο record of achievement των γυναικών, όταν είναι στην πρώτη νεότητά τους, καθώς και στο αντίστοιχο, όταν έχουν έλθει σε πιο ώριμες ηλικίες»*. Και είναι προφανές ότι η γυναίκα αναλαμβάνει περισσότερες υποχρεώσεις μετά τον γάμο και κυρίως όταν τεκνοποιεί, οι οποίες εύλογα καθυστερούν, ως και «τροχοπεδούν» την πρόοδο και την ανέλιξή της.

Κλείνοντας, παραθέτει προτάσεις για την ενίσχυση της γυναικείας επιχειρηματικότητας, οι οποίες περιλαμβάνουν: την επένδυση στη δημιουργία και την προβολή προτύπων επιτυχημένων γυναικών, την ενίσχυση του ολοήμερου σχολείου, την ευελιξία και την υβριδικότητα του περιβάλλοντος εργασίας, την παροχή κινήτρων στις επιχειρήσεις μεγάλου ή μεσαίου μεγέθους για τη δημιουργία παιδικών σταθμών στις εγκαταστάσεις τους, την ενίσχυση θεσμικού πλαισίου στη διακυβέρνηση, ώστε να εκπέμπει κοινωνικές ευαισθησίες, καθώς και την υλοποίηση προγραμμάτων επανακατάρτισης και εξειδίκευσης γυναικών ώριμης ηλικίας, προγραμμάτων συμβουλευτικής και networking στην ανάπτυξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας και, βεβαίως, χρηματοδοτικών προγραμμάτων, που θα βοηθούν κάθε γυναίκα να κάνει το όραμά της πραγματικότητα.

Αποστολίνα (Λίνα) Τσαλαμπάση, Πρόεδρος του Συνδέσμου Επιχειρηματιών Γυναικών Ελλάδας (Σ.Ε.Γ.Ε.):

Στην αρχή της παρέμβασής της, η κυρία Τσαλαμπάση ανέδειξε ένα ζήτημα ουσίας: τον διαχωρισμό της γυναικείας επιχειρηματικότητας και των χαρακτηριστικών της από την ανδρική επιχειρηματικότητα. Τόνισε δε πως, παρά τα θετικά βήματα που έχουν γίνει την τελευταία δεκαετία και με το ποσοστό της γυναικείας επιχειρηματικότητας να φτάνει πλέον στο 25,9%, οι πρωτογενείς μελέτες του Σ.Ε.Γ.Ε επιβεβαιώνουν ότι οι γυναίκες που επιθυμούν να επιχειρήσουν εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες. Πιο συγκεκριμένα, αναφερόμενη στην τελευταία έρευνα του Συνδέσμου, που πραγματοποιήθηκε εντός του 2023 και για πρώτη φορά παρουσιάστηκε στα μέλη της Επιτροπής, διευκρίνισε ότι 5 στις 10 γυναίκες που θέλουν να εισέλθουν στο επιχειρείν δεν βρίσκουν φιλικό περιβάλλον.

Στη συνέχεια, μίλησε για τη δράση του Συνδέσμου και για το πώς έχει δημιουργήσει έναν κόμβο γυναικείας επιχειρηματικότητας, υλοποιώντας προγράμματα για τη στήριξή της, μεταξύ άλλων το «Her_Research» για γυναίκες που θέλουν να εισέλθουν σε νέους κλάδους της οικονομίας, το «WEnCoop», το πρώτο συνεργατικό «πράσινο» σχήμα γυναικών, το «Mumpreneurs» για τη στρατηγική υποστήριξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας κατά τη διάρκεια της μητρότητας. Κλείνοντας, έστειλε ένα μήνυμα συνέργειας και συνεργασίας, τονίζοντας την ανάγκη της συνεχούς βελτίωσης και της ανάπτυξης μακροχρόνιων στρατηγικών, *«που να αλλάξουν τον ρου της γυναίκας στο επιχειρείν και στην οικονομία».*

Ελένη Πετρά, Επιστημονική Συνεργάτης και Project Manager στη Μονάδα Καινοτομίας του Ερευνητικού Κέντρου «Αθηνά»:

Η κυρία Πετρά εστίασε στην προώθηση της τεχνολογικής και ερευνητικής κατάκτησης των γυναικών, παραθέτοντας καλές πρακτικές και παραδείγματα καινοτομίας και τεχνολογικής ανάπτυξης που δημιουργήθηκαν στη χώρα, επισημαίνοντας, ταυτοχρόνως, ότι τα παραδείγματα αυτά πρέπει να επεκταθούν από τα μεγάλα αστικά κέντρα και στην υπόλοιπη Ελλάδα. Αναφέρθηκε δε στη σημασία να αναδειχθούν γυναίκες «role models», όχι μόνο υφιστάμενες καταστάσεις επιτυχίας, αλλά και μελλοντικές, ξεκινώντας από το Διδυμότειχο και φτάνοντας μέχρι την Κρήτη, την Κάσο, την Κάλυμνο.

Κατά τη δεύτερη παρέμβασή της, κατέθεσε τρεις προτάσεις: η πρώτη έχει να κάνει με τον Δείκτη Ισότητας και με τη διερεύνηση του πώς αυτός *«μπορεί να τυποποιηθεί, να κοιταχθεί με τεχνολογικό και συστημικό τρόπο, [...] η δεύτερη πρόταση είναι ότι «η υγεία έχει φύλο και η παιδεία έχει φύλο» στο Υπουργείο και στο Υπηρεσιακό Πρόγραμμα Ανθρωπίνου Δυναμικού και μια τρίτη πρόταση [...] σε σχέση με τις ψηφιακές δεξιότητες STEM, σε συνεργασία με τη Δ.ΥΠ.Α.»*.

Αργυρώ Κουτσουράδη, Γεωπόνος - Ιδρύτρια της Εταιρείας «Myronolos Organics»:

Η κυρία Κουτσουράδη, που διακρίθηκε ως Ευρωπαϊά Νέα Αγρότισσα του 2023, καταθέτοντας τη δική της προσωπική εμπειρία, εστίασε στον ρόλο των γυναικών στον αγροτικό τομέα. Μεταξύ άλλων, ανέφερε χαρακτηριστικά: *«Πιστεύω πως η Ελληνίδα αγρότισσα θα πρέπει να είναι πρωταγωνίστρια στο νέο μοντέλο αγροτικής ανάπτυξης. Άλλωστε, δεν πρέπει να ξεχνάμε τους πολλαπλούς ρόλους, στους οποίους έχει να ανταπεξέλθει η γυναίκα στη σύγχρονη ημέρα: μάνα, σύντροφος, επιχειρηματίας, νοικοκυρά. Η γυναικεία δραστηριότητα στην ύπαιθρο μπορεί να βρει εφαρμογή στην αγροτουριστική επιχειρηματικότητα και στη βιολογική γεωργία. Τα άτομα της υπαίθρου αποτελούν τροφοδότες ζωής, περιβαλλοντικούς φύλακες και διατηρητές της ελληνικής γης»*. Κλείνοντας, τόνισε την ανάγκη να ενισχυθεί η γυναικεία επιχειρηματικότητα, κυρίως στον πρωτογενή τομέα, καθώς και η ανανέωση του πρωτογενή τομέα με νέους καταρτισμένους επιστήμονες.

Όλγα Πολίτη, Μέλος της Επιτροπής Γυναικείας Επιχειρηματικότητας του Ε.Ε.Α.:

Στη σύντομη παρέμβασή της, η κυρία Πολίτη ανέφερε ότι πολλά ζητήματα, που σχετίζονται με την ισότιμη συμμετοχή των γυναικών, «*ξεκινάνε από την οικογένεια και από το ότι δεν υπάρχουν σχολές*», ενώ τόνισε πως πρέπει να ληφθούν μέτρα για την καταπολέμηση του σεξισμού και του bullying.

Μετά την ακρόαση των εκπροσώπων των φορέων, ακολούθησε συζήτηση με τα μέλη της Επιτροπής. Κοινός τόπος ήταν ότι χρειάζονται να γίνουν ακόμη πολλά για την αντιμετώπιση των προκλήσεων και την ενίσχυση των ευκαιριών στον τομέα της γυναικείας επιχειρηματικότητας. Τα ζητήματα που αναδείχθηκαν στη συζήτηση και οι προτάσεις που διατυπώθηκαν συνοψίζονται ως εξής:

- Αύξηση των χρηματοδοτήσεων και των χρηματοδοτικών εργαλείων για την ανάπτυξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας.
- Λήψη θετικών μέτρων (π.χ. ως προς τη φορολογία, την παροχή κινήτρων κ.ά.), σχεδιασμός και υλοποίηση συμπεριληπτικών πολιτικών (μέριμνα για τις μονογονεϊκές οικογένειες, τις ανύπαντρες μητέρες, την αποστιγματοποίηση της εμμηνου ρύσεως κ.ά.), καθώς και δράσεων για την εξάλειψη των προκαταλήψεων και των διακρίσεων εις βάρος των γυναικών επιχειρηματιών.
- Ουσιαστική στήριξη της μητρότητας και ολοκληρωμένες στρατηγικές εναρμόνισης της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής (ενίσχυση των δημόσιων δομών φύλαξης παιδιών, του επιδόματος μητρότητας κ.ά.).
- Επένδυση στην εκπαίδευση (κατάκτηση των απαραίτητων δεξιοτήτων, έμφαση στις ψηφιακές δεξιότητες κ.ο.κ.).
- Δημιουργία δικτύων για την υποστήριξη και καθοδήγηση των γυναικών επιχειρηματιών, για τη δικτύωσή τους και τη μεταξύ τους ανταλλαγή εμπειριών.
- Δημιουργία ευέλικτου εργασιακού περιβάλλοντος.
- Μέριμνα για την καταπολέμηση της σεξουαλικής παρενόχλησης στον χώρο εργασίας.
- Ενίσχυση της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, στην οποία πρωτοστατούν οι γυναίκες.

**B. Συνεδρίαση της 4^{ης} Μαρτίου 2024, με θέμα ημερήσιας διάταξης:
«Επενδύοντας στη Γυναικεία Ηγεσία»**

Τα Μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν οι κυρίες: Μαρία – Αλεξάνδρα Κεφάλα, Υφυπουργός Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, Ζαφειρούλα (Ζέφη) Δημαδάμα, Γενική Γραμματέας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Σοφία Κουνενάκη - Εφραίμογλου, Πρόεδρος του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αθηνών (ΕΒΕΑ) και του Εθνικού Επιμελητηριακού Δικτύου Ελληνίδων Γυναικών Επιχειρηματιών (ΕΕΔΕΓΕ), Ιουλία Τσέτη, Πρόεδρος του Δ.Σ. του UN Global Compact Network Greece και Πρόεδρος / CEO του Ομίλου Φαρμακευτικών Επιχειρήσεων Τσέτη, Σόφη Δασκαλάκη - Μυτιληναίου, Αντιπρόεδρος του Δ.Σ. του UN Global Compact Network Greece - Επικεφαλής για Θέματα Ισότητας Φύλων - Ειδική Σύμβουλος CEO και Πρόεδρος της Επιτροπής Αειφόρου Ανάπτυξης του Δ.Σ. της MYTILINEOS και Ευτυχία Κουτσουρέλη, Αντιπρόεδρος του Δ.Σ. της QUEST Holdings.

Σημεία που επισημάνθηκαν από θεσμικούς φορείς και οργανώσεις για το θέμα:

Από την κυρία Μαρία-Αλεξάνδρα Κεφάλα, Υφυπουργό Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας:

Στην τοποθέτησή της, η Υφυπουργός εστιάζει στην ισότιμη συμμετοχή των γυναικών στην κοινωνία, τις επιχειρήσεις και τη δημόσια διοίκηση, η οποία έχει βελτιωθεί, αλλά συνεχίζει να παρουσιάζει προκλήσεις. Η συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική έχει αυξηθεί ελαφρά, αλλά τα ποσοστά παραμένουν χαμηλά, με τις γυναίκες να αντιμετωπίζουν προκλήσεις στην πρόσβαση σε θέσεις ευθύνης και ίσες αμοιβές. Αν και η ανεργία των γυναικών έχει μειωθεί σημαντικά, παραμένει υψηλότερη από των ανδρών, ενώ οι γυναίκες υποεκπροσωπούνται σε τομείς, όπως η έρευνα και η καινοτομία.

Το 51% των Ελληνίδων ηλικίας 25-34 ετών έχει ολοκληρώσει Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, ενώ η επιχειρηματικότητα των γυναικών στην Ελλάδα είναι από τις υψηλότερες στην Ευρώπη, αν και κυριαρχείται από την επιχειρηματικότητα ανάγκης. Οι γυναίκες αντιμετωπίζουν πρόσθετες δυσκολίες λόγω του παραδοσιακού ρόλου τους στην οικογένεια, με αποτέλεσμα να συνδυάζουν πολλαπλούς ρόλους, όπως αυτούς της μητέρας, της νοικοκυράς και της εργαζόμενης.

Η Πολιτεία στηρίζει την προσπάθεια αυτή με πρωτοβουλίες, όπως τα vouchers για βρεφονηπιακούς σταθμούς, το πρόγραμμα «Νταντάδες της Γειτονιάς», την αύξηση

του επιδόματος μητρότητας και τη χρηματοδότηση της γυναικείας επιχειρηματικότητας. Επίσης, γίνονται προσπάθειες για τη μείωση των διακρίσεων στην εργασία και τη στήριξη της ισότιμης πρόσβασης στην αγορά εργασίας.

Συνολικά, η συμμετοχή των γυναικών στον επιχειρηματικό τομέα φαίνεται να αυξάνεται συνεχώς, με περισσότερες γυναίκες να αναλαμβάνουν ηγετικές θέσεις. Παρά την πρόοδο αυτή, χρειάζονται ακόμα βήματα για την επίτευξη της ισότητας. Η βελτίωση της συμμετοχής των γυναικών στην οικονομία είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη της χώρας, με έμφαση στις ίσες ευκαιρίες και τη στήριξη από την Πολιτεία.

Από την κυρία Ζαφειρούλα (Ζέφη) Δημαδάμα, Γενική Γραμματέα Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων:

Η Γενική Γραμματέας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τόνισε την ανάγκη για ισόρροπη συμμετοχή ανδρών και γυναικών σε όλους τους τομείς της κοινωνίας, επισημαίνοντας ότι το ζητούμενο δεν είναι η αντιπαλότητα, αλλά η σύνθεση και οι συμμαχίες. Στις επιχειρήσεις, όπως και στα κέντρα λήψης αποφάσεων, είναι απαραίτητο να συνδυάζονται οι διαφορετικές οπτικές των δύο φύλων, ειδικά σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, όπου η καινοτομία και η τεχνολογία πρωτοστατούν.

Επιπλέον, αναφέρθηκε στις προκλήσεις που φέρνουν η τεχνητή νοημοσύνη, η κλιματική κρίση και η βιώσιμη ανάπτυξη, υπογραμμίζοντας ότι η Πολιτεία θέτει στόχους και οργανώνει πολιτικές, για να αντιμετωπίσει αυτά τα ζητήματα, εξασφαλίζοντας ίσες ευκαιρίες για όλους.

Η προσπάθεια για την ενίσχυση της παρουσίας των γυναικών στην αγορά εργασίας και σε ηγετικές θέσεις έχει μακρά πορεία, με συνέχεια και στόχευση, όπως επισήμανε. Ειδική αναφορά έγινε στο χάσμα αμοιβών μεταξύ ανδρών και γυναικών (PayGap), ένα φαινόμενο που παραμένει και το οποίο το Υπουργείο επιδιώκει να εξισορροπήσει, προωθώντας, ταυτόχρονα, περισσότερες γυναίκες σε θέσεις ευθύνης.

Τέλος, αναφέρθηκε στην Οδηγία της ΕΕ (2022/2381), που στοχεύει στην αύξηση της εκπροσώπησης των γυναικών σε διευθυντικές θέσεις εισηγμένων εταιρειών, με στόχο το 40% των μη εκτελεστικών μελών του διοικητικού συμβουλίου να είναι γυναίκες μέχρι το 2026. Αυτές οι πρωτοβουλίες αποδεικνύουν την πολιτική βούληση για μια δίκαιη εκπροσώπηση των φύλων, ενισχύοντας την παρουσία των γυναικών στην «πρώτη γραμμή» και διασφαλίζοντας έναν πιο δίκαιο κόσμο.

Από την κυρία Σοφία Κουνενάκη - Εφραίμογλου, Πρόεδρο του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αθηνών (ΕΒΕΑ) και του Εθνικού Επιμελητηριακού Δικτύου Ελληνίδων Γυναικών Επιχειρηματιών (ΕΕΔΕΓΕ):

Η Πρόεδρος του ΕΒΕΑ και του ΕΕΔΕΓΕ τόνισε την υποστήριξη του ΕΒΕΑ στη γυναικεία ηγεσία, επισημαίνοντας ότι η ανάθεση της προεδρίας του σε μια γυναίκα αποτελεί απόδειξη μιας σύγχρονης κουλτούρας, που προωθεί την ισότητα των φύλων. Οι γυναίκες, επιστημονικά καταρτισμένες και με εξαιρετικές ικανότητες, διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην ηγεσία επιχειρήσεων, ενώ η γυναικεία διοίκηση αποφέρει θετικά αποτελέσματα στην κερδοφορία των επιχειρήσεων. Ωστόσο, ο δρόμος για την ουσιαστική ισότητα παραμένει μακρύς, παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί.

Η Ελλάδα κατέχει υψηλή θέση στην Ευρώπη όσον αφορά το ποσοστό γυναικείας επιχειρηματικότητας, αν και οι γυναίκες συνεχίζουν να δραστηριοποιούνται σε τομείς με χαμηλή αναπτυξιακή δυναμική. Το ΕΒΕΑ, μέσω της «θερμοκοιτίδας» νεοφυών επιχειρήσεων, υποστηρίζει τις γυναικείες ομάδες, παρέχοντας υπηρεσίες, όπως φιλοξενία, εξοπλισμό και συμβουλευτικές υπηρεσίες, ώστε να πετύχουν τους στόχους τους. Μέχρι σήμερα, έχουν υποστηριχθεί 30 καινοτόμες γυναικείες ομάδες, με στόχο να αυξηθούν στις 60 μέσα στον Ιούνιο.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην προώθηση της γυναικείας παρουσίας στον χώρο της καινοτόμου επιχειρηματικότητας και των νέων τεχνολογιών, μέσα από τη συμμετοχή του ΕΒΕΑ σε διάφορες πρωτοβουλίες, όπως το Κέντρο Καινοτομίας για τις Γυναίκες. Παράλληλα, υλοποιούνται προγράμματα, όπως το «Empowering Unemployed Women 45+», που παρέχει γνώσεις και δεξιότητες σε γυναίκες άνω των 45 ετών για την επιτυχή αναζήτηση εργασίας. Επιπλέον, προωθούνται προγράμματα κατάρτισης και επανακατάρτισης για ανέργους, εστιάζοντας στις ψηφιακές δεξιότητες και την πρακτική άσκηση σε τομείς, όπως οι νέες τεχνολογίες και η πράσινη ενέργεια.

Η κυρία Κουνενάκη-Εφραίμογλου επισήμανε ότι η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην οικονομία είναι ζωτικής σημασίας για τη χώρα, καθώς αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την υποστήριξη της ανάπτυξης. Με τη συνένωση δυνάμεων και την ενσωμάτωση Ευρωπαϊκών Οδηγιών, όπως η ποσόστωση φύλου 40% σε διοικητικά συμβούλια, το όραμα για μια ισχυρή γυναικεία επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα μπορεί να υλοποιηθεί.

Από την κυρία Ιουλία Τσέτη, Πρόεδρο του Δ.Σ. του UN GLOBAL COMPACT NETWORK GREECE - Πρόεδρο και CEO του Ομίλου Φαρμακευτικών Επιχειρήσεων:

Η κυρία Ιουλία Τσέτη επισημαίνει την έλλειψη ισότιμης εκπροσώπησης των φύλων, ιδιαίτερα στις ανώτερες και ανώτατες θέσεις, τόσο στον ιδιωτικό, όσο και στον δημόσιο τομέα. Τονίζει ότι η ισότητα δεν είναι απλώς δικαίωμα, αλλά και αλλαγή κουλτούρας, που πρέπει να ενσωματωθεί σε όλες τις επιχειρήσεις. Επιπλέον, αναφέρει πως, ενώ οι γυναίκες έχουν το δικαίωμα ψήφου για 72 χρόνια, η εκπροσώπησή τους στις επιχειρήσεις παραμένει χαμηλή, με λιγότερες από το 1/3 των θέσεων διεύθυνσης να κατέχονται από γυναίκες. Αναφέρει ότι η πραγματική ισότητα θα επιτευχθεί, όταν οι γυναίκες αντιμετωπίζονται ισότιμα, με βάση την αξία και την εργασία τους, χωρίς να γιορτάζονται ως «ξεχωριστή περίπτωση».

Η επιτυχία μιας κοινωνίας και μιας επιχείρησης έγκειται στην ενσωμάτωση της ισότητας, της διαφορετικότητας και της συμπερίληψης. Το χάσμα της ισότητας, σύμφωνα με την ομιλήτρια, είναι αποτέλεσμα θεσμικών παραγόντων αλλά και προκαταλήψεων. Σημειώνει ότι η Ελλάδα είναι στη 24η θέση στον Δείκτη Ισότητας στην Ευρώπη, παρόλο που οι γυναίκες απόφοιτες πανεπιστημίου είναι περισσότερες από τους άνδρες. Παρά την ικανοποιητική νομοθεσία, οι γυναίκες συνεχίζουν να λαμβάνουν χαμηλότερους μισθούς και να υποεκπροσωπούνται σε θέσεις ευθύνης.

Ως Διευθύνουσα Σύμβουλος και Πρόεδρος μεγάλου ομίλου επιχειρήσεων, υποστηρίζει ότι οι επιχειρήσεις μπορούν και πρέπει να αποδέχονται καταρτισμένες γυναίκες σε ηγετικές θέσεις, χωρίς προκαταλήψεις. Η ενίσχυση των γυναικών στις επιστήμες και η καταπολέμηση των στερεοτύπων είναι ζωτικής σημασίας και οι ποσοτώσεις εκπροσώπησης φύλου δεν θα έπρεπε να είναι ακόμα απαραίτητες. Κλείνει, τονίζοντας την ανάγκη καθημερινής προσπάθειας για την κατάργηση των διακρίσεων, ώστε η ισότητα να επιτευχθεί στο άμεσο μέλλον και να μην καθυστερήσει για αιώνες.

Από την κυρία Σόφη Δασκαλάκη-Μυτιληναίου, Αντιπρόεδρο του Δ.Σ. του Global Compact Network Greece - Επικεφαλής για Θέματα Ισότητας Φύλων - Ειδική Σύμβουλο CEO και Πρόεδρο της Επιτροπής Αειφόρου Ανάπτυξης του Δ.Σ. της MYTILINEOS:

Η κυρία Σόφη Δασκαλάκη-Μυτιληναίου επικεντρώνεται στη σημασία της γυναικείας ηγεσίας και στην προώθηση της ισότητας των φύλων, τόσο στον επιχειρηματικό

κόσμο, όσο και στην ευρύτερη κοινωνία. Αναγνωρίζει τη μικρή συμμετοχή των γυναικών σε ηγετικές θέσεις και υπογραμμίζει τη σημασία της ενσωμάτωσης της γυναικείας ηγεσίας για την επίτευξη κοινωνικών και οικονομικών ωφελειών. Παρουσιάζει την επένδυση στη γυναικεία ηγεσία ως έναν παράγοντα που συμβάλλει στην καινοτομία, τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την αποτελεσματικότερη διαχείριση των ανθρώπινων πόρων.

Η κυρία Δασκαλάκη αναγνωρίζει τις προκλήσεις που παραμένουν, όπως η ύπαρξη στερεοτύπων, προκαταλήψεων και ανισοτήτων («γυάλινη οροφή», μισθολογικό χάσμα), που περιορίζουν τις ευκαιρίες προαγωγής των γυναικών. Για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων, προτείνει τη δημιουργία προγραμμάτων καθοδήγησης και ανάπτυξης ηγετικών δεξιοτήτων για τις γυναίκες, τη διασφάλιση ισότιμων ευκαιριών επαγγελματικής ανέλιξης, καθώς και την υιοθέτηση πολιτικών ενσωμάτωσης της ισότητας φύλων στις επιχειρηματικές στρατηγικές.

Καταλήγοντας, τονίζει τη σημασία της δέσμευσης των επιχειρήσεων για την επίτευξη μετρήσιμων στόχων που σχετίζονται με την ισότητα, όπως η ίση αμοιβή για ίση εργασία και η ισότιμη συμμετοχή των γυναικών σε όλα τα επίπεδα διοίκησης. Επισημαίνει ότι η προώθηση της γυναικείας ηγεσίας δεν αποτελεί μόνο ηθική επιταγή, αλλά και βασικό παράγοντα για τη βιώσιμη ανάπτυξη των επιχειρήσεων και τη δημιουργία μιας δικαιότερης κοινωνίας.

Από την κυρία Ευτυχία Κουτσουρέλη, Αντιπρόεδρο της QUEST Holdings:

Η κυρία Ευτυχία Κουτσουρέλη αναδεικνύει τη σημασία της γυναικείας ηγεσίας στον τομέα της τεχνολογίας και των κλάδων STEM, υπογραμμίζοντας ότι η συμμετοχή των γυναικών προάγει την πολυμορφία, τη δημιουργικότητα και την καινοτομία. Αναφέρει ότι, για σχεδόν 30 χρόνια, ήταν το μοναδικό γυναικείο υψηλόβαθμο στέλεχος στον Όμιλο QUEST, αλλά οι αλλαγές που επέφεραν η παγκοσμιοποίηση και η «4η Βιομηχανική Επανάσταση» οδήγησαν σε μια πιο ισότιμη και βιώσιμη ανάπτυξη. Εξίσου σημαντική είναι η αλλαγή της κουλτούρας στον επαγγελματικό χώρο, η οποία, όπως τονίζει, απαιτεί χρόνο και εκπαίδευση.

Η συμμετοχή των γυναικών στον τομέα της τεχνολογίας δεν είναι απλώς μια αναγκαιότητα λόγω της αυξημένης ζήτησης σε ανθρώπινο δυναμικό, αλλά και επειδή οι γυναίκες φέρνουν νέες προοπτικές, ιδέες και δεξιότητες, όπως η επικοινωνία, η συνεργασία και η διαχείριση χρόνου. Οι γυναίκες συμβάλλουν, επίσης, στην κοινωνική ευαισθησία και την αειφορία.

Η κυρία Κουτσοурέλη σημειώνει ότι ο Όμιλος QUEST έχει θέσει στόχους για την ισότητα και την ισότιμη αμοιβή και έχει δημιουργήσει προγράμματα για την προώθηση της γυναικείας ηγεσίας. Οι κλάδοι STEM προσφέρουν σημαντικές ευκαιρίες για τις γυναίκες, ειδικά σε τομείς, όπως η επιστημονική έρευνα, το mentoring και η επιχειρηματικότητα. Παράλληλα, η ψηφιακή μόρφωση αποτελεί "διαβατήριο" για τις επαγγελματικές επιλογές, ενισχύοντας τις προοπτικές καινοτομίας και δημιουργικότητας.

Η συμμετοχή των γυναικών στην τεχνολογία είναι κρίσιμη, τόσο για τις ίδιες, όσο και για την κοινωνία, καθώς προωθούνται η ποικιλομορφία και η ισότητα. Ωστόσο, αναφέρει ότι υπάρχουν ανασταλτικοί παράγοντες, που επηρεάζουν τα κορίτσια στην επιλογή σταδιοδρομίας στους STEM κλάδους, τους οποίους θα εξετάσει στη συνέχεια.

Μετά την ακρόαση των φορέων, ακολούθησε συζήτηση μεταξύ των εκπροσώπων τους και των μελών της Επιτροπής, στην οποία αναδείχθηκαν τα εξής:

Βασικά Συμπεράσματα:

• Ισότητα των Φύλων:

- Γενικό Κοινωνικό Ζήτημα: Η ισότητα των φύλων δεν περιορίζεται σε φύλα, αλλά είναι γενικότερη κοινωνική ανάγκη.
- Αναγκαία Στήριξη: Απαιτεί υποστήριξη από όλους, άνδρες και γυναίκες, και όχι μόνο από θεσμικούς φορείς.

• Κατάσταση στην Ελλάδα:

- Χαμηλή Θέση: Η Ελλάδα βρίσκεται σε χαμηλές θέσεις ισότητας φύλων στην Ευρώπη, αν και έχουν γίνει αισθητές βελτιώσεις.
- Υψηλή Ανεργία Γυναικών: Η ανεργία γυναικών είναι υψηλή και επηρεάζεται από μνημόνια και κοινωνικά στερεότυπα.

• Προκλήσεις και Στερεότυπα:

- Διακρίσεις και Βία: Υπάρχουν σοβαρές διακρίσεις, βία κατά των γυναικών και έλλειψη ισότητας στην εκπροσώπηση και τις αμοιβές.

- Στερεότυπα στην Εκπαίδευση: Τα στερεότυπα επηρεάζουν τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές, ειδικά στον τομέα STEM.
- **Ηγεσία και Επιχειρηματικότητα:**
 - Υποεκπροσώπηση: Οι γυναίκες υποεκπροσωπούνται σε ηγετικές θέσεις και σε ανώτερες διοικητικές θέσεις.
 - Στήριξη Επιχειρηματικότητας: Χρειάζεται ενίσχυση της γυναικείας επιχειρηματικότητας και στήριξη από τους συζύγους και τους θεσμούς.
- **Καλλιτεχνική Επιχειρηματικότητα:**
 - Προβλήματα και Ανάγκες: Η καλλιτεχνική επιχειρηματικότητα είναι παραμελημένη και χρειάζεται περισσότερη υποστήριξη και εκπαίδευση.

Προτάσεις:

- **Στήριξη Προγραμμάτων:**
 - Δημιουργία και στήριξη προγραμμάτων που μειώνουν την ανεργία γυναικών και ενισχύουν τη γυναικεία επιχειρηματικότητα.
 - Ανάπτυξη στρατηγικών για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας και της ισότητας στις επιχειρήσεις.
- **Εκπαίδευση και Αλλαγές:**
 - Προώθηση της καταπολέμησης των στερεοτύπων από τα σχολεία και στήριξη των γυναικών σε τομείς, όπως τα STEM.
 - Εκπαίδευση για την αξιοποίηση της μοναδικότητας και της διαφορετικότητας των γυναικών.
- **Πολιτική Δράση και Υποστήριξη:**
 - Ενίσχυση της πολιτικής υποστήριξης για την ισότητα και την καταπολέμηση των διακρίσεων.
 - Ανάπτυξη πολιτικών που ενθαρρύνουν την ενσωμάτωση ευάλωτων γυναικών στις επιχειρήσεις και την κοινωνία.
- **Καλλιτεχνική Στήριξη:**
 - Υποστήριξη της καλλιτεχνικής επιχειρηματικότητας και παροχή πόρων και εκπαίδευσης για νέους καλλιτέχνες.

- Ενίσχυση των δικαιωμάτων των αθλητριών και των καλλιτεχνών και αναγνώριση των επαγγελματικών τους προσπαθειών.

- **Στρατηγική Πολιτικής:**

- Συνεργασία όλων των κομμάτων και ακρόαση των ανθρώπων της αγοράς για την ουσιαστική εφαρμογή των πολιτικών ισότητας.
- Ανάπτυξη στρατηγικών που υποστηρίζουν τη συμμετοχή γυναικών σε ηγετικές θέσεις και στην κοινωνία γενικότερα.

Αυτά τα συμπεράσματα και οι προτάσεις προτείνουν μια πολυδιάστατη προσέγγιση για την προώθηση της ισότητας φύλων και την ενίσχυση των γυναικών σε διάφορους τομείς της κοινωνίας και της οικονομίας

Γ. Συνεδρίαση της 16^{ης} Μαΐου 2023, με θέμα ημερήσιας διάταξης: «ΟΙ προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες σε θέσεις ηγεσίας στη δημόσια σφαίρα»

Τα Μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν οι κυρίες: Μαρία – Βαρβάρα (Μαίη) Ζαννή, Συνιδρύτρια και Πρόεδρος της Women Act, Μαρία Καρακλιούμη, Συνιδρύτρια της Women Act, Μαρίνα Καλαϊτζή, Συντονίστρια της Women Act Θεσσαλονίκης, Μαρία Παπαδοπούλου - Γιαννακίδου, Συντονίστρια της Women Act Αλεξανδρούπολης, Δήμητρα Κουντουριώτη, Συντονίστρια της Women Act Θήβας και Στυλιανή Ρουμπέτη, Συντονίστρια της Women Act Ρόδου.

Τα κύρια σημεία των παρεμβάσεων των ανωτέρω προσκεκλημένων ήταν τα εξής:

Μαρία – Βαρβάρα (Μαίη) Ζαννή, Συνιδρύτρια και Πρόεδρος της Women Act:

Η κυρία Ζαννή έκανε μια αναδρομή στην ίδρυση της Women Act και στους σκοπούς της Οργάνωσης, οι οποίοι επικεντρώνονται στην ενδυνάμωση των γυναικών στη δημόσια σφαίρα, στην ανάδειξή τους στον δημόσιο διάλογο, καθώς και σε ηγετικές θέσεις στα κέντρα λήψης αποφάσεων. Με βάση την Αθήνα, η Οργάνωση αναπτύχθηκε σε μια σειρά πόλεων της Ελλάδας, φτάνοντας να αριθμεί 12 παραρτήματα, σε ένα εκτεταμένο δίκτυο Hub.

Η κυρία Ζαννή σημείωσε πως «περισσότερες από 3.000 γυναίκες έχουν παρακολουθήσει και συμμετάσχει στα διάφορα προγράμματα, εκδηλώσεις και συζητήσεις [...]», που έχει οργανώσει η WomenAct από την ίδρυσή της. Τόνισε πως η Οργάνωση είναι η μόνη που ασχολείται αποκλειστικά με τη δημόσια σφαίρα, ενισχύοντας τη δικτύωση των γυναικών, η οποία θα τους δώσει τη δυνατότητα να προωθήσουν την καριέρα τους. Η WomenAct διοργανώνει καμπάνιες, όπως η «No More Manels», με στόχο την αντιμετώπιση του φαινομένου να απαρτίζονται τα διάφορα panels μόνο από άνδρες ομιλητές.

Συνέχισε τονίζοντας πως οι γυναίκες υποεκπροσωπούνται στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, όπου, στους 332 δήμους της χώρας, μόλις 22 είναι οι γυναίκες εκλεγμένες [ενν. δήμαρχοι]. Η κυρία Ζαννή αναφέρθηκε στο πρόγραμμα «Women CANDidates», ειδικά για γυναίκες που θέτουν υποψηφιότητα για αιρετά αξιώματα.

Έκλεισε την τοποθέτησή της με αναφορά στο πρόγραμμα «Pathfinder», το οποίο θα σπάσει το στερεότυπο της έλλειψης της γυναικείας αλληλεγγύης, με την ενίσχυση της κουλτούρας του mentoring, της καθοδήγησης στους διάφορους εργασιακούς χώρους, από γυναίκες για γυναίκες εργαζόμενες, ενώ αναφέρθηκε και στη σημασία του βιβλίου «Είμαι επικίνδυνη», όπου 100 γυναίκες από όλη τη χώρα κατέθεσαν τη δική τους πραγματικότητα, ξεκινώντας με αυτήν τη φράση. Το βιβλίο αυτό αποτελεί προϊόν σύμπραξης της WomenAct με τις Οργανώσεις «Women on Top» και «αθηΝΕΑ», με όλα τα έσοδα να πηγαίνουν στη στήριξη κακοποιημένων γυναικών.

Μαρία Καρακλιούμη, Συνιδρύτρια της Women Act:

Η κυρία Καρακλιούμη παρουσίασε στα μέλη της Επιτροπής τα πορίσματα μελέτης που εκπονήθηκε με τη χρηματοδότηση του Friedrich Naumann Foundation for Freedom. Η έρευνα αυτή, η οποία τελείωσε τον Σεπτέμβριο του 2023 και είχε δείγμα 1.150 γυναίκες από όλη την Ελλάδα, αφορούσε τις συνθήκες εργασίας που αντιμετωπίζουν ιδίως οι εργαζόμενες ηλικίας 25 έως 50 χρόνων. Σχεδόν οι μισές εκ των συμμετεχουσών στην έρευνα (49.5%) δήλωσαν πως η αναξιοκρατία αποτελεί εμπόδιο στην εργασία τους. Το 74.4%, δηλαδή 3 στις 4 γυναίκες που συμμετείχαν στην έρευνα, δήλωσαν πως η μητρότητα αποτελεί «τροχοπέδη» για μια εργαζόμενη μητέρα, κυρίως λόγω της έλλειψης υποστηρικτικών δομών, όπως παιδικοί σταθμοί και ολοήμερα σχολεία. Τέλος, η κυρία Καρακλιούμη έκλεισε την αναφορά της στα αποτελέσματα της έρευνας με το συμπέρασμα πως οι εταιρείες τείνουν να μην προσλαμβάνουν εγκύους ή νέες μητέρες, καλώντας την Πολιτεία να συνδράμει, ώστε να αντιμετωπιστεί αυτή η κατάσταση.

Μαρίνα Καλαϊτζή, Συντονίστρια της Women Act Θεσσαλονίκης:

Η κυρία Καλαϊτζή αναφέρθηκε στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στην επαγγελματική τους ανέλιξη, ιδίως όσον αφορά στην προαγωγή σε ανώτερες θέσεις εντός μιας εταιρείας ή οργανισμού. Σημείωσε την ανισότητα στις αμοιβές ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες υπαλλήλους, το λεγόμενο «μισθολογικό χάσμα», ιδίως όταν γυναίκες που εργάζονται σε θέσεις ευθύνης αμείβονται δυσανάλογα σε σχέση με άνδρες συναδέλφους τους, που κατέχουν αντίστοιχες θέσεις. Τόνισε την ανάγκη για τη δημιουργία ενός πιο ισότιμου εργασιακού περιβάλλοντος, όπου οι γυναίκες θα έχουν ίσες ευκαιρίες προαγωγής, μέσω της συμπερίληψης στον εργασιακό χώρο και της πολυμορφίας.

Μαρία Παπαδοπούλου - Γιαννακίδου, Συντονίστρια της Women Act Αλεξανδρούπολης:

Η κυρία Μαρία Παπαδοπούλου - Γιαννακίδου κατέθεσε την εμπειρία της ως συντονίστρια του Hub WomenAct της Αλεξανδρούπολης. Στάθηκε στη μειωμένη συμμετοχή γυναικών στα κοινά, τόσο στις εκλογές για τον α΄ και β΄ βαθμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όσο και στις εθνικές εκλογές. Μίλησε για τα αποτελέσματα του προγράμματος «Woman CANDidates», το οποίο «έτρεξε» με την υποστήριξη της Πρεσβείας των ΗΠΑ μέσω webinar και είχε αθρόα συμμετοχή, τόσο στον Έβρο, όσο και στη Θράκη γενικότερα. Σημείωσε πως, αν και οι γυναίκες δείχνουν να επιθυμούν την ενεργό συμμετοχή τους στα κοινά, τελικά αυτή η επιθυμία δεν μετατρέπεται σε πράξη με την υποβολή υποψηφιότητας, όχι τουλάχιστον στα ποσοστά που κατά την ίδια θα ήταν ικανοποιητικά. Η κυρία Παπαδοπούλου - Γιαννακίδου έκλεισε την τοποθέτησή της: Μέσω των σεμιναρίων της WomenAct, με την επιμόρφωση και τη συνεχή πληροφόρηση, ενδυναμώνεται το αίσθημα αυτοπεποίθησης και ασφάλειας των γυναικών, δημιουργώντας ένα ισχυρό δίκτυο από ενδιαφερόμενες. Σε αυτόν τον τομέα, καίριο ρόλο διαδραματίζουν οι συνέργειες με πανεπιστημιακά τμήματα της περιοχής, δηλαδή του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης.

Δήμητρα Κουντουριώτη, Συντονίστρια της Women Act Θήβας:

Η κυρία Κουντουριώτη μίλησε για την εμπειρία της ως Συντονίστρια του Hub της WomenAct στη Θήβα. Στάθηκε στην υποεκπροσώπηση των γυναικών στα κοινά της πόλης της, τονίζοντας ότι στη Θήβα δεν έχει εκλεγεί ποτέ ως τώρα (2023) γυναίκα δήμαρχος, ούτε καν έχει συγκροτηθεί συνδυασμός με αρχηγό γυναίκα. Επανέλαβε την αγωνία για μεγαλύτερη εκπροσώπηση των γυναικών σε εκλογικούς συνδυασμούς ανά τη χώρα, δηλαδή πιο ενεργό συμμετοχή στα κοινά του α΄ και β΄ βαθμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Στυλιανή Ρουμπέτη, Συντονίστρια της Women Act Ρόδου:

Η κυρία Ρουμπέτη μίλησε, με τη σειρά της, για τις συνθήκες που αντιμετωπίζει η ίδια, ως Συντονίστρια του Hub WomenAct της Ρόδου. Μίλησε για τις δράσεις της Οργάνωσης στο νησί. Στη συνέχεια, επισήμανε πως ιδίως στη Ρόδο, με τη σημαντική τουριστική κίνηση, οι γυναίκες που βρίσκονται σε διευθυντικές θέσεις τουριστικών μονάδων είναι ελάχιστες, γιατί καταλαμβάνονται οι θέσεις από άνδρες, ενώ έδωσε παραδείγματα στερεοτυπικής αντιμετώπισης γυναικών επαγγελματιών, όπως π.χ.

γιατρών, όπου συνήθως προτιμώνται οι άνδρες συναδέλφοί τους. Τόνισε την ανάγκη αντιστροφής αυτής της κατάστασης, μέσα από τη χρήση νομοθετικών ρυθμίσεων, διαφημιστικών εκστρατειών αλλά και χρήσης των social media (βλ. TikTok), ώστε να προωθηθεί ο στόχος της ισότητας, τόσο στον εργασιακό τομέα, όσο και στα κοινά.

Μετά την ακρόαση των εκπροσώπων της Οργάνωσης, ακολούθησαν τοποθετήσεις των μελών της Επιτροπής, που συνοψίζονται στα εξής συμπεράσματα:

- Οι γυναίκες που φτάνουν σε υψηλές θέσεις ευθύνης αντιμετωπίζουν σημαντικότερες προκλήσεις από τους άνδρες συναδέλφους τους.
- Ανάγκη να γίνουν οι γυναίκες, τόσο της επαρχίας, όσο και των αστικών κέντρων, πιο «ορατές» στη δημόσια σφαίρα.
- Ανάγκη για καινοτόμες λύσεις σε συλλογικό επίπεδο, είτε ως Κοινωνία των Πολιτών, είτε ως συντεταγμένη Πολιτεία (θεσμικά).
- Η «μωβ οικονομία» ως υπαρκτό πρόβλημα για τις γυναίκες.
- Ανάδειξη των γυναικών και ίσες ευκαιρίες ανέλιξης, τόσο σε επαγγελματικό επίπεδο, όσο και σε εκείνο της εκπροσώπησης στα κοινά, ανεξάρτητα από αγκυλώσεις (όπως π.χ. η μητρότητα και άλλα στερεότυπα).
- Η ισότητα γυναικών και ανδρών να εμπεδωθεί στην πράξη, ακόμη κι αν απαιτείται χρόνος γι' αυτό.
- Προτροπή σε νέες γυναίκες να ασχοληθούν με τα κοινά.
- Ανάγκη για εξισορρόπηση των ποσοστών ανδρών και γυναικών που εκλέγονται σε εθνικό, τοπικό και ευρωπαϊκό επίπεδο (Βουλή, Α & Β' βαθμός Αυτοδιοίκησης, Ευρωβουλή).
- Ενίσχυση, μέσω της διαρκούς εκπαίδευσης, της αυτοπεποίθησης των γυναικών για διεκδίκηση μεγαλύτερης «ορατότητας» σε όλες τις εκφάνσεις του δημοσίου βίου.

Δ. Συνεδρίαση της 13^{ης} Ιουνίου 2023, με θέμα ημερήσιας διάταξης: «Γυναίκες και τεχνητή νοημοσύνη. Προκλήσεις και ευκαιρίες στην αγορά εργασίας»

Τα Μέλη της Επιτροπής ενημέρωσε η κυρία Ζαφειρούλα (Ζέφη) Δημαδάμα, Γενική Γραμματέας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας.

Σημεία που επισημάνθηκαν από την κυρία Ζαφειρούλα (Ζέφη) Δημαδάμα, Γενική Γραμματέα Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, για το θέμα:

Η κυρία Δημαδάμα ανέπτυξε τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που φέρνει η τεχνητή νοημοσύνη (TN), σε συνάρτηση με την έμφυλη ισότητα στην αγορά εργασίας και την κοινωνία. Η τεχνητή νοημοσύνη, παρά τις θετικές της προοπτικές, αναπαράγει έμφυλα στερεότυπα, τα οποία μπορούν να περιορίσουν την πρόσβαση των γυναικών σε θέσεις εργασίας και να ενισχύσουν τις προκαταλήψεις εις βάρος τους. Οι γυναίκες υποεκπροσωπούνται στους τομείς της τεχνολογίας και STEM, ενώ η αλγοριθμική προκατάληψη επηρεάζει αρνητικά τις προσλήψεις και τις ευκαιρίες εξέλιξης των γυναικών. Η ελλιπής εκπροσώπηση των γυναικών στον τομέα της TN δημιουργεί έναν φαύλο κύκλο διατήρησης των στερεοτύπων.

Η κυρία Δημαδάμα υπογράμμισε ότι η τεχνητή νοημοσύνη, αν εφαρμοστεί σωστά, μπορεί να ενδυναμώσει τις γυναίκες, μέσω νέων ευκαιριών απασχόλησης και ευέλικτων εργασιακών ρυθμίσεων, προσφέροντας νέες θέσεις σε τομείς εκπαίδευσης και διαχείρισης δεδομένων. Επιπλέον, η ισορροπία προσωπικής και επαγγελματικής ζωής είναι κρίσιμη για την προώθηση της ισότητας στον χώρο εργασίας.

Παράλληλα, επισήμανε την ανάγκη χάραξης διατομεακών πολιτικών, που θα εξαλείψουν τις έμφυλες ανισότητες στην ανάπτυξη και εφαρμογή της τεχνητής νοημοσύνης. Αναφέρθηκε, επίσης, στη σημασία του Κανονισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Τεχνητή Νοημοσύνη, που θέτει κανόνες για τη διαφάνεια και τη λογοδοσία, διασφαλίζοντας ότι η τεχνητή νοημοσύνη θα λειτουργήσει με δίκαιο τρόπο και θα συμπεριλάβει την έμφυλη διάσταση. Η έμφυλη ισότητα δεν μπορεί να παραμεληθεί, καθώς αποτελεί βασικό στοιχείο για μια συμπεριληπτική και δίκαιη κοινωνία, τόσο σε σχέση με την τεχνολογία, όσο και με την κοινωνική συνοχή συνολικά.

Μετά την τοποθέτηση της Γενικής Γραμματέα, ακολούθησε συζήτηση με τα μέλη της Επιτροπής, στην οποία αναδείχθηκαν τα εξής:

Συμπεράσματα:

- **Διάκριση Ψηφιακής Μετάβασης και Τεχνητής Νοημοσύνης:**
 - Η ψηφιακή μετάβαση αφορά τον ψηφιακό αναλφαριθμητισμό και τις επιπτώσεις στις εργασιακές και κοινωνικές ρυθμίσεις.
 - Η τεχνητή νοημοσύνη επικεντρώνεται στη χρήση δεδομένων και αλγορίθμων για ανάλυση, συνήθως από μεγάλες εταιρείες.
- **Προβλήματα Ψηφιακής Μετάβασης:**
 - Η ψηφιακή μετάβαση μπορεί να επιβαρύνει ιδιαίτερα τις γυναίκες, που ήδη αντιμετωπίζουν αυξημένες οικιακές υποχρεώσεις και επιτήρηση μέσω ψηφιακών συστημάτων.
- **Κίνδυνοι Τεχνητής Νοημοσύνης:**
 - Η τεχνητή νοημοσύνη, χωρίς κατάλληλη ρύθμιση, μπορεί να αυξήσει την ανεργία, τις ανισότητες και την επιτήρηση των εργαζομένων.
- **Ανεπαρκής Ψηφιακή Εκπαίδευση στην Ελλάδα:**
 - Η Ελλάδα είναι χαμηλά στην ψηφιακή μετάβαση, με ανεπαρκή εκπαίδευση, κυρίως λόγω της εξάρτησης από ιδιωτικές εταιρείες.
- **Προκαταλήψεις Φύλου στην Τεχνητή Νοημοσύνη:**
 - Οι αλγόριθμοι μπορούν να ενισχύσουν προκαταλήψεις φύλου, επιδεινώνοντας τις ανισότητες στην αγορά εργασίας.

Προτάσεις:

- **Προστασία Εργαζομένων από την Ψηφιακή Μετάβαση:**
 - Διασφάλιση ότι οι αλλαγές από την ψηφιακή μετάβαση δεν θα επιβαρύνουν τους εργαζομένους, με ειδική προσοχή στις γυναίκες και προώθηση της μείωσης του ωραρίου εργασίας, χωρίς μείωση αποδοχών.
- **Ενίσχυση Ψηφιακών Δεξιοτήτων:**
 - Εκπαίδευση και κατάρτιση στον δημόσιο τομέα για μείωση του ψηφιακού

αναλφαβητισμού, μειώνοντας την εξάρτηση από ιδιωτικές εταιρείες.

- **Ευέλικτα Εργασιακά Περιβάλλοντα για Γυναίκες:**
 - Χρήση της τεχνητής νοημοσύνης για την υποστήριξη εξ αποστάσεως εργασίας, παρέχοντας μεγαλύτερη ευελιξία στις γυναίκες.
- **Αντιμετώπιση Προκαταλήψεων Φύλου στους Αλγόριθμους:**
 - Υιοθέτηση πολιτικών για μείωση διακρίσεων από αλγόριθμους, ιδίως στις προσλήψεις, για την επίτευξη ισότητας των φύλων στην αγορά εργασίας.
- **Έλεγχος των Υπερεθνικών Οργανισμών ως προς την ανάπτυξη και εφαρμογή της Τεχνητής Νοημοσύνης:**
 - Ενίσχυση της ρύθμισης από τα κράτη για τον έλεγχο της ανάπτυξης της τεχνητής νοημοσύνης και της χρήσης δεδομένων από υπερεθνικούς οργανισμούς.

2. Προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του παιδιού, δράσεις για τη νεολαία και ο ρόλος της ελληνικής πολιτείας

Εισηγητές: Έλενα Ακρίτα, Α' Αντιπρόεδρος της Επιτροπής, Άννα Ευθυμίου, Σπυρίδων Κουλκουδίνας, Γεώργιος Σταμάτης, Ουρανία (Ράνια) Θρασκιά και Παύλος Χρηστίδης, Μέλη της Επιτροπής

A. Συνεδρίαση της 23^{ης} Νοεμβρίου 2023, με θέμα ημερήσιας διάταξης: «Η ετήσια έκθεση για τη βία στον κυβερνοχώρο»

Τα Μέλη της Επιτροπής ενημέρωσε η Γενική Γραμματέας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, κυρία Ζαφειρούλα Δημαδάμα.

Αρχικά, η κυρία ΖΑΦΕΙΡΟΥΛΑ ΔΗΜΑΔΑΜΑ, Γενική Γραμματέας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, τόνισε πως ο κυβερνοχώρος είναι ένα εργαλείο πάρα πολύ χρήσιμο και σημαντικό, αλλά, ταυτόχρονα, έχει εξαιρετικά σοβαρές επιπτώσεις, όταν χρησιμοποιείται για να προσβάλλει τα ανθρώπινα δικαιώματα, την προσωπικότητα γυναικών και ανδρών, ενώ ταυτόχρονα υπογράμμισε και την προσπάθεια που γίνεται και θα γίνει, ώστε να αποτυπωθούν και τα περιστατικά βίας στη ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα, που είναι εξαιρετικά σοβαρά και δεν καταγράφονται με τον ίδιο τρόπο.

Στη συνέχεια, η Γενική Γραμματέας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων παρουσίασε την 4η Έκθεση για τη Βία κατά των Γυναικών, για την καλύτερη αποτύπωση των φαινομένων βίας κατά των γυναικών στη χώρα μας και για το ποιες είναι οι προϋποθέσεις, αλλά και οι πρωτοβουλίες που έχουν ήδη ληφθεί σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε επίπεδο διεθνών εξελίξεων, για το χρονικό διάστημα από τις αρχές του 2022 και μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2023.

Τα κυριότερα σημεία που παρουσιάστηκαν αφορούσαν:

- **Αύξηση των περιστατικών βίας.** Από 7.153 που καταγράφηκαν το 2022, έχουν ξεπεράσει τις 10.000 για το έτος 2023.
- **Τη γραμμή «SOS 15900», που είναι 24 ώρες το 24ωρο on-line.** Τα στοιχεία της, αν και δεν είναι δημοσιεύσιμα, γιατί είναι εμπιστευτικά, δείχνουν πως πολλές γυναίκες έχουν ζητήσει βοήθεια, έχουν απευθυνθεί στην Ελληνική Αστυνομία, αλλά και στις δομές, τα Συμβουλευτικά Κέντρα, τα οποία είναι 44 σε όλη τη χώρα,

αλλά και στους 20 Ξενώνες.

- **Το πιλοτικό πρόγραμμα «Panic Button» («κουμπί πανικού»)**. Εκατόν είκοσι (120) γυναίκες ζήτησαν τη συνδρομή αυτή και την έχουν παραλάβει περίπου χίλιες (1.000).
- **Τον Ορισμό και Καταγραφή της Κυβερνοφοβίας**. Ειδικότερη αναφορά έγινε στους τρόπους εκδήλωσης της έμφυλης κυβερνοπαρενόχλησης, που έχουν καταγραφεί, με βάση το εγχειρίδιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης:
 - σεξουαλική κακοποίηση με βάση τις εικόνες,
 - ψηφιακός σεξουαλικός εκφοβισμός,
 - εκδικητική πορνογραφία,
 - «gender-trolling»,
 - όρος «swatting»,
 - κυβερνοπαράμονευτική καταδίωξη («stalking»),
 - «cyberbullying».

Επιπρόσθετα, η Γενική Γραμματέας τόνισε τις δράσεις σε επίπεδο Συμβουλίου της Ευρώπης, τη γενική σύσταση της GREVIO, η οποία ελέγχει ουσιαστικά τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης και τον τρόπο με τον οποίο αυτή εφαρμόζεται και υιοθετείται. Αναφέρθηκε, αφενός, στα σημεία με σημαντική βελτίωση, όπως την ίδρυση των 74 Κέντρων Ενδοοικογενειακής Βίας στα Αστυνομικά Κέντρα και, αφετέρου, στα σημεία που πρέπει να βελτιωθούν, τα νομοθετικά και άλλα μέτρα που απαιτούνται για την πρόληψη, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο δύναται να παρέχεται αποζημίωση σε πράξεις βίας. Επιπρόσθετα, ειδική αναφορά έγινε στο ζήτημα των ανήλικων παιδιών που κακοποιούνται ή υφίστανται όλη αυτήν την εμπειρία της ενδοοικογενειακής βίας και το ειδικό πλαίσιο υποστήριξης που έχει αναπτυχθεί.

Ακολουθως, όσον αφορά τις συστάσεις του ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τον Δεκέμβριο του 2021 για την καταπολέμηση της έμφυλης βίας στο διαδίκτυο, η κυρία Δημαδάμα αναφέρθηκε στην ενιαία αγορά ψηφιακών υπηρεσιών, προκειμένου να ελέγχεται ποιος έχει πρόσβαση, πώς κινείται, πώς λειτουργεί, για να διασφαλισθούν όλες οι περιπτώσεις των έμφυλων στερεοτύπων, ακόμα και αυτές που σχετίζονται με την παιδεραστία, με παιδοφιλία και τα λοιπά, αλλά και στον ν. 4947/2022, ο οποίος συγκεκριμενοποιεί το πλαίσιο της εκδικητικής πορνογραφίας.

Τέλος, ειδική αναφορά έγινε στις κοινές δράσεις στα θέματα έμφυλης ισότητας και ψηφιακής βίας του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, μαζί με το Υπουργείο Παιδείας και τη Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, προς την κατεύθυνση της ενημέρωσης, επιμόρφωσης και κατανόησης όλων αυτών των ζητημάτων συμπερίληψης, αλλά και του Υπουργείου Δικαιοσύνης, για να αποτυπωθούν όλες αυτές οι παραβατικές πράξεις.

Μετά ακολούθησε συζήτηση με τα μέλη της Επιτροπής, στην οποία αναδείχθηκαν τα εξής προβλήματα και προτάσεις:

- Η κυβερνοβία είναι ένα φαινόμενο που περιλαμβάνει ευρύτατη ποικιλία εγκλημάτων και είναι χαρακτηριστικό ότι ο σχετικός όρος ακόμα χαρτογραφείται από την Επιτροπή Σύμβασης για το Έγκλημα στον Κυβερνοχώρο.
- Απαιτείται περαιτέρω ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση για τη δημιουργία ενός ισχυρού συνεκτικού μηχανισμού αποτροπής κυβερνοβίας, ιδιαίτερα με τα έμφυλα χαρακτηριστικά.
- Μεγαλύτερη ενημέρωση – καμπάνια για τη γραμμή SOS 15900.
- Κατάλληλοι μηχανισμοί υποστήριξης και ενίσχυση των Κέντρων Συμβουλευτικής Στήριξης των θυμάτων.
- Ανάγκη ύπαρξης Κέντρων Άμεσης Εξέτασης και Υποστήριξης Θυμάτων Βιασμού.
- Ανάγκη επιτάχυνσης των νομικών διαδικασιών, με δωρεάν νομική κάλυψη από το Κράτος.
- Αντιμετώπιση της ύπαρξης και λειτουργίας όλο και περισσότερων πλατφορμών και ιστοσελίδων, επίσημων και ανεπίσημων, που αποκομίζουν τεράστια κέρδη από την αναπαραγωγή πορνογραφικού υλικού.
- Ενίσχυση νομικών κυρώσεων για τους δράστες.
- Δημιουργία περισσότερων Ξενώνων υποστήριξης των θυμάτων.

Η Υφυπουργός, λόγω της πτήσης της, δεν κατέστη δυνατό να συνδεθεί και να πραγματοποιήσει την ενημέρωση στα Μέλη της Επιτροπής.

Η κυρία Δημαδάμα, απαντώντας στις τοποθετήσεις και ερωτήσεις Βουλευτών, εκπροσώπων των Κομμάτων, που ήταν παρόντες στην Επιτροπή, κατά τη δευτερολογία της, επισήμανε πως είναι απαραίτητη η δημιουργία του καταφύγιου «της πρώτης στιγμής», καθώς υπάρχει χρονικό κενό από τη στιγμή της καταγγελίας του περιστατικού στην αστυνομία, μέχρι τη φιλοξενία του θύματος στους Ξενώνες,

το οποίο καλύπτεται με μία ενδιάμεση λύση, τη δυνατότητα δωρεάν φιλοξενίας σε κάποια ξενοδοχεία των γυναικών αυτών. Τα Συμβουλευτικά Κέντρα, που είναι ο ενδιάμεσος σταθμός, είναι τα Κέντρα που συμβουλεύουν με δικηγόρο, ψυχολόγο, κοινωνικό λειτουργό και με ανθρώπους που βοηθούν το θύμα να έχει δεξιότητες εργασιακές, καθόσον, σε πάρα πολλές περιπτώσεις, το θύμα αναγκάζεται να γυρίσει σε ένα κακοποιητικό περιβάλλον, αν δεν βρει εργασία.

Στη συνέχεια, παρατήρησε πως όντως απαιτείται καλύτερη ενημέρωση και διάχυση στην κοινωνία για τις συμβουλευτικές υπηρεσίες που λειτουργούν και τις δυνατότητες που αυτές έχουν, καθώς παρατηρήθηκε πως πολλές γυναίκες δεν γνωρίζουν ότι μπορούν να απευθυνθούν στη Γραμμή ή να μιλήσουν με Συμβουλευτικά Κέντρα Στήριξης.

Ειδική αναφορά έγινε στις γυναίκες με πολλαπλές διακρίσεις, στις γυναίκες πρόσφυγες, Ρομά, ΑμεΑ, καθώς επιβάλλεται, ειδικά σε αυτές, να τους παρέχεται η παροχή κάθε σχετικής πληροφορίας ή η δυνατότητα επαφής με τα Συμβουλευτικά Κέντρα Στήριξης, αφού μπορεί να αντιμετωπίζουν κάποιο κινητικό ή άλλο πρόβλημα, που δεν τους επιτρέπει να πάνε σε Συμβουλευτικό Κέντρο. Ταυτόχρονα, επιβάλλεται να υπάρχουν και διερμηνείς, για να εξυπηρετήσουν αυτές τις γυναίκες και να μην αποκλείονται από την παροχή της πληροφορίας και υποστήριξης.

Όσον αφορά το θέμα της συνεπιμέλειας, η Γενική Γραμματέας επισήμανε τη σοβαρότητά του και τα εξειδικευμένα ζητήματα που ανακύπτουν, τόσο νομικής φύσης, όσο και αυτά που σχετίζονται με κοινωνικούς λειτουργούς και ψυχολόγους, για τον τρόπο που αντιμετωπίζονται τα ανήλικα παιδιά και τη σχέση με την πρόσβαση και στους δύο γονείς τους.

Τονίστηκε η σημασία της εκπαίδευσης από πολύ μικρή ηλικία απέναντι σε έννοιες, όπως η βία, ο ηγέτης και τα χαρακτηριστικά που πρέπει να διαθέτει και η ισότητα και παρουσιάστηκαν σχέδια δράσης και προγράμματα με συναρμόδια Υπουργεία.

Αναφορικά με τις ηλεκτρονικές πλατφόρμες, τονίστηκε τόσο η συνεργασία με το Υπουργείο Δικαιοσύνης, το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και με το Υπουργείο Οικογένειας και Κοινωνικής Συνοχής, όσο και με τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς, καθόσον η νομική διάσταση του θέματος αυτού είναι πάρα πολύ πολύπλοκη. Οι βασικές κατευθύνσεις αυτής της συνεργασίας αφορούν τον τρόπο, με τον οποίο μπορεί το πρόβλημα να αντιμετωπίζεται νομικά αλλά και τεχνικά, έτσι ώστε οι πλατφόρμες αυτές να «παγώνουν», τουλάχιστον μέχρι να διευκρινιστεί ποιοι τις διαχειρίζονται και με ποιον τρόπο και να αναζητηθεί στο σκοτεινό διαδίκτυο (Dark

Web) όλη αυτή η διαδικασία, που είναι ένα άλλο τεράστιο ζήτημα.

Καταλήγοντας στις άμεσες προτεραιότητες, τέθηκε η ολοκλήρωση του Εθνικού Σχέδιου Δράσης, που θα σχετίζεται επιπλέον και με τα ζητήματα της παρενόχλησης στον χώρο εργασίας (σωματική, λεκτική, ψυχολογική και σεξουαλική), το «monitoring», το body shaming, που το επίκεντρό του, στη συντριπτική πλειοψηφία, είναι πάντοτε γυναίκες, τα ζητήματα ΛΟΑΤΚΙ, καθώς και η συμμετοχή στην προσπάθεια αυτή των φορέων και των αντίστοιχων κοινωνικών ομάδων. Στόχος η εθνική στρατηγική, σχετικά με τις πολιτικές για την αντιμετώπιση των ζητημάτων ισότητας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της νεολαίας, τις οποίες η χώρα μας καλείται να επικοινωνήσει και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά και να αξιολογηθεί.

B. Συνεδρίαση της 11^{ης} Ιανουαρίου 2024, με θέμα ημερήσιας διάταξης: «Ο ρόλος του Κοινοβουλίου στην αποτελεσματική εφαρμογή των δικαιωμάτων του παιδιού»

Τα Μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν ο Δρ. Ghassan Khalil, Διπλωματικός Εκπρόσωπος της UNICEF στην Ελλάδα και η κυρία Ασπασία Πλακαντωνάκη, Αναπληρώτρια Εκπρόσωπος της UNICEF στην Ελλάδα.

Αρχικά, ο Δρ. GHASSAN KHALIL, Διπλωματικός Εκπρόσωπος της UNICEF στην Ελλάδα, τόνισε πως το Ελληνικό Κοινοβούλιο μπορεί πραγματικά να διαδραματίσει έναν αποτελεσματικό ρόλο, για να διασφαλίσει τον σεβασμό και την τήρηση των δικαιωμάτων των παιδιών και ως συμβαλλόμενο κράτος, από το 1993, που επικύρωσε τη Σύμβαση, πρέπει να εναρμονίσει τη νομοθεσία του με όλα τα άρθρα αυτής, καθώς η επικύρωση μιας Διεθνούς Σύμβασης αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της Εθνικής Νομοθεσίας. Για να επιτευχθεί αυτό το εγχείρημα της εναρμόνισης, η UNICEF είναι έτοιμη και πρόθυμη να υποστηρίξει και να καταρτίσει ένα σχέδιο δράσης για όλη την εθνική νομοθεσία, που ενδεχομένως να πρέπει να τροποποιηθεί, προκειμένου να εναρμονιστεί με τη Διεθνή Σύμβαση.

Στη συνέχεια, ο Διπλωματικός Εκπρόσωπος της Unicef στοιχειοθέτησε τις τέσσερις μεγάλες κατηγορίες των δικαιωμάτων των παιδιών, όπως αποτυπώνονται στα πρώτα 41 άρθρα της Σύμβασης: αυτή της Επιβίωσης, της Ανάπτυξης, της Προστασίας και της Συμμετοχής. Ιδιαίτερη έμφαση έδωσε αφενός στην εξάλειψη των διακρίσεων και στη συμπερίληψη όλων των ομάδων παιδιών, ειδικά των μειονοτικών, αφετέρου στην αρχή της συμμετοχής, καθώς οι απόψεις των παιδιών πρέπει να ακούγονται σε κάθε διοικητική και νομοθετική διαδικασία, αφού οι περισσότερες νομοθετικές πράξεις επηρεάζουν τη ζωή τους. Γι' αυτόν τον λόγο, πρότεινε να συσταθεί ένας επίσημος μηχανισμός στο Κοινοβούλιο, για να ακούγεται η φωνή των παιδιών και των νέων, με τη UNICEF να είναι έτοιμη να συνδράμει, με τις διεθνείς εμπειρίες της, σε αυτόν τον τομέα.

Επιπρόσθετα, τονίστηκε πως είναι πολύ σημαντικό να υπάρχει ένα Σώμα στο Κοινοβούλιο, ένα Συμβούλιο, είτε στο πλαίσιο της Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, είτε χωριστά, που θα υπάγεται απευθείας στο Γραφείο του Προέδρου της Βουλής και τα μέλη του θα γνωρίζουν πλήρως τις λεπτομέρειες και της Εθνικής Νομοθεσίας και της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και θα παρακολουθούν σε ποιο βαθμό η Εκτελεστική Εξουσία εφαρμόζει τα δικαιώματα των παιδιών.

Από την κυρία **ΑΣΠΑΣΙΑ ΠΛΑΚΑΝΤΩΝΑΚΗ**, Αναπληρώτρια Εκπρόσωπο της **UNICEF** στην Ελλάδα, τα σημεία που επισημάνθηκαν αφορούσαν την ίδρυση του Γραφείου της UNICEF στην Ελλάδα το 2020, τη σημασία της μόνιμης παρουσίας του Οργανισμού στη χώρα μας, όπως και το πενταετές πρόγραμμα, που συμφωνήθηκε με την Ελληνική Κυβέρνηση, το οποίο καλύπτει το διάστημα 2022 – 2026, με κύριο στόχο τη στήριξη – συνεργασία με το Ελληνικό Κοινοβούλιο, ώστε η χώρα μας να εκπληρώσει αυτά που έχει υπογράψει και αυτά που καλείται να υλοποιήσει, με βάση τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Στη συνέχεια, ακολούθησε συζήτηση μεταξύ των εκπροσώπων των κομμάτων και των μελών της Επιτροπής, στην οποία όλοι συμφώνησαν πως η προστασία των δικαιωμάτων όλων των παιδιών, ανεξαιρέτως, είναι κύριο μέλημα του Κοινοβουλίου και πως με στοχευμένο και πολυεπίπεδο σχεδιασμό θα πρέπει να προσεγγίζονται ζητήματα υψίστης σπουδαιότητας, που αφορούν τη νεολαία και τους εφήβους, όπως ο αποκλεισμός των παιδιών από την κοινωνία και από το σχολείο, ο σχολικός εκφοβισμός, η σεξουαλική κακοποίηση, τα ζητήματα της προστασίας του περιβάλλοντος, η πρόσβαση παιδιών με αναπηρία σε όλες τις μορφές της κοινωνικής και σχολικής ζωής, τα παιδιά Ρομά και τα παιδιά προσφύγων και μεταναστών, με στόχο την προώθηση της ένταξης, της συμμετοχής, της πρόσβασης σε υπηρεσίες και των ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση.

Παράλληλα, αναδείχθηκαν οι εξής προβληματισμοί και προτάσεις:

- Να κληθούν οι αρμόδιες Ανεξάρτητες Επιτροπές, ο Συνήγορος του Πολίτη και η Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, προκειμένου να ενημερωθεί η Ολομέλεια της Βουλής για το αν υπάρχουν δικαστικές αποφάσεις, οι οποίες να συνηγορούν ότι προστατεύονται τα παιδιά και να γνωστοποιηθούν τα δεδομένα όσον αφορά τον σχεδιασμό για τις επόμενες δράσεις.
- Απαιτείται η σχεδίαση ενός εθνικού ψηφιακού μηχανισμού παρακολούθησης των πολιτικών για το παιδί, που θα διατρέχει το Κράτος, τις Περιφέρειες και τους Δήμους κάθετα και το οποίο, σε real time, θα αποτυπώνει ποιο παιδί κακοποιήθηκε, πού κακοποιήθηκε, πώς παρακολουθούμε την κακοποίησή του.
- Την ανάγκη μεγαλύτερης διαλειτουργικότητας ανάμεσα στην οικογένεια, το σχολείο και τις κοινωνικές υπηρεσίες, προκειμένου να υπάρχουν μετρήσιμα αποτελέσματα στην πρόοδο που συντελείται.

Ο Δρ. GHASSAN KHALIL, απαντώντας στις τοποθετήσεις και ερωτήσεις Βουλευτών, εκπροσώπων των Κομμάτων, που ήταν παρόντες στην Επιτροπή, κατά τη δευτερολογία του, επισήμανε:

- Τα επιτεύγματα της Κυβέρνησης είναι πολλά και η πρόοδος που έχει σημειωθεί αξιόλογη, αλλά, ταυτόχρονα, υπάρχουν και πολλά νέα δεδομένα, καθόσον η μετανάστευση έχει δημιουργήσει καινούργιες προκλήσεις στο πλαίσιο της προστασίας των παιδιών.
- Έγινε αναφορά ως προς την κοινότητα των Ρομά, σε ένα έργο για το νερό, την υγιεινή και τη συμφωνία με το Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας και συγκεκριμένα για την υπογραφή ενός μνημονίου συνεργασίας, όπου οι κοινότητες Ρομά θα τύχουν πολύ μεγάλης προσοχής.
- Τονίστηκε, ως προς το πρόγραμμα των σχολικών γευμάτων, που πολλές χώρες εφάρμοσαν παλαιότερα και εφαρμόζει και η δική μας, πως σήμερα η UNICEF προωθεί νέο πρόγραμμα σχολικής διατροφής, το οποίο δεν είναι πάντα γεύμα, ενώ, ταυτόχρονα, τονίζεται η μέγιστη σημασία που έχουν οι πρώτες χίλιες μέρες ζωής για έναν άνθρωπο, σε όλους τους τομείς, είτε αναφερόμαστε στη διατροφή, είτε στη γνωσιακή ανάπτυξη, είτε σε οτιδήποτε άλλο, καθώς και τι θα πρέπει να προσφέρει το Κράτος.
- Υπερθεμάτισε τη δημιουργία στο Πανεπιστήμιο της Πάτρας και στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης ενημερωτικών προγραμμάτων για τα παιδιά, καθώς και ενός άλλου Τμήματος, που θα ιδρυθεί στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, με απώτερο στόχο να εξαπλωθεί σε 13 πανεπιστήμια, στις 13 Περιφέρειες της Ελλάδας, με 13 κέντρα για τα παιδιά, στα οποία θα παρίσταται η UNICEF, εστιάζοντας στα μεταναστόπουλα και όχι μόνο, για να διασφαλισθεί ότι κάθε παιδί θα απολαμβάνει πλήρη δικαιώματα πάντα.
- Την αξία της υπογραφής του Μνημονίου Συνεργασίας με το Κοινοβούλιο.
- Προτάθηκε η δημιουργία τριμερούς σύνδεσης και ανταλλαγής γνώσεων με τη Διακοινοβουλευτική Ένωση και την Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού, που συμπράττουν με τη UNICEF.
- Κατέληξε πως, μέχρι το τέλος του 2025, θα υπάρχει η επίσημη διαπίστευση 25 ακαδημαϊκών, ειδικών στα δικαιώματα του παιδιού, στην Ελλάδα, επιπροσθέτως αυτών που υπάρχουν τώρα.

**Γ. Συνεδρίαση της 22^{ας} Ιανουαρίου 2024, με θέμα ημερήσιας διάταξης:
«Πρωτοβουλίες της Πολιτείας για ζητήματα νεολαίας»**

Τα Μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν η Υπουργός Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, κυρία Σοφία Ζαχαράκη και η Γενική Γραμματέας Δημογραφικής και Στεγαστικής Πολιτικής, κυρία Μαρίνα Στέφου.

Κατά την έναρξη της ομιλίας της, η Υπουργός Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, κυρία Σοφία Ζαχαράκη, τόνισε τη στόχευση του Υπουργείου να διευρυνθεί το αίσθημα ασφάλειας των νέων, κάνοντας αναφορά και στην πρόσφατη πρωτοβουλία για αύξηση του επιδόματος γέννας, με αναδρομική εφαρμογή του μέτρου από το 2023.

Το σημαντικό ζήτημα που απασχολεί τους νέους είναι το άγχος σχετικά με τη δυνατότητα επαγγελματικής αποκατάστασης ή αν θα αναγκαστούν να φύγουν στο εξωτερικό. Η Υπουργός τόνισε ότι στόχος του Υπουργείου είναι οι νέοι να έχουν ελευθερία επιλογών, ώστε να μπορούν με ασφάλεια να χτίζουν την προσωπική τους ευημερία.

Η Υπουργός επισήμανε ότι η εξεύρεση προσιτής και κατάλληλης στέγης είναι κομβικής σημασίας για την ανεξαρτητοποίηση ενός νέου ατόμου. Έκανε αναφορά στο πρόγραμμα «Σπίτι μου», το οποίο, όπως χαρακτηριστικά είπε, «έδωσε μια ευκαιρία να προσεγγίσουμε πάλι στο κομμάτι αγοράς κατοικίας και άλλα προφίλ δανειοληπτών». Στόχος είναι, έως το τέλος του 2024, να έχουν βρει το σπίτι τους και τα 7.660 περίπου ζευγάρια που έχουν εγκριθεί από το πρόγραμμα και αναζητούν ακόμη σπίτι.

Στο πλαίσιο αυτό, αναφέρθηκε στο πρόβλημα των κλειστών διαμερισμάτων και στην πρωτοβουλία του Υπουργείου για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος με το πρόγραμμα «Ανακαινίζω - Νοικιάζω», ύψους 50 εκατομμυρίων, που μπορεί να στοχεύσει σε 12.500 ιδιοκτήτες κλειστών διαμερισμάτων, έως 100 τ.μ., με την υποχρέωση να νοικιάσουν το διαμέρισμά τους για τρία χρόνια. Ακόμη αναφέρθηκε και στο επίδομα στέγασης και στην αύξηση του προϋπολογισμού του για το 2024, από 396, στα 400 εκατομμύρια.

Επιπρόσθετα, η κυρία Ζαχαράκη εστίασε και στο πρόγραμμα «Κάλυψη», στο οποίο ο μέσος όρος ηλικίας των δικαιούχων είναι περίπου τα 32 – 33 έτη. Με αυτό το πρόγραμμα αξιοποιούνται τα διαμερίσματα που είχαν παραχωρηθεί σε μετανάστες με το προγενέστερο πρόγραμμα «Εστία» και απευθύνεται σε δικαιούχους του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος από 25 έως 39 ετών.

Αναφορικά με το πρόγραμμα «Στέγαση και Εργασία», ο προϋπολογισμός ανέρχεται πλέον σε 15 εκατομμύρια. Επιπλέον, το πλέγμα των στεγαστικών προγραμμάτων ολοκληρώνεται με το πρόγραμμα «Κοινωνική Αντιπαροχή», από το οποίο πρόκειται να επωφεληθούν, στην πλειοψηφία τους, νέοι άνθρωποι.

Στη συνέχεια, η κυρία Ζαχαράκη υπογράμμισε τον στόχο του Υπουργείου για περαιτέρω μείωση της ανεργίας των νέων. Ήδη τον Οκτώβριο η ανεργία έπεσε κάτω από 10%, ενώ το ποσοστό των άνεργων νέων διαμορφώθηκε σε 19,4%, από 34,2%, που ήταν πριν έναν χρόνο. Βασική στόχευση αποτελεί η μείωση αυτού του ποσοστού, με διεύρυνση των δυνατοτήτων απασχόλησης των νέων, αλλά και ανάληψη πρωτοβουλιών για την εναρμόνιση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής. Σε αυτήν την κατεύθυνση, επεκτάθηκε το επίδομα μητρότητας και στον ιδιωτικό τομέα, από έξη, σε εννέα μήνες, ενώ, παράλληλα, θεσμοθετήθηκε η χορήγησή του και στις αυτοαπασχολούμενες μητέρες και τις αγρότισσες.

Ακολούθως, η Υπουργός ενημέρωσε την Επιτροπή για «Πρόγραμμα Επιχειρηματικότητας» της ΔΥΠΑ για 1.900 νέους άνεργους, ενώ, παράλληλα, έχουμε και τη δρομολόγηση αναβαθμισμένων προγραμμάτων απασχόλησης, κατάρτισης και εκπαίδευσης νέων εργαζομένων. Στο πεδίο αυτό, εντάσσεται και η εξειδικευμένη συνεργασία με τη ΔΥΠΑ για προώθηση στην απασχόληση δικαιούχων του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος και Ρομά συμπολιτών μας, με στόχο την αύξηση της συμμετοχής τους στην αγορά εργασίας. Περαιτέρω, αναφέρθηκε στην επιτυχημένη πρωτοβουλία το «Πρώτο Ένσημο», με το οποίο επιδοτείται η απασχόληση νέων, ηλικίας από 18 έως 29 ετών, που δεν διαθέτουν προϋπηρεσία εξαρτημένης εργασίας.

Συνεχίζοντας την ομιλία της, έκανε αναφορά σε πρωτοβουλίες, όπως την τριπλή αύξηση του κατώτατου μισθού, το ξεπάγωμα των τριετιών, τη μείωση εισαγωγικού συντελεστή φορολογίας εισοδημάτων στο 9%, μειωμένη φορολογία κατά 50% για επτά χρόνια για τους νέους της γενιάς του «braindrain», που επιστρέφουν και εργάζονται στην Ελλάδα, τη μείωση των ασφαλιστικών εισφορών κατά 4,4%, μειωμένη φορολογία κατά 50% για επτά χρόνια για κάθε νέα και νέο της γενιάς του «braindrain», αλλά και το “Rebrain Greece”, μια πλατφόρμα όπου μπορούν να μπουν και νέοι από το εξωτερικό και να αναζητήσουν δουλειά στη χώρα μας.

Επιπρόσθετα, αναφέρθηκε σε μέτρα και πολιτικές που υλοποιούνται για τη στήριξη της οικογένειας, όπως το επίδομα γέννησης, η διεύρυνση του προγράμματος του ολοήμερου σχολείου, η διεύρυνση του προϋπολογισμού για τους βρεφονηπιακούς σταθμούς, η κάλυψη όλων των αιτήσεων που υποβλήθηκαν φέτος, με πλήρη

φάκελο για τους βρεφονηπιακούς σταθμούς, η έγκριση όλων των αιτήσεων για τα ΚΔΑΠΑμεΑ, ενώ οι επιμελήτριες που θα δουλέψουν στο πρόγραμμα «Νταντάδες της Γειτονιάς» θα περάσουν την προβλεπόμενη εκπαίδευση. Παράλληλα, αυξήθηκε ο προϋπολογισμός, από 102, σε 107 εκατομμύρια για τα σχολικά γεύματα.

Η Γενική Γραμματέας Δημογραφικής και Στεγαστικής Πολιτικής, κυρία Μαρίνα Στέφου, έκανε αναφορά στα έργα που υλοποιούνται από τη Διεύθυνση Νεολαίας του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, με κυριότερα τα εξής:

- Την καθιέρωση της Εθνικής Πρωτεύουσας Νεολαίας. Για το 2024 ήταν η Κομοτηνή. Διαπιστώθηκε ότι είναι σημαντικό για την τοπική κοινωνία να δοθεί ένα έναυσμα δράσεων στους νέους, που συνδέονται με το ευρωπαϊκό στοιχείο.
- Η Ευρωπαϊκή Κάρτα Νέων, η οποία υλοποιείται σε συνεργασία με τη ΔΥΠΑ και το Ίδρυμα Νεολαίας και Δια βίου Μάθησης. Απευθύνεται σε νέους από 13 έως 30 ετών και προσφέρει εκπτώσεις σε υπηρεσίες και προϊόντα στην Ελλάδα και σε περισσότερες από 37 χώρες.
- Ο ευρωπαϊκός θεσμός του YouthWork. Πρόκειται για εθελοντική ή έμμισθη εργασία νέων, στους τομείς του περιβάλλοντος, του πολιτισμού και της κοινωνικής προσφοράς. Στόχος είναι η ανάπτυξη του θεσμού και στη χώρα μας, όπως συμβαίνει σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη.

Συμμετοχή στον ευρωπαϊκό διάλογο για τους νέους μέσω του «ERASMUS 2027».

Στη συνέχεια, διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των εκπροσώπων των κομμάτων και των μελών της Επιτροπής, από την οποία αναδείχθηκαν σημαντικά ζητήματα και προτάσεις, τα κυριότερα εκ των οποίων έχουν ως ακολούθως:

- Το ζήτημα της νεολαίας είναι σύνθετο και πολυεπίπεδο, λόγω της οικονομικής ανασφάλειας που αντιμετωπίζουν οι νέοι, εξαιτίας των διαδοχικών και παρατεταμένων διεθνών κρίσεων.
- Επισημάνθηκε ότι πρέπει να γίνει μια χαρτογράφηση των νέων, προκειμένου να γνωρίζουμε περίπου σε πόσους απευθύνεται ένα πρόγραμμα και δυνητικά πόσοι μπορούν να επωφεληθούν και να υπάρξει και τεκμηριωμένη αξιολόγηση.
- Ένα σημαντικό πρόβλημα είναι η έξαρση της εφηβικής βίας και του bullying, η οποία μπορεί να φτάσει και την παραβατικότητα, ενώ πλέον υπάρχουν φαινόμενα και διαδικτυακής βίας και εκδικητικής πορνογραφίας. Η βία πολλές φορές είναι αποτέλεσμα της κοινωνικής βίας και της κακής ψυχικής υγείας των γονιών, η οποία μεταφέρεται κάποιες φορές στα παιδιά μέσω περιστατικών

ενδοοικογενειακής βίας, στα οποία μπορεί να είναι είτε θύματα είτε μάρτυρες. Στο πλαίσιο αντιμετώπισης της διαδικτυακής βίας, χρειάζεται να βοηθήσουμε τα παιδιά να έχουν μια υγιή σχέση με την τεχνολογία, η οποία αναπτύσσεται αλματωδώς και δημιουργεί νέες δυνατότητες αλλά και προκλήσεις. Προκρίθηκε, επιπλέον, και η πιο ενεργή ένταξη της τέχνης στη διαδικασία ανάπτυξης του παιδιού. Έτσι αναπτύσσεται η κριτική σκέψη και καλλιεργείται η ενσυναίσθηση και η συνεργασία.

- Κομβικό ρόλο διαδραματίζει η ψυχική υγεία των νέων, η οποία έχει επιβαρυνθεί διεθνώς μετά την πανδημία, με εκδηλώσεις άγχους και κατάθλιψης, αλλά και αύξηση των εξαρτήσεων. Σε αυτό το πλαίσιο, προτάθηκε η περαιτέρω ενίσχυση, με εξειδικευμένο ιατρικό προσωπικό και με υλικοτεχνικό εξοπλισμό, των δομών ψυχικής υγείας. Επίσης, πρέπει να βοηθήσουμε τα παιδιά να εκτιμούν τις ικανότητές τους, να εμπιστεύονται τις αποφάσεις τους, να συνειδητοποιούν τους στόχους τους, να αναπτύξουν ψυχική ανθεκτικότητα.
- Η ακρίβεια συνιστά πρόβλημα για τους νέους γονείς με μικρά παιδιά, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τις τιμές του βρεφικού γάλακτος. Είναι αναγκαία η ενίσχυση των προσπαθειών για την αντιμετώπιση της ακρίβειας, την οποία βιώνουν έντονα οι οικογένειες με μικρά παιδιά. Απαιτείται ολιστική στήριξη της οικογένειας.
- Σε αυτό το πλαίσιο, αναδείχθηκε η ανάγκη περαιτέρω θωράκισης των κοινωνικά ευάλωτων ομάδων. Οι οικογένειες που ζουν λίγο πάνω από το όριο της φτώχειας δεν μπορούν να εξασφαλίσουν προοπτικές για τα παιδιά τους σε ίση βάση με τον μέσο όρο των οικογενειών.
- Αναδείχθηκε η ανάγκη ανέγερσης και λειτουργίας περισσότερων φοιτητικών εστιών για φοιτητές με χαμηλότερα εισοδήματα.
- Αναφορικά με την ενίσχυση των δυνατοτήτων απασχόλησης των νέων, προτάθηκε το μοντέλο της οικονομίας της γνώσης, που θα μας δώσει τη δυνατότητα σύζευξης των αναγκών των επιχειρήσεων και της αγοράς, εν γένει, με την εξειδίκευση των νέων εργαζομένων.
- Προτάθηκε οι βρεφονηπιακοί σταθμοί να λειτουργούν δύο οκτάωρα, προκειμένου να διευκολυνθεί περαιτέρω η εξισορρόπηση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.
- Επιπρόσθετα, τονίστηκε η ανάγκη ανάπτυξης διόδων και διαδικασιών, έτσι ώστε να ακουστεί η άποψη των νέων για τον σχεδιασμό πολιτικών που τους αφορούν. Αυτό μπορεί να γίνει μέσω της Βουλής των Εφήβων, μέσω της Τοπικής

Αυτοδιοίκησης, αλλά και μέσω σχετικής ηλεκτρονικής πλατφόρμας και καμπάνιας του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής.

Η κυρία Ζαχαράκη, απαντώντας στις τοποθετήσεις και ερωτήσεις των Βουλευτών, που ήταν παρόντες στην Επιτροπή, κατά τη δευτερολογία της, επισήμανε πως είναι απαραίτητη η περαιτέρω ενημέρωση των Δήμων και των νέων για τον θεσμό της Εθνικής Πρωτεύουσας Νεολαίας. Παρατήρησε ότι είναι ιδιαίτερα σημαντική η διάδραση με τους νέους και θα γίνει με την ανάπτυξη του θεσμού της Εθνικής Πρωτεύουσας Νεολαίας αφενός και την επανενεργοποίηση των Τοπικών Συμβουλίων Νεολαίας αφετέρου. Ενημέρωσε τα μέλη της Επιτροπής ότι το Υπουργείο σκοπεύει να τρέξει μια έρευνα, σε συνεργασία με τα Τοπικά Συμβούλια Νεολαίας, προκειμένου να προκύψει η ανατροφοδότηση με πολλά διαφορετικά στοιχεία. Δεν μιλάμε για μια οριζόντια αντιμετώπιση των προβλημάτων των νέων, γιατί αυτά διαφοροποιούνται, ανάλογα και με τις ιδιαιτερότητες των τοπικών κοινωνιών και τις ευκαιρίες που έχουν οι νέοι σε κάθε περιοχή. Με αυτές τις πρωτοβουλίες, καθώς και με τις συνέργειες με το INEΔΙΒΙΜ, προωθείται η αλληλεπίδραση με τους νέους και δίνονται μεγαλύτερες ευκαιρίες εξέλιξης.

Στη συνέχεια, η Υπουργός ανέφερε ότι συμμετέχουμε ενεργά στο Πρόγραμμα ERASMUS 2021-2027, στον Ευρωπαϊκό Διάλογο για τους Νέους, ο οποίος ολοκληρώνεται 31/12/2024. Ο Διάλογος επικεντρώνεται σε τρεις πυλώνες: στην ενεργοποίηση, στη σύνδεση και στην ενίσχυση για όλους τους νέους στην Ε.Ε..

Επιπλέον, αναφέρθηκε στη για πρώτη φορά λειτουργία του Ελληνογερμανικού Ιδρύματος Νεολαίας, που έχει έδρα στη Θεσσαλονίκη και αποσκοπεί στην προώθηση των διμερών σχέσεων σε επίπεδο νέων.

Περαιτέρω, τόνισε ότι για τα ζητήματα νεολαίας έχει συγκροτηθεί διυπουργική ομάδα εργασίας. Για την κρίσιμη πτυχή της ψυχικής υγείας, ανέφερε ότι έχει περιληφθεί στις εργασίες της διυπουργικής ομάδας, με τη συμμετοχή του αρμόδιου Υφυπουργού Υγείας. Ανέφερε ότι τα Κέντρα Ψυχικής Υγείας Εφήβων, που λειτουργούν, μας δίνουν περιστατικά που πρέπει να μας ανησυχούν. Αυτήν τη στιγμή είναι στα «σκαριά» και θα έρθει στη Βουλή νομοσχέδιο για την αναμόρφωση της ψυχικής υγείας στην Ελλάδα, έτσι ώστε να κάνουμε καλύτερη αξιοποίηση των διαθέσιμων φυσικών και ανθρώπινων πόρων. Σε αυτήν την κατεύθυνση, υπογράμμισε ότι, για να είναι ολιστική η στήριξη των οικογενειών με προβλήματα ψυχικής υγείας, πρέπει να θεσπιστούν κοινά πρωτόκολλα συνεργασίας στα Υπουργεία, ώστε να υπάρχει καλύτερος συντονισμός και επικοινωνία. Έτσι θα επιτευχθεί πιο αποτελεσματικά και η πρόληψη.

Αναφορικά με το ακανθώδες ζήτημα της βίας των ανηλίκων, ανέφερε ότι έχει συγκροτηθεί διυπουργική ομάδα εργασίας για τη βία ανηλίκων, με τη συμμετοχή και του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης για τη διαδικτυακή βία, η οποία είναι και η πιο δύσκολα ελεγχόμενη. Σε αυτό το πλαίσιο, χρειάζεται και ενδυνάμωση των παιδιών, ώστε τα όποια μηνύματα να μην εντυπώνονται στις ψυχές τους.

Η κυρία Ζαχαράκη πρόσθεσε ότι αυτό είναι μια πολυεπίπεδη δουλειά, στο επίπεδο της κοινότητας, του σχολείου και της οικογένειας. Σε αυτό το πλαίσιο, προωθείται καμπάνια για τη βία ανηλίκων, ενώ σύντομα θα λειτουργήσει η πλατφόρμα για την καταγραφή περιστατικών σχολικής βίας. Έκανε ειδική αναφορά στο γεγονός ότι έχει πέσει ο μέσος όρος εκδήλωσης συμπεριφορών βίας και προπααραβατικών συμπεριφορών ανηλίκων, από τα 15 έτη, στα 12. Η κυρία Ζαχαράκη ανέφερε, επίσης, ότι εντάσσεται στο ΕΣΠΑ πρόγραμμα για τη συμβουλευτική γονέων.

Αναφορικά με την τεκμηρίωση των αριθμών και την αξιολόγηση των προγραμμάτων, η Υπουργός τόνισε ότι συστήνεται Παρατηρητήριο και με υπηρεσίες εντός του Υπουργείου, για να μπορεί να αξιολογεί, να μετρά και να μας δίνει και τον στόχο, ώστε να μπορεί να καταρτίζεται το πρόγραμμα.

Σε ό,τι αφορά το δημογραφικό, η Υπουργός ανέφερε ότι το Σχέδιο Δράσης βρίσκεται σε επεξεργασία και ότι η χώρα μας αντιμετωπίζει μείωση των γεννήσεων, ένα πρόβλημα που εμφανίζεται γενικά στις δυτικές κοινωνίες. Το Κράτος πρέπει να είναι εδώ, προκειμένου να υποστηρίξει τους συμπολίτες μας που επιλέγουν να γίνουν γονείς.

Τέλος, η Υπουργός προανήγγειλε την επικείμενη επικαιροποίηση του νομοθετικού πλαισίου για την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα. Ο τομέας της αλληλέγγυας οικονομίας μπορεί να συμβάλλει στην ενίσχυση την επαγγελματική των νέων και ιδίως των νέων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες.

Ενόψει των ανωτέρω, καθίσταται σαφές ότι η αντιμετώπιση των ζητημάτων που αφορούν τις νέες γενιές είναι μια σύνθετη και πολυδιάστατη διαδικασία, με ποικίλες εκφάνσεις. Η επίλυση των χρόνιων προβλημάτων, αλλά και άλλων, πιο νεοπαγών, που έχουν οξυνθεί λόγω της διεθνούς συγκυρίας, χρήζει διυπουργικής προσέγγισης και η συμβολή της Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της Βουλής είναι μείζονος σημασίας. Χρέος της Πολιτείας αποτελεί η διασφάλιση των προϋποθέσεων, ώστε οι νέοι να μπορούν ελεύθερα να κάνουν τις δικές τους επιλογές και να δημιουργεί διαύλους διάδρασης μαζί τους, κατά τη χάραξη πολιτικών και δράσεων που τους αφορούν.

Δ. Συνεδρίαση της 17^{ης} Απριλίου 2024, με θέμα ημερήσιας διάταξης: «Μέτρα για την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού (Antibullying Campaign)»

Τα Μέλη της Επιτροπής ενημέρωσε η κυρία Ζωή (Ζέττα) Μακρή, Υφυπουργός Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού.

Ο εκφοβισμός (bullying) εμφανίζεται κυρίως ως παραβατικότητα, με τη χρήση βίας, λεκτικής ή σωματικής, και ως επί τω πλείστον μεταξύ ατόμων εφηβικής και μετεφηβικής ηλικίας, με πρωτόγνωρη σκληρότητα, βιαιότητα και ευρηματικότητα των παιδιών που εμπλέκονται σε αυτά τα περιστατικά, καθώς και μείωση της ηλικίας, στην οποία προβαίνουν σε τέτοιες συμπεριφορές. Έχει λάβει δε τόσο μεγάλες διαστάσεις, τις οποίες η Πολιτεία οφείλει να καταστείλει, καθώς πρόκειται για ένα φαινόμενο που μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την ψυχροσυναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού και του εφήβου, με σημαντικές επιπτώσεις και στην κοινωνικοποίησή τους, αλλά και στην ενήλικη ζωή τους.

Η Υφυπουργός, αφού εξήγησε τις πρωτοβουλίες που ήδη βρίσκονται σε εξέλιξη από το Υπουργείο και έχουν εγκριθεί από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, παρουσίασε τα ακόλουθα μέτρα για την αντιμετώπιση του προβλήματος, σύμφωνα με την εν λόγω εθνική στρατηγική και το μήνυμα της εκστρατείας ενημέρωσης «STOP bullying – Μην ανέχεσαι το bullying. Μίλα. Μπορείς!».

- 1. Ως προς την πρόληψη:** τη σύσταση Εργαστηρίων Δεξιοτήτων, που διδάσκουν βιωματικά τον σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα, ήδη από τη νηπιακή ηλικία, μέχρι το Λύκειο, σε συνδυασμό με δράσεις, επίσης, επιμορφωμένων εκπαιδευτικών, οι οποίοι, από τα Νηπιαγωγεία μέχρι και τα Λύκεια, θα δίνουν στα παιδιά τη δυνατότητα να συμπεριφέρονται ως ενεργοί πολίτες, καθώς και την παροχή απαραίτητων εργαλείων, ώστε να αντιμετωπίζουν επιστημονικά και σωστά αυτά τα φαινόμενα.
- 2. Ως προς το νομοθετικό πλαίσιο:** από τον Μάρτιο του 2023, υπήρξαν σχετικές πρωτοβουλίες, οι οποίες περιλάμβαναν την πρόσληψη και τον διορισμό ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών και τη θεσμοθέτηση του «Συμβούλου Σχολικής Ζωής», την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, 169 προγράμματα σπουδών, καθώς και τα βραβευμένα Εργαστήρια Δεξιοτήτων, με τα οποία διδάσκουν βιωματικά διάφορα θέματα, μεταξύ αυτών και τον σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα.

- 3. Συγκεκριμενοποίηση της διαδικασίας:** Η διαδικασία που θα ακολουθείται θα γίνει πιο συγκεκριμένη, ανταποκρινόμενη στην ανάγκη των εκπαιδευτικών να έχουν συγκεκριμένα εργαλεία, τα οποία υπεδείχθησαν από Επιτροπή Ειδικών και ακολουθούν αυστηρά πρωτόκολλα, διαφορετικά για την κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης και κρίνονται από τον Διευθυντή της σχολικής μονάδας και τον εκπαιδευτικό, που είναι επιφορτισμένος και επιμορφωμένος για την αντιμετώπιση αυτών των φαινομένων.
- 4. Η δημιουργία πλατφόρμας:** Έναρξη λειτουργίας της ηλεκτρονικής πλατφόρμας «stop-bullying.gov.gr», για επώνυμες καταγγελίες περιστατικών σχολικής βίας, από μαθητές, γονείς και κηδεμόνες, η οποία είναι πάρα πολύ εύκολη στη χρήση, με ένα επιπλέον πεδίο, όπου μπορούν να κατατεθούν και παρατηρήσεις.
- 5. Αντιμετώπιση βανδαλισμών:** Δημιουργία σχετικής ρύθμισης, η οποία θα ορίζει πώς θα εισπράττονται τα χρήματα που θα επανορθώνουν τους βανδαλισμούς που γίνονται και όχι μόνον κατά τη διάρκεια των καταλήψεων.
- 6. Τέλος, ο όρος «σχολικός εκφοβισμός» αναφέρεται σε συμπεριφορές, με τις εξής μορφές:** α) του λεκτικού εκφοβισμού (ειρωνείες, απειλές, χλευαστικά σχόλια), β) του κοινωνικού εκφοβισμού (διάδοση φημών, καταστροφή, βλάβη ή αφαίρεση προσωπικών αντικειμένων, δημοσιοποίηση προσωπικών δεδομένων, συστηματική απομόνωση από την ομάδα), γ) του σωματικού εκφοβισμού (χτυπήματα, βίαια σπρωξίματα, κατακράτηση, ασελγείς πράξεις και δ) του ηλεκτρονικού εκφοβισμού ή «cyber bullying» (εκβιασμός και απειλές μέσω διαδικτύου και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή κινητού τηλεφώνου, δημοσιοποίηση στοιχείων ή προσωπικών δεδομένων κλπ.). Ως εκ τούτου, αν η ποινική διάσταση έχει σημασία για την αποτροπή αξιόποινων συμπεριφορών, η επιμονή στην πρόληψη του φαινομένου είναι που πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο των κρατικών πολιτικών, καθώς αναφερόμαστε κυρίως σε παιδιά. Ειδικότερα και σύμφωνα με την Υφυπουργό, είναι σημαντική η επαναφορά της δυνατότητας των διευθυντών των σχολικών μονάδων να επιβάλουν μέτρα στους παραβάτες μέσα στη σχολική ζωή, προκειμένου να διασφαλίζεται η ομαλότητα στη σχολική ζωή.

Τα βασικά σημεία παρεμβάσεων των Βουλευτών της Επιτροπής, στη συζήτηση που ακολούθησε, ήταν τα εξής :

Η κυρία Έλενα Ακρίτα επισήμανε ότι:

- Πρέπει να υπάρχει σοβαρότερη και πιο ενεργή εμπλοκή ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών στις Επιτροπές για το bullying και αυτό να κινείται προς τη θετική κατεύθυνση.
- Σχετικά με την καμπάνια «ευαισθητοποίησης», είναι πολύ ωραίο το σλόγκαν «Μίλα. Μπορείς!», αλλά θα ήταν πολύ πιο καίριο το «Μίλα, αν μπορείς», ώστε να μπορέσουν τα παιδιά να μιλήσουν και εμείς, οι ενήλικοι, να τους δώσουμε τα εφόδια, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις, ώστε να μπορέσει το παιδί να καταγγείλει, χωρίς φόβο, τη βία που υφίσταται.
- Τη διαρκή παρουσία εξειδικευμένου προσωπικού σε κάθε σχολείο, γιατί, όταν έχουμε έναν ψυχολόγο που καλύπτει πέντε ή έξι σχολεία, δεν λειτουργεί σωστά ο θεσμός.
- Η λύση δεν είναι η αυστηροποίηση των ποινών. Δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως εγκληματίες οι ανήλικοι θύτες και, με το να τιμωρούμε και τους γονείς, δεν αντιμετωπίζεται ουσιαστικά το τεράστιο αυτό πρόβλημα, τονίζοντας, ταυτόχρονα, ότι αυτό που χρειάζεται είναι συμπεριληπτικές πολιτικές, χωρίς ρατσισμό, χωρίς καταγγελίες της διαφορετικότητας, χωρίς μισαλλοδοξίες για τους γονείς, ώστε να αντιμετωπιστεί συνολικά, με θετική κατεύθυνση, ως οφείλει, στον 21ο αιώνα.

Η κυρία Κωνσταντίνα (Νάντια) Γιαννακοπούλου επισήμανε ότι:

- Απαιτείται δράση, που θα ευαισθητοποιήσει την κοινωνία, τους γονείς, τα παιδιά, τους εκπαιδευτικούς, ενώ, κυρίως, χρειάζεται να γίνουν αντιληπτά τα βαθύτερα αίτια, έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η λύση του προβλήματος, με έναν ολιστικό τρόπο αντιμετώπισής του, προσθέτοντας, επίσης, ότι τα σύνθετα κοινωνικά προβλήματα δεν λύνονται μονοσήμαντα ή δεν λύνονται μόνο με τις αναγκαίες επιπτώσεις, δίνοντας έμφαση στην πρόληψη, στη διαπαιδαγώγηση, στην προβολή θετικών προτύπων, στη συμπερίληψη, που θα στέκονται στον σεβασμό του ανθρώπου, του κάθε συνομήλικου.
- Πρέπει να βρεθούν τρόποι αποτροπής του να φεύγουν τα θύματα από το σχολείο. Τις περισσότερες φορές αναγκάζονται τα θύματα bullying να εγκαταλείπουν το σχολείο, γιατί δεν μπορούν να βρουν το δίκιο τους. Πρέπει,

επιτέλους, να υπάρχουν κάποιες συνέπειες, μέσα στα όρια της παιδαγωγικής, σύμφωνα με εφαρμογή μέτρων, των οποίων οι επιπτώσεις αξιολογούνται αποτελεσματικά.

- Προτείνεται η ίδρυση και η λειτουργία Σχολών Γονέων, σε συνδυασμό και σε συνεργασία της Κεντρικής Διοίκησης με την Αυτοδιοίκηση και με τους Συλλόγους Γονέων και Κηδεμόνων σε κάθε σχολείο, καθώς και την ένταξη του μαθήματος της ενσυναίσθησης, του σεβασμού και του αυτοσεβασμού. Κυρίως, να ξαναβρεθεί ο διαπαιδαγωγικός ρόλος του σχολείου, με θεσμική θωράκιση των καθηγητών.

Ο κ. Γεώργιος Σταμάτης επισήμανε ότι:

- Καλό θα ήταν να υπάρξει ένα μοντέλο, ώστε, κυρίως για τα άτομα που οι γονείς τους δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να γράψουν τα παιδιά τους στο ποδόσφαιρο, στο μπάσκετ ή σε κάποιο καλλιτεχνικό όργανο, να υπάρξουν κάποιοι πυλώνες μέσα στη γειτονιά και δυνατότητα της διασύνδεσης αυτής με το σχολείο.
- Κάθε δίμηνο ή τρίμηνο να γίνεται από την Επιτροπή μία παρουσίαση περισσότερων στατιστικών στοιχείων και ανά περιοχή, ώστε να διαπιστωθεί, τελικά, προς ποια κατεύθυνση πηγαίνει αυτό το μέτρο και αν μπορούμε να το βελτιώσουμε και νομοθετικά, αλλά και επιχειρησιακά, με διάφορα άλλα μέτρα.

Η κυρία Σεμίνα Διγενή επισήμανε ότι:

- Οι αγωνίες των γονιών έχουν παραμείνει αναπάντητες και αυτό γιατί κεντρικά στοιχεία της στρατηγικής αυτής της Κυβέρνησης είναι μόνο η αυστηροποίηση των ποινών μέσα στα σχολεία και η λειτουργία μιας πλατφόρμας καταγγελιών.
- Οι διακηρύξεις για την εξάλειψη του σχολικού εκφοβισμού και της βίας στα σχολεία, χωρίς γενναία μέτρα, που να αντιμετωπίζουν τις γενεσιουργούς αιτίες που ακούστηκαν και στην παρουσίαση της Εθνικής Στρατηγικής και της Εκστρατείας Ενημέρωσης για την Καταπολέμηση της Ενδοσχολικής Βίας και του Εκφοβισμού, βρίσκονται πολύ μακριά από τις αγωνίες και τις ουσιαστικές προτάσεις που έχουν καταθέσει γονείς, εκπαιδευτικοί και μαθητές.
- Η βία έχει κοινωνικές αιτίες και αυτές βρίσκονται στα τρομακτικά οικονομικά αδιέξοδα που βιώνει η λαϊκή οικογένεια και τα παιδιά, ως τραγωδία της

επιδείνωσης των συνθηκών διαβίωσής τους, οι αιτίες της οποίας βρίσκονται στις ίδιες τις συνθήκες των σχολείων, που, επί της ουσίας, καλλιεργούν τον μαθητικό ανταγωνισμό, με φόντο τις τεράστιες ελλείψεις σε υποδομές.

- Να ανταποκριθεί η Πολιτεία στα αιτήματα των παιδιών, που διεκδικούν ένα σχολείο που θα ανταποκρίνεται στις σύγχρονες μορφωτικές και κοινωνικές ανάγκες τους, με σχολικούς ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς με μόνιμη οργανική θέση σε κάθε σχολική μονάδα, πλήρη κάλυψη όλων των μαθητών που δικαιούνται παράλληλη στήριξη και σχολικό νοσηλευτή, πλήρη κάλυψη των σχολικών μονάδων με σχολικούς φύλακες, ώστε τα σχολικά προαύλια να αξιοποιούνται και τα απογεύματα από μαθητές και Συλλόγους Γονέων για πολιτιστική και αθλητική δράση, προγράμματα πρόληψης κατά των εξαρτήσεων για μαθητές, γονείς και εκπαιδευτικούς, με ενίσχυση του ρόλου των Κέντρων Πρόληψης.
- Είναι φανερό η ανάγκη για έναν άλλο προσανατολισμό του σχολείου, στραμμένο στην καλλιέργεια ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων, στην πραγματική γνώση των κανόνων της φύσης και της κοινωνίας, καθώς χτίζεται η εκπαίδευση της ημιμάθειας και των δεξιοτήτων, της κατηγοριοποίησης, του ανταγωνισμού και των αποκλεισμών, αντί εκείνης της ομαδικότητας, της συλλογικότητας, της αλληλοβοήθειας και της αλληλεγγύης.

Η κυρία Θεανώ Φωτίου επισήμανε ότι:

- Αναπαράγεται, μέσα από τον ιδεολογικό ρόλο των προτύπων και του Κράτους, η ιστορία των ανισοτήτων, η οποία προβάλλεται και ενισχύεται μέσα στα παιδιά, ρόλος που πρέπει να ερμηνευθεί από τους ειδικούς, ώστε να θεωρήσει η κοινωνία ότι το παιδί της διπλανής πόρτας είναι δικό μας παιδί και κινδυνεύει.
- Προτείνει τέσσερις άξονες προτάσεων: 1. Πρόληψη, με έγκαιρη ανίχνευση και διάγνωση περιστατικών, 2. Προστασία του παιδιού θύματος κατά τη νομική διαδικασία, 3. Ψυχοκοινωνική στήριξη και αποκατάσταση του παιδιού θύματος και του παιδιού θύτη, 4. Ειδικά μέτρα για παιδιά σε φτώχεια, κοινωνικό αποκλεισμό και την αναπηρία, ώστε να επιτευχθεί τεράστια αλλαγή κουλτούρας, που πρέπει να γίνει υπέρ της συλλογικότητας (π.χ. η επαναφορά των σχολικών γευμάτων από κοινού).

Η κυρία Γεωργία (Τζώρτζια) Κεφαλά επισήμανε ότι:

- Θα έπρεπε να αλλάξουμε, πρώτα απ' όλα, εμείς τη νοοτροπία μας, που έχει να κάνει με την αποδοχή μας και την ικανότητά μας να μπορέσουμε να βρεθούμε στα «παπούτσια» των άλλων, ακόμα κι αν διαφωνούμε, ακόμα και αν έχουμε ισχυρές αντιπαραθέσεις.
- Μεγάλο βάρος αυτής της αντιμετώπισης της λύσης του προβλήματος περνάει στους εκπαιδευτικούς και δεν θα λειτουργήσει. Δηλαδή ένας ψυχολόγος ή ένας κοινωνικός λειτουργός, που ανήκει ήδη σε δύο σχολικές μονάδες, θα πρέπει να επιβαρυνθεί με την ευθύνη αντιμετώπισης και περισσότερων περιστατικών, με αποτέλεσμα την αφιέρωση πολύτιμου χρόνου και, κατά συνέπεια, την πλημμελή εκτέλεση των καθηκόντων του, όσον αφορά στις περιπτώσεις των σχολείων που έχουν τοποθετηθεί αυτοί οι εκπαιδευτικοί, ενώ υπάρχουν περιστατικά, κατά τα οποία απαιτείται συνδυαστικά η αντιμετώπιση και κυρίως υποστηρικτικά η επιστημονική γνώση δύο ή και τριών ψυχολόγων.
- Επίσης, δεν θα έπρεπε να υπάρχει καταχώρηση της σχολικής μονάδας, στην οποία έλαβαν χώρα τέτοια περιστατικά, για να μην υπάρχει στοχοποίηση αυτής. Δεδομένου μάλιστα ότι πρέπει να καταγραφεί με κάθε λεπτομέρεια η διαδικασία διαχείρισης και η σειρά των ενεργειών, στις οποίες προέβη η σχολική μονάδα συνολικά για το θύμα και τον θύτη, γίνεται κατανοητό ότι είναι σχεδόν αδύνατον, διότι, ως γνωστόν, ένας εκπαιδευτικός οφείλει να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του διδακτικού έργου της τάξης του, να κάνει εφημερία, να είναι συνεπής στις υπόλοιπες υποχρεώσεις που έχει αναλάβει, στα πλαίσια της λειτουργίας της σχολικής μονάδας, να συμμετέχει στις γιορτές και στις ενημερωτικές συναντήσεις με τους γονείς και, επιπροσθέτως, να είναι έτοιμος να διαχειριστεί οποιοδήποτε περιστατικό προκύψει.

Ο κ. Θεοφάνης (Φάνης) Παπάς επισήμανε ότι:

- Πρωτίστως, το πρόβλημα ξεκινάει από τους γονείς και δεν έχει να κάνει με την οικονομική κατάσταση, στην οποία βρίσκονται. Δυστυχώς, το συναντάμε σε πολύ μεγάλη μορφή και στις καλύτερα οικονομικά εύρωστες οικογένειες, γιατί ακριβώς δεν δίδεται πραγματικός, ποιοτικός χρόνος στα παιδιά. Αντ' αυτού, τους δίνουν ένα κινητό, ένα tablet, χωρίς να έχουν μια πραγματική εικόνα τι είναι αυτό που βλέπει το παιδί, ενώ είναι γεγονός ότι τα περισσότερα από τα

παιχνίδια έχουν έντονη επιθετική βία και αυτό έχει ως αποτέλεσμα το bullying να είναι σήμερα πολύ πιο σκληρό, πέρα από τη συχνότητα αυτού. Επίσης, οι γονείς θεωρούν ότι είναι οι τελευταίοι που θα μάθουν το γεγονός, είτε έχοντας ένα παιδί που ξεκινάει ως δράστης, είτε ως θύμα.

- Ως εκ τούτου, πρέπει να μπουν όλοι σε μία διαδικασία, δηλαδή να υπάρχει μία μορφή, ώστε να ξέρει ο κάθε γονέας ενός δράστη ότι, όταν κάνει κάτι, υπάρχει συνέπεια και για εκείνον. Πολλές φορές έρχονται να αιτιολογήσουν την οποιαδήποτε παραβατική συμπεριφορά του παιδιού, ενώ, ουσιαστικά, χρειάζονται και οι ίδιοι οι γονείς να καταλάβουν τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να συμπεριφερθούν.
- Συγχαίρει το Υπουργείο σχετικά με την αντιμετώπιση της μάστιγας του bullying, η οποία θα αντιμετωπιστεί την επόμενη μέρα σε πολύ μεγαλύτερη έξαρση και σε χειρότερη ακόμα μορφή, θεωρώντας, επίσης, ότι μέσα από την εφαρμογή της πλατφόρμας “stop bullying” πιθανόν να σωθούν αρκετά παιδιά, είτε ως θύματα, είτε ως δράστες, καθώς και μέσω μιας συλλογικής προσπάθειας, χωρίς κομματικές ταμπέλες, κατανοώντας ότι ζούμε μέσα σε μια κοινωνία όπου υπάρχουν κανόνες.

Η κυρία Ουρανία (Ράνια) Θρασκιά επισήμανε ότι:

- Οι εξαγγελίες που αφορούν στην αυστηροποίηση των ποινών και στην τιμωρία, όπως οι αποβολές, το ποινολόγιο, η επίρριψη ευθυνών στους γονείς, η αδυναμία συμμετοχής σε σχολικές εκδηλώσεις κ.λπ., είναι μακριά από τις σύγχρονες εκπαιδευτικές και ακαδημαϊκές προσεγγίσεις, από την παιδαγωγική σκέψη, από τα προηγμένα εκπαιδευτικά συστήματα και χαρακτηρίζονται ως αναχρονιστικές, σύμφωνα με πολλαπλές επιστημονικές έρευνες.
- Στον αντίποδα, είναι εξαιρετικά σημαντική η υποχρεωτική διδασκαλία του μαθήματος της ενσυναίσθησης, όχι μόνο στο πλαίσιο των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων, αλλά και ως ένα εργαλείο ευαισθητοποίησης και αυτογνωσίας, με παράλληλη ενίσχυση του ρόλου των εκπαιδευτικών και των γονέων, μέσω πολιτικών ενδυνάμωσής τους, μέσω ομάδων, όπου συμμετέχουν, εκτός από τους θύτες και τα θύματα, οι εκπαιδευτικοί, οι ψυχολόγοι, οι ειδικοί ψυχικής υγείας, όπου τα παιδιά μπορούν να εκφράζουν τα συναισθήματά τους, να μιλούν για τα συμβάντα, χωρίς να απομακρύνονται από το σχολείο ή ακόμη

και να εκπονήσουν μια εργασία μέσα στο σχολείο, με αντικείμενο τη βία και τις επιπτώσεις της στην ψυχή του ανθρώπου, στην κοινωνία, στο σχολείο, στα παιδιά.

- Συμπερασματικά, όποτε το σχολείο δεν αποτέλεσε το συμπεριληπτικό «ανάχωμα» στη βία, ως εγγυητής της γνώσης και της χαράς και παραμένουμε μόνο σε μεθόδους κατασταλτικές και τιμωρητικές, δεν θα υπάρχει κανένα αποτέλεσμα, παρά μόνο αυτό του να βαθαίνει το πρόβλημα.

Ο κ. Παύλος Χρηστίδης επισήμανε ότι:

- Κατ' αρχάς, πρέπει να επανέλθει το ζήτημα της κοινωνιολογίας, διότι είναι ένα θέμα που μας απασχολεί και που πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη, λόγω του ότι λείπει και το βλέπουμε να εξελίσσεται σε μια σειρά θεμάτων, τα οποία έχουν να κάνουν από την κουλτούρα της βίας και της συμμετοχής, μέχρι και την κουλτούρα που αναπτύσσει ένας πολίτης σήμερα, στη σχέση του με το πολιτικό σύστημα.
- Δευτερευόντως, τονίζω ότι εδώ έχουμε μία βία, η οποία δεν αφορά μόνο στο bullying, που αναπτύσσεται μέσα και έξω από το σχολικό περιβάλλον, αλλά συνολικά στην κοινωνία, είτε αυτό αφορά στα γήπεδα, είτε στους δρόμους, είτε στον τρόπο με τον οποίο κάποιος εκφράζεται στο διαδίκτυο, είναι, δηλαδή, κάτι που αντανακλά τη βία, η οποία αναπτύσσεται συνολικά στην ελληνική, στην ευρωπαϊκή και στην παγκόσμια κοινωνία.
- Επιπροσθέτως, πρέπει να αναλυθεί από την Επιτροπή η ανοχή στη βία, την οποία τείνουμε να συνηθίζουμε, να «καταπίνουμε» μια μικρή ποσότητα δηλητηρίου, εν τέλει, να πεθαίνουμε από τον «μιθριδατισμό» της βίας, διότι η κουλτούρα της βίας αναπτύσσεται παντού, σχετιζόμενη με τους χώρους εργασίας, τους χώρους διασκέδασης, τους χώρους φυσικών ή διαδικτυακών συναντήσεων, τα μέσα ενημέρωσης και σαφώς με τα οικονομικά δεδομένα και τις συνθήκες, υπό τις οποίες μεγαλώνει σήμερα ένα παιδί και μία οικογένεια.
- Απαραίτητη είναι η παρουσία περισσότερων ψυχολόγων και κοινωνιολόγων, καθώς και η υλοποίηση κοινωνιογράμματος μέσα στα σχολεία, για να ξέρουμε τι ακριβώς συμβαίνει για κάθε μαθητή, εξατομικευμένα.
- Αναγκαιότητα, εξίσου, πρέπει να αποτελεί και η παρουσία της κουλτούρας

που αποκτούμε από την τέχνη, το θέατρο, τον πολιτισμό. Τονίζεται δε ότι ένα κομμάτι της τέχνης και του πολιτισμού, αυτό των μουσικών ακουσμάτων, που προσλαμβάνουν σήμερα οι νέοι άνθρωποι, βρίσκεται στα όρια του προβληματικού, καλλιεργώντας κουλτούρα βίας, έμφυλης αντιπαράθεσης, κακοποιητικού λόγου, διακίνησης και χρήσης ναρκωτικών.

Ο κ. Γιώργος Βρεττάκος επισήμανε ότι:

- Είναι ένα δύσκολο ζήτημα, που μας απασχολεί πολύ και το οποίο προσεγγίζουμε σταδιακά, λαμβάνοντας υπόψη τις προτάσεις της Επιτροπής οκτώ εξειδικευμένων επιστημόνων Καθηγητών, πάνω στα θέματα, ώστε να δημιουργηθεί μία συγκεκριμένη πολιτική, ένα Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά της βίας των νέων.
- Οι ψυχολόγοι, επίσης, πρέπει να βλέπουν τα παιδιά, ώστε να εντοπίζουν κάποιες καταστάσεις και περισσότερο σε αυτόν που κάνει το «bullying», στηρίζοντάς τον ψυχολογικά, ώστε να αποτραπεί από το να κάνει τέτοια πράγματα.
- Επιπλέον, πρέπει να δίνεται έμφαση στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, προκειμένου να υποστηρίξουμε τα παιδιά, εντοπίζοντας εκείνα που έχουν μια συμπεριφορά που χρειάζεται υποστήριξη, γιατί, όταν το παιδί φτάσει στο Λύκειο, δύσκολα μπορείς να αλλάξεις μια ψυχολογία, που, εν πολλοίς, έχει διαμορφωθεί.
- Πρέπει να συνυπολογισθεί η επιρροή του διαδικτύου, καθώς και η τεχνητή νοημοσύνη, όλα αυτά, δηλαδή, τα οποία έρχονται με πάρα πολύ μεγάλη ταχύτητα και αλλάζουν τον τρόπο που γίνεται το bullying, συνδυαστικά με μία μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση για τις μαθησιακές δυσκολίες των παιδιών.

Η κυρία Αθηνά Λινού επισήμανε ότι:

- Προφανώς, το θέμα της βίας είναι κάτι που ανησυχεί όλους μας και με το οποίο έχει ασχοληθεί η παγκόσμια επιστημονική και κοινωνική κοινότητα. Σύμφωνα, λοιπόν, με την Έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας, για τις αιτίες που συνδέονται με την ενδοσχολική βία και τα ποικίλα μοντέλα συμπεριφορών, ανάλογα με τη χώρα και τις συνθήκες, παρατηρήθηκε ότι στην Αμερική, όταν άρχισε να αυξάνεται ο απουσιασμός από το σχολείο,

αυξήθηκε τραγικά και η βία. Γι' αυτό και δεν ενθαρρύνεται καθόλου η τιμωρία που περιλαμβάνει αποβολές, λόγω του ότι τα παιδιά που θα φύγουν από το σχολείο για δυο - τρεις μέρες θα συνεργαστούν με συμμορίες ή θα συστήσουν συμμορία, γιατί, ακριβώς, θα βρίσκονται εκτός σχολείου, εκτός του φυσικού τους περιβάλλοντος.

- Η κοινωνική και ψυχολογική υποστήριξη των παιδιών πρέπει να πραγματοποιείται με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη άνεση και αυτό δεν συμβαίνει, διότι οι ψυχολόγοι, που πολύ συχνά είναι μη μόνιμοι εκπαιδευτικοί, αλλάζουν σχολείο κάθε χρόνο, με συνέπεια τα παιδιά να βλέπουν έναν διαφορετικό ψυχολόγο την επόμενη χρονιά και να μην προλαβαίνουν, μέσα στους λίγους μήνες, να δημιουργήσουν μια σχέση που θα τους βοηθούσε.
- Η σημασία του ρόλου του Ινστιτούτου Πρόληψης, κάνοντας σαφή αναφορά σε Διδακτορική Διατριβή, εκπαιδευτικού που μελέτησε τη σχολική κουλτούρα στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Επί παραδείγματι, τυχαιοποιώντας σχολεία που έπαιρναν φαγητό και άλλα που έπαιρναν μόνο την πληροφορία σχετικά με το φαγητό, ανεξαρτήτως κοινωνικοοικονομικής κατάστασης, η κουλτούρα συνεργασίας μέσα στο σχολείο μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων, γονέων και παιδιών, εκπαιδευτικών και παιδιών, είχε τεράστια διαφορά στις περιπτώσεις που δίνονταν και φαγητό. Δηλαδή είναι πολλά πράγματα που μπορούμε να κάνουμε, ξεκινώντας προς τη σωστή κατεύθυνση, με όσο το δυνατόν μείωση της τιμωρητικότητας και αντίστοιχη μείωση της παραβατικότητας.

Οι διαπιστώσεις και προτάσεις, στις οποίες κατέληξε η Επιτροπή, κατά τη συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων με την Υφυπουργό, έχουν ως εξής:

- 1) Ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργών, των ψυχολόγων και των εκπαιδευτικών πρέπει να ενδυναμωθεί, για την καλλιέργεια της κοινωνικής ενσυναίσθησης, της ευθύνης και γενικότερα για την καλλιέργεια των κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών και την εμβάθυνση της σχέσης μεταξύ δασκάλων, παιδιών και γονέων. Είναι απαραίτητο να υπάρχουν περισσότεροι ψυχολόγοι και κοινωνικοί λειτουργοί σε κάθε σχολείο (ιδανικά κάθε σχολείο να έχει τους δικούς του), προκειμένου να μπορέσουν να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις ανάγκες των μαθητών.
- 2) Η αντιμετώπιση του διαδικτυακού εκφοβισμού, μέσω προγραμμάτων που θα στοχεύουν ειδικά στην ευαισθητοποίηση επί θεμάτων χρήσης νέων

τεχνολογιών και διαδικτύου, για την άσκηση λεκτικής και ψυχολογικής βίας (μέσω social media, μηνυμάτων), είναι απαραίτητη.

- 3) Έχει σημασία ότι τα φαινόμενα bullying αφορούν ολοένα και μικρότερες ηλικίες, όπως έχει σημασία και ο τρόπος που αυτά τα γεγονότα προβάλλονται από συγκεκριμένα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, που συσκοτίζουν, αντί να διαφωτίζουν, αυτό το σύνθετο φαινόμενο, γιατί παρουσιάζουν πλευρές του προβλήματος, ενώ το πρόβλημα είναι πολύ πιο σύνθετο.
- 4) Η επαναφορά του θεσμού των Σχολών Γονέων ίσως έχει θετικά αποτελέσματα στην αντιμετώπιση του προβλήματος.
- 5) Είναι αναγκαίο να λαμβάνονται υπόψη στις επιμορφώσεις και τα ζητήματα έμφυλης και σεξουαλικής ταυτότητας, καθώς αυτά αποτελούν βασικό στόχο εκφοβισμού στα σχολεία.
- 6) Ο ρόλος του εκπαιδευτικού έχει κεφαλαιώδη σημασία. Με ειδική εκπαίδευση και κατάρτιση, επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση, στα συγκεκριμένα θέματα εκφοβισμού, μπορεί να αποτελέσει το πρώτο «ανάχωμα» στην καταπολέμηση του σχολικού εκφοβισμού. Ο ορισμός των εκπαιδευτικών ως πρώτων υπευθύνων για την ανίχνευση και την αντιμετώπιση του προβλήματος είναι κρίσιμος, καθώς είναι αυτοί που έχουν την πρώτη και καλύτερη επαφή με τα παιδιά και τυγχάνουν της εμπιστοσύνης τους, για να μπορέσουν να ακούσουν και να διαχειριστούν το πρόβλημα. Πέραν της ευθύνης για τη διαχείριση του προβλήματος, θα πρέπει να κατοχυρώνεται ο εκπαιδευτικός, ώστε να μπορεί να παρεμβαίνει αποτελεσματικά στα φαινόμενα εκφοβισμού.
- 7) Η λήψη των κατάλληλων μέτρων για την εφαρμογή της σχολικής πειθαρχίας, με τρόπο που να ταιριάζει στην αξιοπρέπεια του παιδιού, ως ανθρώπινου όντος.
- 8) Θετικά παραδείγματα αποτελούν τα Μουσικά και Καλλιτεχνικά Σχολεία. Τα παιδιά σε αυτά τα σχολεία βάζουν στην άκρη τις συγκρουσιακές συμπεριφορές, γιατί πρέπει να συνεργαστούν, για να παραγάγουν ένα αποτέλεσμα. Άρα, είναι ιδιαίτερα σημαντική η συνεισφορά της Τέχνης, μέσω της επαφής των παιδιών με αυτήν.
- 9) Είναι ανάγκη να δοθεί η δέουσα προσοχή στον σχεδιασμό καινούριων πολιτικών και να υπάρχει διακομματική συναίνεση και των περιφερειακών θεσμών, γιατί είναι απολύτως απαραίτητοι για την επίλυση αυτών των

προβλημάτων.

- 10) Όμως, εκείνο που είναι πιο κρίσιμο είναι η αποδοχή της διαφορετικότητας, η αλληλοκατανόηση και ο διάλογος μεταξύ των μαθητών, των γονέων και των εκπαιδευτικών, των ψυχολόγων και των κοινωνιολόγων.

Έχουμε ανάγκη από ένα δημοκρατικό σχολείο για όλους, που να καλλιεργεί την αλληλεγγύη, τον σεβασμό και τη συμμετοχή στη σχολική και κοινωνική ζωή, ώστε να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά ο σχολικός εκφοβισμός, που αποτελεί ένα εξαιρετικά ευαίσθητο, πολυεπίπεδο, κοινωνικό ζήτημα. Ζήτημα που δεν πρέπει να υπόκειται σε κομματικούς «χρωματισμούς» και για την αντιμετώπιση του οποίου οφείλουμε να ενώσουμε όλες μας τις δυνάμεις στην επίτευξη του κοινού στόχου, που δεν είναι άλλος από την προστασία των παιδιών, όχι μόνο των θυμάτων, αλλά και των θυτών, γιατί είναι όλα τους παιδιά μας.

3. Πολιτικές για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου

Εισηγητές: Έλενα Ακρίτα, Α' Αντιπρόεδρος της Επιτροπής, Σπυρίδων Κουλκουδίνας και Γεώργιος Σταμάτης, Μέλη της Επιτροπής

Κατά τη διάρκεια της Α' Τακτικής Συνόδου της Κ' Περιόδου, η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου πραγματοποίησε πέντε (5) συνολικά συνεδριάσεις, με θέματα ημερήσιας διάταξης ζητήματα που άπτονται της χάραξης και εφαρμογής πολιτικών στην κατεύθυνση της προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Αναλυτικά, πραγματοποιήθηκαν τέσσερις κοινές συνεδριάσεις της Διαρκούς Επιτροπής Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης, της Διαρκούς Επιτροπής Κοινωνικών Υποθέσεων και της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στις 05/02/2024, 07/02/2024 (δύο συνεδριάσεις) και 12/02/2024, για την επεξεργασία και εξέταση του σημερινού Νόμου 5089/2024 «Ισότητα στον πολιτικό γάμο, τροποποίηση του Αστικού Κώδικα και άλλες διατάξεις», καθώς και μία κοινή συνεδρίαση της Διαρκούς Επιτροπής Κοινωνικών Υποθέσεων, της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και της Υποεπιτροπής για τα Θέματα των Ατόμων με Αναπηρία, στις 23/05/2024, με θέμα ημερήσιας διάταξης «Ενημέρωση των μελών των Επιτροπών από τον Υπουργό Επικρατείας, κ. Χρήστο - Γεώργιο Σκέρτσο, σύμφωνα με το άρθρο 36 παρ. 5 του Κ.τ.Β., σχετικά με την υπό διαβούλευση Εθνική Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2024 - 2030 «Μια Ελλάδα με Όλους για Όλους».

A. Συνεδριάσεις της 5^{ης} Φεβρουαρίου 2024, 7^{ης} Φεβρουαρίου 2024 (δύο συνεδριάσεις) και 12^{ης} Φεβρουαρίου 2024, με θέμα ημερήσιας διάταξης: «Επεξεργασία και εξέταση του σχεδίου νόμου του Υπουργού Επικρατείας, κ. Χρήστου - Γεωργίου Σκέρτσου, “Ισότητα στον πολιτικό γάμο, τροποποίηση του Αστικού Κώδικα και άλλες διατάξεις”»

Πραγματοποιήθηκαν τέσσερις κοινές συνεδριάσεις της Διαρκούς Επιτροπής Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης, της Διαρκούς Επιτροπής Κοινωνικών Υποθέσεων και της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ – ΕΙΔΙΚΟΙ ΑΓΟΡΗΤΕΣ:

Μαρία Συρεγγέλα, Έλενα Ακρίτα, Παύλος Χρηστίδης, Παρασκευή (Βιβή) Δάγκα, Παύλος Σαράκης, Δημήτριος Τζανακόπουλος, Πέτρος Δημητριάδης, Γιώργος Αποστολάκης, Σπυρίδων Μπιμπίλας.

Στις συνεδριάσεις παρέστη ο Υπουργός Επικρατείας, κ. Χρήστος – Γεώργιος Σκέρτσος.

Στην Επιτροπή παρέστησαν και εξέθεσαν τις απόψεις τους, επί του σχεδίου νόμου, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 38 του Κανονισμού της Βουλής, οι κ.κ.: Κατερίνα Χαροκόπου, Επιστημονική Συνεργάτιδα της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Στέλλα Μπελιά, Πρόεδρος της Οργάνωσης «Οικογένειες Ουράνιο Τόξο» και Εκπρόσωπος της Αστικής Μη Κερδοσκοπικής Εταιρείας «Πολύχρωμο Σχολείο», Κατερίνα Τρίμμη, Μέλος της Οργάνωσης «Οικογένειες Ουράνιο Τόξο», Άννα Κωνσταντινίδη - Απέργη, Πρόεδρος του Σωματίου Υποστήριξης Διεμφυλικών, Εμμανουήλ Τσαλαμανιός, Πρόεδρος της Παιδοψυχιατρικής Εταιρείας Ελλάδος, Κωνσταντίνα Μαγκλάρα, Γενική Γραμματέας της Παιδοψυχιατρικής Εταιρείας Ελλάδος, Ανδρέας Ποττάκης, Συνήγορος του Πολίτη, Νικόλαος Μακρής, Πρόεδρος της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας, Χριστίνα Κανακά, Πρόεδρος του Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού, Μενέλαος Θεοδωρουλάκης, Πρόεδρος της Ομοσπονδίας Φορέων Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης «ΑΡΓΩ», Δέσποινα Παρασκευά -Βελουδογιάννη, Υπεύθυνη Εκστρατειών του Ελληνικού Τμήματος της Διεθνούς Αμνηστίας, Έλενα – Όλγα Χρηστίδη, Επιστημονική Υπεύθυνη του Φορέα «Orlando LGBT+», Νάνσυ Παπαθανασίου, Επιστημονική Υπεύθυνη του Φορέα «Orlando LGBT+», Σεραφείμ Αγραφιώτης, Μέλος του Δ.Σ. του Σωματίου «Rainbow Seniors», Κλεονίκη Γιαννακοπούλου, Μέλος της Ομάδας «Υπερήφανοι Γονείς», Απόστολος Καραμπαΐρης, Εκπρόσωπος του Thessaloniki Pride, Χριστίνα

Σκαλούμπακα, Πρόεδρος της Ομοσπονδίας Γυναικών Ελλάδας και Δήμητρα – Ινές Αγγελή, Γενική Γραμματέας της Ανώτατης Συνομοσπονδίας Πολυτέκνων Ελλάδος.

Επίσης, εξέθεσαν τις απόψεις τους, μέσω υπηρεσιών τηλεδιάσκεψης, η κυρία Ελένη Μαραβέλια, Μέλος του Δ.Σ. του Ευρωπαϊκού Δικτύου Οργανώσεων ΛΟΑΤΚΙ Οικογενειών NELFA (Network of European LGBTIQ Families Associations) και οι κ.κ.: Βασίλειος – Παντελεήμων Μποζίκας, Πρόεδρος της Ελληνικής Ψυχιατρικής Εταιρείας και Σταμάτης Άνθης, Μέλος του Δ.Σ. του EGALITE, the LGTBI+ Staff Association of the European Institutions.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Βασικός στόχος του σχεδίου νόμου είναι η θεσμοθέτηση στην ελληνική έννομη τάξη του γάμου μεταξύ δύο προσώπων, ανεξάρτητα από το φύλο τους, προκειμένου να επιτευχθούν η ισότητα στον γάμο και η νομική προστασία οικογενειών.

Η επέκταση του δικαιώματος σύναψης γάμου αποτελεί ένα αποφασιστικό βήμα προς την κατεύθυνση της εμπέδωσης της ισότητας και της άρσης του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων σε βάρος των ομόφυλων ζευγαριών και εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της δημιουργίας μιας κοινωνίας χωρίς διακρίσεις.

Η σημαντική εξέλιξη του Οικογενειακού Δικαίου, που επέρχεται με το παρόν νομοσχέδιο, ανταποκρινόμενη σε πιο σύγχρονες αξιολογήσεις της ελληνικής έννομης τάξης, εντάσσεται στο πλαίσιο της Ενωσιακής Στρατηγικής για την Ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ+ στην Ε.Ε., της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Βρυξέλλες, 2020), αλλά και της Εθνικής Στρατηγικής για την Ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ+ (Αθήνα, 2021). Για τη διαμόρφωση των σύγχρονων αντιλήψεων σε σχέση με την έννοια της οικογένειας, καθοριστικό ρόλο διαδραμάτισε η νομολογία του Δικαστηρίου της Ένωσης, όπως και αυτή του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το οποίο, εκκινώντας από την απόφαση Schalk και Kopf κατά Αυστρίας, αλλά συνεχίζοντας και με πιο πρόσφατες, όπως οι X κ.λπ. κατά Αυστρίας, Oliari κ.λπ. κατά Ιταλίας, Orlandi κ.λπ. κατά Ιταλίας κ.α., αναγνώρισε ότι η σχέση ομόφυλου ζευγαριού εμπίπτει στην έννοια της οικογενειακής ζωής του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ, ενώ αμφότερα τα Δικαστήρια επιτάσσουν και την προστασία της σχέσης του κοινού τέκνου και με τους δύο γονείς του.

Αντικείμενο της προωθούμενης νομοθετικής ρύθμισης είναι:

- α) Η τροποποίηση του Αστικού Κώδικα, προκειμένου να αναγνωρισθεί η δυνατότητα σύναψης γάμου από πρόσωπα του ίδιου φύλου.
- β) Οι αναγκαίες παρεμβάσεις στην εργατική νομοθεσία για την προστασία των ομοφύλων συζύγων και γονέων.
- γ) Η διεύρυνση της προστασίας από διακρίσεις.
- δ) Η ειδικότερη ρύθμιση σχέσεων με στοιχεία αλλοδαπότητας.

Δεν παρεμβαίνει στη συνταγματικά κατοχυρωμένη ελευθερία της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας ή άλλων δογμάτων ή θρησκειών γνωστών στην Ελλάδα, κατ' εφαρμογή του άρθρου 1367 ΑΚ, να καθορίσουν τις προϋποθέσεις της ιεροτελεστίας και κάθε θέμα σχετικό με αυτήν, με βάση το τυπικό και τους κανόνες του δόγματος ή του θρησκευάτος, σύμφωνα με το οποίο γίνεται η ιεροτελεστία, ούτε περιορίζει την ελευθερία αυτή.

Κανένα άρθρο του νομοσχεδίου δεν αφορά τον θρησκευτικό γάμο, ούτε κάποια από τις διατάξεις περί υιοθεσίας τροποποιούνται, ούτε και αντικαθίστανται νομικοί όροι, όπως «μητρότητα», «μητέρα», «πατέρας» και ούτω καθεξής.

Τέλος, δεν τροποποιείται το πλαίσιο της ιατρικώς υποβοηθούμενης αναπαραγωγής στη χώρα μας, που λειτουργεί από το 2002 και απευθύνεται αποκλειστικά σε γυναίκες με ιατρικό πρόβλημα.

Η Ελλάδα εναρμονίζει το βήμα της με τις περισσότερες χώρες στην Ευρώπη, στον δυτικό κόσμο, αλλά και με αρκετές χώρες της Λατινικής Αμερικής. Αυτό, ωστόσο, δεν είναι το σημαντικότερο. Το σημαντικότερο είναι η Πολιτεία να ανταποκριθεί στα αιτήματα και τους αγώνες συνανθρώπων μας για ισότητα και να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες συμπερίληψης και άρσης των διακρίσεων και των ρατσιστικών συμπεριφορών.

Αποτελεί υποχρέωση της Πολιτείας να εξασφαλίσει την ισοτιμία στον γάμο για όλα τα ζευγάρια, ανεξαρτήτως φύλου, αλλά και να διασφαλίσει όλα τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτό, τα γονεϊκά, τα κληρονομικά, τα προνοιακά και λοιπά. Ουσιαστικά, δεν κατοχυρώνονται δικαιώματα για κάτι που θα έρθει στο μέλλον, αλλά δικαιώματα για κάτι που ήδη υπάρχει εδώ και χρόνια, για υφιστάμενες οικογένειες με παιδιά, που ο μη βιολογικός γονέας είναι «αόρατος» από τον νόμο.

ΠΟΙΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙ ΝΑ ΕΠΙΛΥΣΕΙ Η ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ

- Εισάγει την ισότητα στον πολιτικό γάμο, δηλαδή την πρόσβαση στον θεσμό του πολιτικού γάμου για όλους τους Έλληνες πολίτες, χωρίς διακρίσεις και ανεξαρτήτως σεξουαλικού προσανατολισμού.
- Προστατεύει τα συμφέροντα των παιδιών, ρυθμίζοντας ζητήματα Οικογενειακού Δικαίου σε οικογένειες ομόφυλων ζευγαριών.
- Διασφαλίζονται νομοθετικά και τα δικαιώματα των παιδιών που έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό και ζουν σε ομόφυλες οικογένειες. Επιχειρείται η προστασία της οικογένειας που έχει ήδη συσταθεί σε χώρα του εξωτερικού και ιδίως των τέκνων που έχουν γεννηθεί και θεμελιώσει νομική σχέση με τον γονέα ή τους ομόφυλους γονείς τους, η οποία πρέπει να είναι σεβαστή για το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Ιδίως, δε, οι σχετικές ρυθμίσεις αποσκοπούν στην τήρηση των υποχρεώσεων της χώρας μας, που απορρέουν από το πρωτογενές (κυρίως τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης) και δευτερογενές Ενωσιακό Δίκαιο, όπως αυτό έχει ερμηνευτεί από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Στρασβούργου.
- Η θεσμοθέτηση της ισότητας στον γάμο δημιουργεί και ισότητα στα δικαιώματα παιδιών ομόφυλων ζευγαριών που ήδη ζουν με και ανατρέφονται από ομόφυλους γονείς. Το σχέδιο νόμου δίνει τη δυνατότητα επίλυσης προβλημάτων, που δημιουργούνται από τη μη αναγνώριση της συγγένειας των παιδιών αυτών με τον έναν γονέα τους, η οποία έχει ως συνέπεια να αποστερούνται μια σειρά δικαιωμάτων (γονική μέριμνα, διατροφή, κληρονομικό δικαίωμα) και να προσβάλλεται το δικαίωμά τους στην οικογενειακή ζωή.
- Διασφαλίζει σεβασμό των δικαιωμάτων των παιδιών, προστασία - και μέσω της νομικής της αναγνώρισης - της πραγματικής οικογενειακής τους ζωής, διασφαλίζει και την ίση μεταχείρισή τους με τα παιδιά ετερόφυλων οικογενειών, προκειμένου να αποτραπούν φαινόμενα κοινωνικού τους αποκλεισμού και σχολικού εκφοβισμού.
- Το νομοσχέδιο δεν επεμβαίνει στις διατάξεις των άρθρων 1542 επ. Αστικού Κώδικα για την υιοθεσία, η εφαρμογή των οποίων αποτελεί αυτόθροη και αυτονόητη συνέπεια της επέκτασης του γάμου και στα ομόφυλα ζευγάρια.

- Διασφαλίζει εργασιακά δικαιώματα και παροχές που συνδέονται τελολογικά με τη δημιουργία οικογένειας, με τρόπο ώστε να κατοχυρωθεί η ίση μεταχείριση, ανεξαρτήτως φύλου ή ταυτότητας φύλου ή σεξουαλικού προσανατολισμού, και στον τομέα της απασχόλησης. Ρυθμίζονται, λοιπόν, τα θέματα αδειών και διευκολύνσεων των γονέων για την ανατροφή των τέκνων τους, που ισχύουν για όλους και για όλες, πλέον και για τους ομόφυλους γονείς. Επιπρόσθετα, ρυθμίζεται η επέκταση της εξάμηνης προστασίας από απόλυση και σε ομόφυλους γονείς που υιοθετούν παιδί, που και εδώ, αντίστοιχα, η προστασία ήδη προβλέπεται και για την υιοθεσία.
- Διευθετεί γάμους που τελέστηκαν στο εξωτερικό, στο πρότυπο του νόμου 1329, που θέσπισε τον πολιτικό γάμο το 1982 και προέβλεπε, αντίστοιχα, την αναδρομική αναγνώριση των πολιτικών γάμων που είχαν συναφθεί στο εξωτερικό.
- Η χώρα μας εκπληρώνει υποχρέωση που απορρέει από τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπως έχουν ερμηνευτεί από τα αντίστοιχα δικαστήρια. Πιο συγκεκριμένα, επιτάσσουν, χάριν του συμφέροντος του παιδιού, αυτός που είναι αναγνωρισμένος γονέας σε μία χώρα, να αναγνωρίζεται ως τέτοιος και στις υπόλοιπες χώρες.

Η Πολιτεία ανταποκρίνεται στα αιτήματα και τους αγώνες για ισότητα και δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες συμπερίληψης και άρσης των διακρίσεων και των ρατσιστικών συμπεριφορών.

Σημεία που επισημάνθηκαν ως ΘΕΤΙΚΑ από τις τοποθετήσεις Βουλευτών και φορέων

- Συμβάλλει στη δημιουργία μιας κοινωνίας συμπεριληπτικής, χωρίς διακρίσεις. Άρει πολύ σημαντικές διακρίσεις και πολύ σημαντικούς αποκλεισμούς, οι οποίοι, με επιστημονική βεβαιότητα, συνεπάγονται σοβαρές ψυχολογικές επιπτώσεις.
- Το σχέδιο νόμου παρέχει σημαντική, παρότι ακόμα μερική, διεύρυνση στο πεδίο προστασίας από διακρίσεις.
- Η ισότητα στον πολιτικό γάμο έρχεται σε συνέχεια άλλων νομοθετικών πρωτοβουλιών, για τη σταδιακή εξαφάνιση ανυποστήρικτων ή αναιτιολόγητων στερεοτυπικών έμφυλων προσεγγίσεων, όπως ο νόμος για την κοινή επιμέλεια ή

για την εξισορρόπηση προσωπικού και εργασιακού χρόνου και πολλά άλλα.

- Με το σχέδιο νόμου η Ελλάδα αποδέχεται και κάνει πράξη τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που καταλήγουν ότι οι ομόφυλες οικογένειες είναι ισότιμες των ετερόφυλων και τα κράτη-μέλη οφείλουν να νομοθετούν, έχοντας ως πρωταρχικό στοιχείο το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.
- Το νομοσχέδιο είναι μία τομή στα ανθρώπινα δικαιώματα στην Ελλάδα, μια πρωτοβουλία που προστατεύει τα πλέον ευάλωτα μέλη της κοινωνίας μας, που είναι τα παιδιά.
- Ένα παιδί διαμορφώνει την ψυχική υγεία του μέσα από τρεις βασικούς παράγοντες: τη σχέση με τους γονείς του, τη σχέση μεταξύ των γονέων και την ποιότητα του περιβάλλοντος που ζει, με όλες τις υποστηρίξεις που μπορεί να έχει από αυτό. Τα παιδιά αυτά, αν δεν ερχόταν αυτό το νομοσχέδιο, θα βίωναν αποκλεισμούς, που θα επηρέαζαν και τις τρεις σχέσεις, που διαμορφώνουν την ψυχική τους υγεία.
- Το νομοσχέδιο επιλύει θέματα των ομόφυλων οικογενειών που ζουν στην Ελλάδα, αλλά και εκατοντάδων οικογενειών που, ενώ ζουν στο εξωτερικό με τα παιδιά τους, χάνουν οποιαδήποτε νομική σχέση με αυτά, όταν βρίσκονται εντός Ελλάδος.
- Επιτρέπει στα παιδιά των Ελλήνων που ζουν στο εξωτερικό να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια, συστατικό στοιχείο της προσωπικότητάς τους, το οποίο για χρόνια τους στερούνταν.
- Εξασφαλίζει τα πλήρη δικαιώματα των παιδιών και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των γονιών τους, όπως, για παράδειγμα, επίδομα στη μητρότητα, ιατροφαρμακευτική κάλυψη, κληρονομικά, διατροφή και επιμέλεια σε περίπτωση διαζυγίου.
- Η πλειονότητα των επιστημονικών ερευνών καταδεικνύει ότι ο σεξουαλικός προσανατολισμός των γονέων δεν έχει σημαντικές επιπτώσεις στην ποιότητα των σχέσεων γονέα – παιδιού, στην ψυχική υγεία των παιδιών ή στην κοινωνική τους προσαρμογή.
- Δεν έχουν καταγραφεί διαφορές σε παιδιά ομόφυλων γονέων, σε σύγκριση με παιδιά ετερόφυλων γονέων, σε κρίσιμες διαστάσεις, όπως είναι η αυτοεκτίμηση, το άγχος, η κατάθλιψη και τα προβλήματα συμπεριφοράς. Εδώ και 50 χρόνια δεν

υπάρχει κανένα από τα διεθνή ταξινομικά συστήματα, που να συνδέει την ομοφυλοφιλία και τον σεξουαλικό προσανατολισμό, εν γένει, με ψυχικές διαγνωστικές διαταραχές.

- Αντιθέτως, υπάρχουν ισχυρά ευρήματα ότι τα παιδιά ομόφυλων οικογενειών αναπτύσσονται με υγιείς και τυπικούς για την ηλικία τους τρόπους, σε μια σειρά τομέων, όπως η συναισθηματική ευημερία, οι σχολικές και ακαδημαϊκές επιδόσεις, η συμπεριφορική προσαρμογή και οι σχέσεις τους με τους συνομηλίκους τους.
- Ο ισχυρισμός ότι ο σεξουαλικός προσανατολισμός των γονέων επηρεάζει ζητήματα ανάπτυξης, ταυτότητας φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού των παιδιών, δεν συνάδει με τα ερευνητικά δεδομένα.
- Η παραμονή ενός παιδιού σε ένα ίδρυμα, όσο καλό και αν είναι αυτό το ίδρυμα, συνιστά από μόνη της κακοποίηση. Δεν μπορούμε, λοιπόν, να στερούμε από παιδιά τη δυνατότητα να βρεθούν σε ένα περιβάλλον που θα δείχνει αγάπη και φροντίδα, προκειμένου να αναπτυχθούν κανονικά, όπως όλα τα άλλα παιδιά της ίδιας ηλικίας με αυτά.
- Θετική η κατάργηση της διάταξης που αναγκάζει τα παντρεμένα τρανς άτομα να παίρνουν διαζύγιο, πριν μπορέσουν να αποκτήσουν νομική αναγνώριση του φύλου τους.
- Το στίγμα και το στρες, που μπορεί να υπάρχει στα άτομα με σεξουαλική διαφορετικότητα και διαφορετικότητα στο φύλο, αυτό που ονομάζουμε «minority stress», μπορεί να αποτελούν πολύ σημαντικούς ψυχοπιεστικούς παράγοντες. Η άρση, λοιπόν, όποιων εμποδίων σχετίζονται με αυτά, μπορεί να βελτιώσει θεαματικά αγχώδη και εντατική συμπτωματολογία, που σχετίζεται με τους παραπάνω παράγοντες και να συμβάλει στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των συμπολιτών μας που ανήκουν στη ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα.

Σημεία κριτικής από τις τοποθετήσεις Βουλευτών και φορέων που τάχθηκαν υπέρ της ψήφισης του Σχεδίου Νόμου

Η Ελλάδα έχει, από το 2002, μία από τις πιο προοδευτικές νομοθεσίες για την παρένθετη κυοφορία, αλλά εξακολουθεί να υφίσταται διάκριση λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού και φύλου, αποκλείοντας από τη διαδικασία τα ζευγάρια ανδρών ή και τους μόνους άνδρες.

Δεν επέρχεται καμία αλλαγή στην πρόσβαση στην ιατρικώς υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, στην οποία τα ομόφυλα ζευγάρια γυναικών και ανδρών εξακολουθούν να μην έχουν πρόσβαση. Στην Ευρώπη 20 χώρες έχουν την ισότητα στον γάμο, ενώ 16 από αυτές επιτρέπουν την ίση πρόσβαση για όλα τα ζευγάρια στην υποβοηθούμενη αναπαραγωγή και 14 χώρες έχουν την αυτόματη αναγνώριση και των δύο γονέων, από τη στιγμή της γέννησης, όπως συμβαίνει και στα ετερόφυλα ζευγάρια.

Η στέρηση του δικαιώματος των ζευγαριών ανδρών στην ιατρικώς υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, μέσω της παρένθετης κύησης, αποτελεί ξεκάθαρη διάκριση και έρχεται σε πλήρη αντίθεση με το άρθρο 4 του Συντάγματος.

Εκκρεμεί η συμπλήρωση του παρόντος νομοθετικού πλαισίου, προκειμένου να παρέχεται η δυνατότητα μεταβολής του καταχωρισμένου φύλου του trans γονέα στις ληξιαρχικές πράξεις των τέκνων τους, ώστε να αποφεύγονται διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις ληξιαρχικές εγγραφές γονέα και τέκνου.

Σημεία κριτικής από τις τοποθετήσεις Βουλευτών και φορέων που τάχθηκαν κατά της ψήφισης του Σχεδίου Νόμου

- Η διατύπωση “ο γάμος συνάπτεται μεταξύ δύο προσώπων διαφορετικού ή ίδιου φύλου” είναι αντισυνταγματική, διότι στο άρθρο 21, παράγραφος 1, αναφέρεται ρητά ότι η οικογένεια, ως θεμέλιο της συντήρησης και προαγωγής του Έθνους, καθώς και ο γάμος, η μητρότητα και η παιδική ηλικία, τελούν υπό την προστασία του Κράτους. Εφόσον, λοιπόν, ζευγάρια του ίδιου φύλου δεν μπορούν να προσφέρουν στη συντήρηση του Έθνους, δεν μπορούν, σύμφωνα με το Σύνταγμα, να αποτελέσουν οικογένεια. Επομένως, δεν μπορεί να οριστεί γάμος για τα ζευγάρια αυτά.
- Καταχρηστική η χρήση των όρων «ισότητα» και «δικαίωμα» από την αιτιολογική έκθεση. Η ισότητα ορίζεται μόνο μεταξύ όμοιων και όχι ανόμοιων ατόμων. Οι Έλληνες πολίτες είναι ίσοι, αλλά όχι ίδιοι. Για αυτό υπάρχουν συνταγματικές πρόνοιες μέριμνας για τους οικονομικά ασθενέστερους, για τους άστεγους, για τους ανάπηρους και τους πολύτεκνους, χωρίς να θίγεται η ισότητα των πολιτών απέναντι στον νόμο, όπως πολλές φορές έχει συνομολογήσει και το ΣΤΕ. Εκ του αντιθέτου, λοιπόν, συνάγεται το συμπέρασμα ότι η ισότητα των πολιτών απέναντι στον νόμο δεν παραβιάζεται από το γεγονός ότι ο γάμος έχει θεσπιστεί μεταξύ ετερόφυλων ατόμων μόνο. Έτσι, δεν αποτελεί ατομικό δικαίωμα, διότι η άσκηση

- του δεν συντείνει στο αποτέλεσμα, για το οποίο έχει ορισθεί ο θεσμός του γάμου.
- Δεν υπάρχει παραβίαση ανθρώπινου δικαιώματος με βάση την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, διότι η ισότητα απέναντι στον νόμο έχει ήδη επιτευχθεί με το σύμφωνο συμβίωσης.
 - Όσον αφορά στα δικαιώματα των παιδιών, οι ομόφυλοι κηδεμόνες τους έχουν πολλές νομικές δυνατότητες, με συμβολαιογραφική και άλλες νομικές ενέργειες, όπως η κηδεμονία, να εξασφαλίζουν και να προστατεύουν τα δικαιώματα του παιδιού.
 - Το νομοσχέδιο στρώνει τον δρόμο στην ενίσχυση της εμπορευματοποίησης της διαδικασίας της τεκνοποίησης, όπως και της τεκνοθεσίας, στην επέκταση της εμπορικής παρένθετης μητρότητας. Καθώς σήμερα τα παιδιά προς υιοθεσία στις δομές είναι ελάχιστα, τα ομόφυλα ζευγάρια θα μπορούν να αποκτήσουν παιδιά, μέσω ιδιωτικής υιοθεσίας ή υιοθεσίας από το εξωτερικό, δηλαδή με εμπόριο παιδιών, είτε από φτωχές ευάλωτες οικογένειες, είτε από άλλες χώρες, όπου τα παιδιά λιμοκτονούν. Κυρίως, όμως, θα αποκτούν παιδιά μέσω της εμπορικής παρένθετης μητρότητας και της αγοράς από τράπεζα σπέρματος ή και ωαρίων. Με τις πλάτες του νόμου, τα ομόφυλα ζευγάρια, σε πρώτη φάση, θα μπορούν να νοικιάζουν παρένθετες μητέρες και να φέρνουν τα παιδιά στη χώρα μας από το εξωτερικό και, σε δεύτερη φάση, και στην Ελλάδα.
 - Η διαγραφή των όρων «πατέρας» και «μητέρα», όπως προβλέπεται στις ρυθμίσεις για την προσαρμογή των διατάξεων του Εργατικού Δικαίου, ανοίγουν τον δρόμο για να τεθούν σε αμφισβήτηση, στο όνομα της ισότητας, τα δικαιώματα προστασίας της μητρότητας και του γυναικείου οργανισμού, που αποτελούν κατακτήσεις του γυναικείου κινήματος και συνολικά του εργατικού λαϊκού κινήματος. Ανοίγει ο δρόμος να αντικατασταθούν οι γυναίκες και οι έγκυες μητέρες από τα «άτομα που κυοφορούν» ή τα «άτομα με μήτρα».
 - Σοβαρός κίνδυνος για αποκλεισμό είτε της μητρότητας, είτε της πατρότητας, αφού θεσμοθετείται η διπλή μητρότητα ή η διπλή πατρότητα, οδηγώντας στην πολλαπλή γονεϊκότητα, δηλαδή στο «Γονέας-1», «Γονέας-2», «Γονέας-3».

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΦΟΡΕΩΝ

- Οι Ελληνικές Αρχές πρέπει να τροποποιήσουν το άρθρο 5, παράγραφος 2, του ν. 4491/2017, το οποίο ορίζει ότι το όνομα και το φύλο ενός τρανς ατόμου, που έχει παιδιά και έχει λάβει νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου του, δεν μπορούν να αλλάξουν στο πιστοποιητικό γέννησης των παιδιών του. Η προαναφερθείσα διάταξη παραβιάζει το δικαίωμα του τρανς ατόμου στην ιδιωτική ζωή και έχει σημαντικό και σπουδαίο αντίκτυπο στα δικαιώματα και στη ζωή των παιδιών των τρανς ατόμων, καθώς οδηγεί, στην πράξη, σε διακρίσεις και διαιωνίζει επιβλαβείς αναπαραστάσεις σε σχέση με την ταυτότητα φύλου των γονέων τους.
- Η μη τροποποίηση του όρου «τεκμήριο πατρότητας» διαιωνίζει πολλαπλές διακρίσεις εις βάρος των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων. Σύμφωνα με το σχέδιο νόμου, ο βιολογικός γονέας, σε γάμο ή σύμφωνο μεταξύ ατόμων ιδίου φύλου, δεν θα μπορεί να απολαμβάνει τα ίδια δικαιώματα με έναν άνδρα, για παράδειγμα, σε γάμο μεταξύ ατόμων διαφορετικού φύλου, ο οποίος τεκμαίρεται ως πατέρας των παιδιών που γεννιούνται κατά τη διάρκεια του γάμου ή του συμφώνου. Αντιθέτως, ο μη βιολογικός γονέας, σε γάμο ή σύμφωνο μεταξύ ατόμων ιδίου φύλου, θα πρέπει να υποβληθεί στη χρονοβόρα διαδικασία της τεκνοθεσίας του παιδιού της ή του συζύγου, προκειμένου να αναγνωριστεί νομικά η γονική του ιδιότητα.

Ως εκ τούτου, προτείνεται η αντικατάσταση του όρου «τεκμήριο πατρότητας» με άλλους, που δεν άπτονται του φύλου, όπως ο όρος «τεκμήριο γονεϊκότητας», όπως ακούστηκε και άλλες φορές σήμερα εδώ. Μια τέτοια αλλαγή επιτρέπει στα ομόφυλα ζευγάρια να αποκτήσουν αυτόματα τη γονική μέριμνα για τα παιδιά που γεννιούνται κατά τη διάρκεια του γάμου, χωρίς να περάσουν από τη χρονοβόρα διαδικασία της τεκνοθεσίας. Προτείνεται η επέκταση και στα ομόφυλα ζευγάρια με σύμφωνο συμβίωσης των δικαιωμάτων που παρέχονται στα παντρεμένα ομόφυλα ζευγάρια.

- Η ισχύουσα νομοθεσία προβλέπει ότι μόνο τα ετερόφυλα ζευγάρια και οι ανύπαντρες γυναίκες μπορούν να έχουν πρόσβαση στις τεχνικές υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, για λόγους ιατρικής ανάγκης. Αυτό σημαίνει ότι τα παντρεμένα ζευγάρια λεσβιών, τα παντρεμένα γκέι ζευγάρια, οι ανύπαντροι άνδρες, τα τρανς και τα ίντερσεξ άτομα δεν θα μπορούν να έχουν πρόσβαση σε θεραπεία γονιμότητας. Το δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής ζωής, ωστόσο, πρέπει να είναι εγγυημένο σε όλα τα άτομα, συμπεριλαμβανομένων των ζευγαριών και των μεμονωμένων ατόμων, χωρίς διακρίσεις. Να διασφαλιστεί ότι

η πρόσβαση στις τεχνικές υποβοηθούμενης αναπαραγωγής θα γίνεται χωρίς διακρίσεις, με βάση την οικογενειακή κατάσταση, το φύλο, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου, την έκφραση ή τα χαρακτηριστικά φύλου.

- Προτείνεται η απαλοιφή, όπου αναφέρεται στο σχέδιο νόμου, του όρου «γάμος ομόφυλων ζευγαριών» και η αντικατάστασή του με τη διατύπωση «γάμος ανεξαρτήτως φύλου».

B. Συνεδρίαση της 23^{ης} Μαΐου 2024, με θέμα ημερήσιας διάταξης: «Ενημέρωση από τον Υπουργό Επικρατείας, κ. Χρήστο - Γεώργιο Σκέρτσο, σύμφωνα με το άρθρο 36 παρ. 5 του Κ.τ.Β., σχετικά με την υπό διαβούλευση Εθνική Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2024 - 2030 “Μια Ελλάδα με Όλους για Όλους”»

Κοινή συνεδρίαση της Διαρκούς Επιτροπής Κοινωνικών Υποθέσεων, της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και της Υποεπιτροπής για τα Θέματα των Ατόμων με Αναπηρία.

Στη συνεδρίαση συμμετείχαν η Υπουργός Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, κυρία Σοφία Ζαχαράκη, η Αναπληρώτρια Υπουργός Υγείας, κυρία Ειρήνη Αγαπηδάκη, ο Υφυπουργός Υγείας, κ. Δημήτριος Βαρτζόπουλος, ο Υφυπουργός Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, κ. Παναγιώτης Τσακλόγλου, η Υφυπουργός Υποδομών και Μεταφορών, κυρία Χριστίνα Αλεξοπούλου, η Υφυπουργός Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, κυρία Ιωάννα Λυτρίβη, καθώς και ο Γενικός Γραμματέας Πρωτοβάθμιας, Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής, κ. Ιωάννης Κατσαρός.

Κατά την έναρξη της εισήγησής του, ο Υπουργός Επικρατείας, κ. Χρήστος - Γεώργιος Σκέρτσο, τόνισε ότι είναι ιδιαίτερα κρίσιμη η συμβολή των φορέων του Αναπηρικού Κινήματος, της Κοινωνίας των Πολιτών, αλλά και οι παρατηρήσεις των Βουλευτών, που θα προκύψουν από τη συνεδρίαση, για τη διαμόρφωση της νέας Εθνικής Στρατηγικής για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία. Επισήμανε ότι η Εθνική Στρατηγική αποτελεί ένα εμβληματικό εγχείρημα για την Κυβέρνηση και τη χώρα μας, υπογραμμίζοντας ότι βασικός στόχος της Στρατηγικής είναι η προάσπιση και προαγωγή των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία και η βελτίωση του τρόπου αντιμετώπισής τους από την κοινωνία. Τα άτομα με αναπηρία ανέρχονται περίπου στο 10% του πληθυσμού της Χώρας.

Αρχικά, ο Υπουργός αναφέρθηκε στα βασικά επιτεύγματα του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2020-2023, μερικά από τα οποία ήταν: η ενεργοποίηση του συντονιστικού μηχανισμού της Κυβέρνησης για θέματα αναπηρίας, η θέσπιση και συγκρότηση της Εθνικής Αρχής Προσβασιμότητας, η δημιουργία της πλήρως προσβάσιμης Εθνικής Πύλης Αναπηρίας και του ψηφιακού κόμβου amea.gov.gr, η κωδικοποίηση της νομοθεσίας για την αναπηρία σε πλήρως προσβάσιμη μορφή, η ανάπτυξη ψηφιακών εργαλείων για την παρακολούθηση και βελτίωση της προσβασιμότητας στο φυσικό και

δομημένο περιβάλλον, η διασύνδεση της Κάρτας Αναπηρίας με το Ψηφιακό Μητρώο Ατόμων με Αναπηρία, η διαλειτουργικότητα πληροφοριακών συστημάτων, η θεσμοθέτηση πιλοτικού προγράμματος για την πρώιμη παρέμβαση, ο διορισμός 6.300 εκπαιδευτικών στην Ειδική Αγωγή, η επιχορήγηση επιχειρήσεων για την απασχόληση 3.000 ανέργων από ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των ΑμεΑ, η υλοποίηση του πιλοτικού προγράμματος του Προσωπικού Βοηθού, η πρόοδος στο πεδίο της αποϊδρυματοποίησης, μέσω της λειτουργίας νέων Στεγών Υποστηριζόμενης Διαβίωσης.

Στη συνέχεια, αναφέρθηκε στους λόγους που καθιστούν αναγκαία τη νέα Εθνική Στρατηγική για την Αναπηρία, που είναι οι εξής: η ενίσχυση της «ορατότητας» και η συμπερίληψη των ατόμων με αναπηρία στον κοινωνικό ιστό, η ανάγκη για προάσπιση των δικαιωμάτων των ΑμεΑ, που συνιστά συνταγματική υποχρέωση, αλλά και διεθνή δέσμευση της Πολιτείας, το γεγονός ότι η Εθνική Στρατηγική για την Αναπηρία αποτελεί εθνική ανάγκη, γιατί οφείλουμε να ενεργοποιήσουμε όλους τους πόρους μας και να επενδύσουμε σε όλον τον ανθρώπινο πλούτο που διαθέτουμε.

Πριν περάσει στην αναφορά των επιμέρους θεματικών αξόνων της Στρατηγικής, ο κ. Σκέρτσος τόνισε ότι υπήρξε το αποτέλεσμα ενός γόνιμου διαλόγου με όλα τα συναρμόδια Υπουργεία, από τα οποία, μάλιστα, συγκροτήθηκε τεχνική επιτροπή, με την Εθνική Αρχή Προσβασιμότητας, την ΕΣΑμεΑ, ομοσπονδίες και φορείς της αναπηρίας, τον Συνήγορο του Πολίτη, την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, την ΕΛΣΤΑΤ και μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας. Ο σχεδιασμός βασίστηκε στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021 – 2030, καθώς και στις συστάσεις της αρμόδιας Επιτροπής του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Στόχος της Στρατηγικής είναι η εναρμόνιση της χώρας μας με τις επιταγές της Σύμβασης των Η.Ε. για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία.

Ακολούθως, ο Υπουργός υπογράμμισε την ανάγκη επίτευξης ευρείας συναίνεσης και ενεργούς και εποικοδομητικής συμμετοχής όλων των Κοινοβουλευτικών Ομάδων, διότι αποτελεί κοινωνικό, πολιτικό και ηθικό καθήκον όλων μας.

Εν συνεχεία, ο κ. Σκέρτσος τόνισε τη βασική στόχευση της Στρατηγικής, που είναι η επίτευξη της πλήρους συμπερίληψης των ατόμων με αναπηρία, στο σύνολο της κοινωνικής, οικονομικής, πολιτικής και πολιτιστικής ζωής της χώρας. Παράλληλα, προέκρινε τις τρεις βασικές αρχές, από τις οποίες διαπνέεται, δηλαδή την αρχή της οριζόντιας ενσωμάτωσης της διάστασης της αναπηρίας σε όλα τα νομοθετήματα και τις πολιτικές, την αρχή του καθολικού σχεδιασμού με προσβασιμότητα σε όλους τους τομείς και την αρχή της ενεργοποίησης του ιδιωτικού τομέα, ο οποίος οφείλει

να συμμετάσχει και εκείνος στην εθνική αυτή προσπάθεια. Αποσκοπούμε στην επίτευξη της διπλής σύγκλισης, τόσο με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, όσο και με το επίπεδο διαβίωσης του γενικού πληθυσμού στη χώρα μας.

Γύρω από αυτές τις αρχές, αναπτύσσονται οι στόχοι και οι δράσεις της Στρατηγικής, οι οποίοι είναι ενταγμένοι σε έξι πυλώνες:

- 1) προσβασιμότητα στο φυσικό και ψηφιακό περιβάλλον,
- 2) ανεξάρτητη διαβίωση,
- 3) πρόσβαση σε ποιοτικές δομές υγείας,
- 4) συμπερίληψη στην εκπαίδευση,
- 5) ένταξη στην αγορά εργασίας, «ορατότητα» των ατόμων με αναπηρία,
- 6) η ευαισθητοποίηση της ίδιας της κοινωνίας.

Οι έξι αυτοί πυλώνες θέτουν τις γενικές στρατηγικές στοχεύσεις της Πολιτείας, για να υλοποιηθεί η Στρατηγική, που περιλαμβάνει 26 στόχους, 170 δράσεις και 80 δείκτες παρακολούθησης.

Σε αυτό το πλαίσιο, ο Υπουργός Επικρατείας συνέχισε, κάνοντας μια συνοπτική αναφορά στις μείζονες προτεραιότητες της Στρατηγικής, ως εξής: η αναμόρφωση των ΚΕΠΑ και των ΚΕΔΑΣΥ για τη μείωση της γραφειοκρατίας και την επίσπευση των διαδικασιών, η συμπεριληπτική εκπαίδευση για τη βελτίωση των όρων της παρεχόμενης εκπαίδευσης, καθώς και για τη φυσική προσβασιμότητα όλων των σχολικών μονάδων, η ένταξη περισσότερων ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας, με προσαρμογή των συστημάτων εκπαίδευσης, επανεκπαίδευσης και κατάρτισης, η βελτίωση του συστήματος δικαστικής συμπαράστασης και, τέλος, η ενίσχυση των ατόμων με «αόρατη» αναπηρία (νοητική αναπηρία, αυτισμός, ψυχική αναπηρία, χρόνιες ή σπάνιες ασθένειες), η οποία, συχνά, δυστυχώς, περνά κάτω από τα «ραντάρ» της κοινωνίας, ενώ απαιτεί εξειδικευμένες πρωτοβουλίες από την Πολιτεία.

Στη συνέχεια, οι παριστάμενοι Υπουργοί ενημέρωσαν τα μέλη των Επιτροπών για τις ειδικότερες δράσεις και πολιτικές ανά Υπουργείο.

Η Αναπληρώτρια Υπουργός Υγείας, κυρία Ειρήνη Αγαπηδάκη, παρουσίασε τους στόχους και τις δράσεις του Υπουργείου Υγείας για τα άτομα με αναπηρία, οι οποίοι μπορούν να συνοψιστούν ως ακολούθως:

- Εξασφάλιση της ισότιμης και πλήρους πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη,

είτε αφορά προληπτικές, είτε υπηρεσίες αποκατάστασης, είτε διαγνωστικές ή άλλες κοινωνικές υπηρεσίες. Βασικό ορόσημο είναι ο σχεδιασμός της μεθοδολογίας αξιολόγησης της πλήρους προσβασιμότητας στην υγειονομική περίθαλψη ως τον Δεκέμβριο του 2025. Επίσης, περιλαμβάνει την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία σε μία προσωποκεντρική και εξειδικευμένη υγειονομική περίθαλψη, χωρίς αποκλεισμούς, η οποία θέλουμε να έχει ολοκληρωθεί, σε ένα επίπεδο επεξεργασίας, ως τον Δεκέμβριο του 2025.

- Αναβάθμιση των παρεχόμενων δομών και υπηρεσιών υγείας. Στοχεύουμε στη μείωση του χρόνου αναμονής και μετακίνησης για λόγους περίθαλψης, στη βελτίωση καταβολής παροχών υγείας και την καλύτερη εξυπηρέτηση στις δομές υγείας. Οι δράσεις μας συνίστανται στη δημιουργία κέντρων αναφοράς για τις χρόνιες παθήσεις (έχει ξεκινήσει η υλοποίηση 412 ιατρείων χρόνιων παθήσεων ανά την Επικράτεια), τη σύσταση διεύθυνσης αποκατάστασης και διεύθυνσης για ζητήματα υγείας ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις στο Υπουργείο Υγείας, τη θέσπιση και εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής Αποκατάστασης, τη σύσταση και λειτουργία γραφείου επικοινωνίας και υποστήριξης ασθενών για ζητήματα αναπηρίας.
- Ενίσχυση της ευαισθητοποίησης του γενικού κοινού και των επαγγελματιών υγείας. Οι προβλεπόμενες δράσεις συνίστανται στην κατάλληλη κατάρτιση των επαγγελματιών υγείας για τις σπάνιες παθήσεις μέχρι το 2030, την εξέταση τρόπων υιοθέτησης μηχανισμών διευκόλυνσης της πρόσβασης σε πρωτοποριακές θεραπείες μέχρι τα τέλη του 2026, την ενίσχυση των προγραμμάτων επιμόρφωσης των επαγγελματιών υγείας σε θέματα προσβασιμότητας, συμπεριλαμβανομένης και της επικοινωνίας, αλλά και του τρόπου προσαρμογής των υπηρεσιών στις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία μέχρι το 2030, την ενίσχυση των εκστρατειών ενημέρωσης για την αύξηση της εθελοντικής αιμοδοσίας, την ενίσχυση των δράσεων καταπολέμησης του στίγματος.
- Ενδυνάμωση των ίδιων των ατόμων με αναπηρία, ιδίως αναφορικά με τη λήψη αποφάσεων που σχετίζονται με την υγεία τους.

Ο Υφυπουργός Υγείας, κ. Δημήτριος Βαρτζόπουλος, έδωσε έμφαση στην ανάγκη έγκαιρης διάγνωσης της χρονιότητας της ψυχικής πάθησης και τη συνακόλουθη έναρξη της θεραπείας, ως βασικής στόχευσης της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης. Το Σχέδιο Δράσης για την Ψυχική Υγεία 2021-2030 αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στην αύξηση των θέσεων ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης. Όπως ανέφερε ο

Υφυπουργός, για την ενίσχυση της επαγγελματικής ένταξης των ασθενών, δημιουργήθηκαν, αρχικά, σε ορισμένες μεγάλες πόλεις, κέντρα υποστήριξης εργαζομένων, ενώ ξεκίνησε πιλοτικά η λειτουργία γραφείου υποστηριζόμενης απασχόλησης για άτομα στο φάσμα του αυτισμού. Περαιτέρω, αναφέρθηκε στον σχεδιασμό ενός συνεκτικού δικτύου, νέου τύπου, μονάδων ολοκληρωμένης φροντίδας ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων.

Ο Υφυπουργός Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, κ. Παναγιώτης Τσακλόγλου, αναφέρθηκε στους τέσσερις άξονες που σχετίζονται με την αναπηρία, στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης, οι οποίοι είναι οι εξής: διοικητικός και οργανωτικός εκσυγχρονισμός των ΚΕΠΑ, αναβάθμιση των υποδομών και βελτίωση της προσβασιμότητας, ενίσχυση του Ειδικού Σώματος Ιατρών, απλοποίηση των διαδικασιών, εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας και, κυρίως, διευκόλυνση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας. Έκανε αναφορά στην απλοποίηση των διαδικασιών, που έγινε μέσω των ψηφιακών ΚΕΠΑ και του Ψηφιακού Μητρώου Αναπηρίας. Επιπλέον, συστάθηκε Ειδικό Μητρώο των Ιατρών των ΚΕΠΑ, θεσπίστηκε η δυνατότητα απασχόλησης των συνταξιούχων με αναπηρία, χωρίς την καταβολή του προβλεπόμενου ανταποδοτικού τέλους, ενώ βρίσκεται σε εξέλιξη η συζήτηση για τον Ενιαίο Κανονισμό Παροχών Αναπηρίας. Τέλος, αναφέρθηκε στη συμβολή της ΔΥΠΑ, με τη δημιουργία εξειδικευμένων γραφείων εξυπηρέτησης ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων, με έμφαση στα άτομα με αναπηρία.

Η Υφυπουργός Υποδομών και Μεταφορών, κυρία Χριστίνα Αλεξοπούλου, αναφέρθηκε στις κυριότερες νομοθετικές πρωτοβουλίες και δράσεις που υλοποιεί το Υπουργείο για τα άτομα με αναπηρία. Ορισμένες από αυτές είναι: η διαδικασία αντικατάστασης των παλιών λεωφορείων με νέα, πλήρως προσβάσιμα, οχήματα, η θεσμοθέτηση των σχεδίων βιώσιμης αστικής κινητικότητας, με πρόβλεψη εξέτασης θεμάτων προσβασιμότητας για τα ΑμεΑ και τα εμποδιζόμενα άτομα, η εισαγωγή διατάξεων μέσω των ΣΒΑΚ για την ασφαλή μετακίνηση των συμπολιτών μας με αμαξίδιο, η θέσπιση ενιαίας κάρτας διοδίων, με ελεύθερη διέλευση των ατόμων με αναπηρία. Επιπρόσθετα, αναφέρθηκε στην έκδοση Κανονισμού των Δικαιωμάτων των Επιβατών, στη διαδικασία για τη δημιουργία ενιαίας ευρωπαϊκής κάρτας στάθμευσης για τους πολίτες με αναπηρία, καθώς και στην επίλυση χρόνιων ζητημάτων, ως προς τη χορήγηση του δελτίου στάθμευσης σε ορισμένες κατηγορίες. Τέλος, η κυρία Αλεξοπούλου αναφέρθηκε στη συγκρότηση ειδικής επιτροπής στο Υπουργείο Υποδομών, με στόχο την επίτευξη της καθολικής

προσβασιμότητας στα μέσα μαζικής μεταφοράς.

Ο κ. Ιωάννης Κατσαρός, Γενικός Γραμματέας Πρωτοβάθμιας, Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, αφού έκανε έναν απολογισμό του έργου του Υπουργείου για τα άτομα με αναπηρία, με κυριότερες αναφορές τη θεσμοθέτηση προγραμμάτων πρώιμης παρέμβασης στο νηπιαγωγείο, την υποχρέωση τήρησης προδιαγραφών προσβασιμότητας για την αδειοδότηση των Κέντρων Δια Βίου Μάθησης, τις προσλήψεις εκπαιδευτικού προσωπικού για την υποστήριξη των αναγκών των μαθητών με αναπηρία, αποτύπωσε τους στόχους του Υπουργείου, στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής αναφορικά με την Εκπαίδευση. Οι στόχοι είναι: η πρώιμη παρέμβαση, η συμπερίληψη στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, η συμπερίληψη στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και η ενίσχυση της Ειδικής Αγωγής.

Η κυρία Ιωάννα Λυτρίβη, Υφυπουργός Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, τόνισε την ανάγκη και τον στόχο του Υπουργείου να ενισχυθούν τα άτομα με αναπηρία, όχι μόνο με γνώσεις, αλλά και με δεξιότητες, οι οποίες θα συμβάλλουν στην επαγγελματική τους ένταξη. Σε αυτό το πλαίσιο, με τη στενή συνεργασία της ΕΣΑμεΑ, δημιουργούνται νέες ειδικότητες, ενώ θα προβλεφθεί και αυξημένη μοριοδότηση των ατόμων με αναπηρία για εισαγωγή σε δομές κατάρτισης.

Η Υπουργός Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, κυρία Σοφία Ζαχαράκη, αρχικά, υπογράμμισε την κομβική συμβολή του Προσωπικού Βοηθού στην ανεξάρτητη διαβίωση των ατόμων με αναπηρία και την υποστήριξη της οικογένειας. Συνεχίζοντας την ομιλία της, εστίασε στον στόχο του Υπουργείου για επιχορήγηση παρεμβάσεων προσβασιμότητας σε κατοικίες και ιδιωτικούς επαγγελματικούς χώρους ατόμων με αναπηρία σε 4.700 δικαιούχους. Επιπλέον, αναφέρθηκε σε επικείμενες δράσεις του Υπουργείου, όπως η δημιουργία Μητρώου Πιστοποιημένων Παρόχων Πρώιμης Παρέμβασης, η χορήγηση voucher σε περίπου 2.500 γονείς παιδιών με αναπηρία για υπηρεσίες πρώιμης παρέμβασης, ενώ θεσμοθετήθηκε και θα υλοποιηθεί πιλοτικό πρόγραμμα για υποστηριζόμενη εργασία για 200 άτομα στο φάσμα του αυτισμού. Επιπρόσθετα, έκανε ειδική αναφορά για την επικείμενη έναρξη του προγράμματος για την επαγγελματική αναδοχή, του προγράμματος για την ημιαυτόνομη διαβίωση νέων, συμπεριλαμβανομένων και νέων με αναπηρία, καθώς και του προγράμματος για την ψηφιακή κατάρτιση ατόμων με αναπηρία. Τέλος, αναφέρθηκε στη θέσπιση της Ψηφιακής Κάρτας Αναπηρίας, η οποία αποτελούσε πάγιο αίτημα του Αναπηρικού Κινήματος.

Στη συνέχεια, ακολούθησε μια γόνιμη συζήτηση μεταξύ των μελών των Επιτροπών,

στην οποία αναδείχθηκαν ζητήματα και προτάσεις για την περαιτέρω προάσπιση των δικαιωμάτων των ΑμεΑ και την κοινωνική τους ένταξη, τα κυριότερα από τα οποία έχουν ως ακολούθως:

- Η δημιουργία ενός διακριτού πυλώνα για το παιδί και την οικογένεια θα μπορούσε να συμβάλλει στην ολιστική υποστήριξη των παιδιών με αναπηρία και του οικογενειακού τους περιβάλλοντος. Τονίστηκε η ανάγκη υποστήριξης των γονέων των παιδιών με βαριά νοητική αναπηρία, που δεν μπορούν να εργαστούν, γιατί έχουν αναλάβει επί 24 ώρες την ημέρα τη φροντίδα των παιδιών τους.
- Το κόστος για τα τεχνητά μέλη και την αγορά ορισμένων τεχνικών βοηθημάτων είναι ιδιαίτερα μεγάλο για τους ασφαλισμένους, με συνέπεια να συνεπάγεται μεγάλη οικονομική επιβάρυνση και αύξηση του πρόσθετου κόστους που προκαλείται λόγω της αναπηρίας.
- Παρά το γεγονός ότι το προσωπικό των Κέντρων Κοινότητας έχει αυξηθεί, υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυσή τους με στελεχιακό δυναμικό, καθώς και των Κοινωνικών Υπηρεσιών των Δήμων.
- Απαιτείται ο σχεδιασμός πολιτικών για την υποστήριξη των ατόμων που απέκτησαν κάποια αναπηρία κατά τη διάρκεια της ζωής τους, για την ομαλή επανένταξή τους στην κοινωνική και οικονομική ζωή. Σε αυτήν την κατεύθυνση, είναι αναγκαία η δημιουργία ενός συνεκτικού πλαισίου εκπαίδευσης των ενηλίκων με επίκτητες αναπηρίες, προκειμένου να προσαρμοστούν στη νέα κατάσταση, να ζουν ανεξάρτητα και είτε να συνεχίσουν την επαγγελματική τους δραστηριότητα, είτε να αποκτήσουν νέες δεξιότητες.
- Τονίστηκε η συμβολή του Προσωπικού Βοηθού στην επίτευξη της ανεξάρτητης διαβίωσης των ατόμων με αναπηρία, διασφαλίζοντας στην πράξη το δικαίωμα αυτονομίας, αυτοδιάθεσης και ελευθερίας των επιλογών τους και υπογραμμίστηκε η ανάγκη για την καθολική εφαρμογή του προγράμματος.
- Έγινε αναφορά στην εξέταση της δυνατότητας εισαγωγής της γονιδιακής θεραπείας σε ασθενείς με β' θαλασσαιμία.
- Αν και έχουν γίνει σημαντικά βήματα, διαπιστώθηκε η ανάγκη ενίσχυσης της προσβασιμότητας στο φυσικό, δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον, η έλλειψη της οποίας δημιουργεί εμπόδια και διακρίσεις για τους συμπολίτες μας με αναπηρία. Χωρίς προσβασιμότητα, δεν μπορεί να υπάρξει ούτε πλήρης «ορατότητα» ούτε ισότιμη συμμετοχή.
- Δόθηκε έμφαση στα εμπόδια πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στην

απασχόληση και τονίστηκε η ανάγκη άρσης των εμποδίων για ισότιμη πρόσβαση τους σε ευκαιρίες κατάρτισης και εργασίας. Υπό αυτό το πρίσμα, επισημάνθηκε και η ανάγκη θεσμοθέτησης της υποστηριζόμενης εργασίας, αλλά και λήψης μέτρων για την προώθηση της απασχόλησης. Σε αυτό το σημείο, πρέπει να τονιστεί ότι κομβικό ρόλο διαδραματίζει η ενεργοποίηση και αλλαγή της κουλτούρας της κοινωνίας και των εργοδοτών, προκειμένου να αρθούν τα παγιωμένα κοινωνικά στερεότυπα για τα άτομα με αναπηρία.

- Έγινε αναφορά στην πρόοδο που έχει επιτευχθεί στον τομέα της αποϊδρυματοποίησης, ιδίως στο Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Δυτικής Ελλάδας και τονίστηκε η αναγκαιότητα περαιτέρω ενίσχυσης των προσπαθειών για απομάκρυνση των ατόμων με αναπηρία από τα ιδρύματα και δημιουργίας των όρων και συνθηκών για την ένταξή τους στον κοινωνικό ιστό. Σε αυτήν την κατεύθυνση θα συμβάλει ουσιωδώς και η έναρξη του προγράμματος για την επαγγελματική αναδοχή. Σε αυτό το πλαίσιο, προτάθηκε η θέσπιση πολιτικών για τις Στέγες Αυξημένης Φροντίδας, με μεγαλύτερο νοσήλιο, βλέποντας πλέον το νέο τοπίο στα οικοτροφεία.
- Έγινε ειδική αναφορά στην ενίσχυση της κατ' οίκον φροντίδας, η οποία προβλέπεται στην Εθνική Στρατηγική και στη συνακόλουθη ανάγκη διασύνδεσης της με την επικείμενη Εθνική Στρατηγική για τη Μακροχρόνια Φροντίδα, για να υπάρχει εξειδίκευση για την υποστήριξη ηλικιωμένων και μοναχικών ατόμων με αναπηρία, ώστε να έχουν πρόσβαση σε ποιοτική και προσιτή φροντίδα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Βάσει των ανωτέρω, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η Εθνική Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2024 – 2030 συνιστά την ποιοτική μετεξέλιξη του προγενέστερου Εθνικού Σχεδίου Δράσης και αποτελεί τον εθνικό οδικό χάρτη για τον σχεδιασμό πολιτικών, με στόχο την ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής. Η συμβολή όλων των κοινοβουλευτικών δυνάμεων είναι κρίσιμη για την αντιμετώπιση των διαχρονικών προκλήσεων που βιώνουν τα άτομα με αναπηρία. Η ενίσχυση της «ορατότητας» των πολιτών με αναπηρία, η άρση των εμποδίων και η εξασφάλιση ίσων ευκαιριών για την αξιοπρεπή και ανεξάρτητη διαβίωση, αλλά και για την κοινωνική τους συμπερίληψη, αποτελούν μείζονες προτεραιότητες, που η Πολιτεία οφείλει να εγγυάται και να διασφαλίζει και προσδιορίζουν τον δείκτη του κοινωνικού μας πολιτισμού, συμβάλλοντας, παράλληλα, στην εμβάθυνση της δημοκρατίας μας.

IV. ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου συνήλθε σε συνεδρίαση την 1^η Οκτωβρίου 2024, κατά την οποία εγκρίθηκε, κατά πλειοψηφία, η παρούσα Έκθεση, για την Α' Σύνοδο της Κ' Περιόδου, με τις εισηγήσεις που τη συναπαρτίζουν,⁵ η οποία υποβάλλεται προς την Ολομέλεια της Βουλής.

Αθήνα, 1^η Οκτωβρίου 2024

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΜΑΡΙΑ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Η Α΄ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΕΛΕΝΑ ΑΚΡΙΤΑ

Η Β΄ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ (ΝΑΝΤΙΑ) ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΜΕΛΗ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (ΛΑΚΗΣ) ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ	ΜΑΡΙΑ-ΝΕΦΕΛΗ ΧΑΤΖΗΩΑΝΝΙΔΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ	ΟΥΡΑΝΙΑ (ΡΑΝΙΑ) ΘΡΑΣΚΙΑ
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΔΕΛΗΚΑΡΗ	ΑΧΜΕΤ ΙΛΧΑΝ
ΑΝΝΑ ΕΥΘΥΜΙΟΥ	ΠΑΥΛΟΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΤΣΑΦΑΔΟΣ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ (ΒΙΒΗ) ΔΑΓΚΑ
ΜΑΡΙΑ-ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΚΕΦΑΛΑ	ΑΣΗΜΙΝΑ (ΣΕΜΙΝΑ) ΔΙΓΕΝΗ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΕΦΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ	ΣΥΜΕΩΝ ΚΟΥΠΕΛΟΓΛΟΥ
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΟΥΛΚΟΥΔΙΝΑΣ	ΘΕΑΝΩ ΦΩΤΙΟΥ
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΡΟΥΝΤΑΣ
ΘΕΟΦΑΝΗΣ (ΦΑΝΗΣ) ΠΑΠΑΣ	ΓΕΩΡΓΙΑ (ΤΖΩΡΤΖΙΑ) ΚΕΦΑΛΑ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΤΗΣ
ΜΑΡΙΑ ΣΥΡΕΓΓΕΛΑ	

⁵ Οι απόψεις-προτάσεις των Βουλευτών Μελών της Επιτροπής, που διατυπώθηκαν κατά τη διάρκεια της από 1^{ης} Οκτωβρίου 2024 συνεδρίασης, καθώς και οι εισηγήσεις που δεν έγιναν αποδεκτές από την πλειοψηφία των Μελών της Επιτροπής, περιλαμβάνονται στα πρακτικά της εν λόγω συνεδρίασης.

